

Poses of Manora for The Royal Cremation Ceremony of His Majesty The Late King by Undergraduates in Higher Education <i>Kongtong Theeraworn, Noppadol Nimsuwan, Kettawa Boonprakan</i>	1
The role of cost accounting to management <i>Pikul Pongklang</i>	11
The Development of an Accounting System for The Weaving Reed Mat Group in Bann Lao-Pri-Ngam KohKaew Sub-district Selaphum District Roi Et Province <i>Duangduan Phetra</i>	21
Steering Strategy of Community Welfare Fund Based on Philosophy of Sufficiency Economy in Udon Thani Province <i>Narisa Pichaiwarutama, Prachon Kingminghae, Paisal Nanudom</i>	35
Transitional Justice in a Thai Democratic Context <i>Panarat Machamadol</i>	45
Romanization on Road Signs: A Case Study in Lampang Municipality <i>Ruethai Panich, Nittaya Munpinchai, Narisara Pasitwilaithum</i>	54
Isan Khaen Player : Technique, Method, and Success in Playing Khaen <i>Sitthisak Champadaeng, Apisit Buengbon, Kla Sripheet, Kailurk Sapso</i>	63
The Effectiveness of Different Written Corrective Feedback on Thai EFL Learners' Writing <i>Suwitchan Un-udom</i>	76
Information System Development for Agriculturist Data Management of Queen Sirikit Sericulture Center (Surin) <i>Arunee Madaruk, Pawinee Assuwan</i>	86
Attention Creation in Classroom by Augmented Reality <i>Patcharin Boonsomthop</i>	98

ทำรำนโนราห์เพื่อแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา <i>กองทอง ชีระวร, นกคด นิมส์สุวรรณ, เกียรติฉวา บุญปรการ</i>	1
บทบาทของการบัญชีต้นทุนต่อการบริหาร <i>พิกุล พงษ์กลาง</i>	11
การพัฒนาระบบบัญชีกลุ่มอาชีพหอเสือก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด <i>ดวงเดือน เกตุรา</i>	21
ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี <i>นริสา พิชัยวุฒมะ, ประจัญ กิ่งมิ่งแย, ไพศาล แน่นอุคร</i>	35
ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในสังคมประชาธิปไตย <i>พนารัตน์ มาศจมาคด</i>	45
อักษรโรมันที่ปรากฏบนป้ายบอกทาง: กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครลำปาง <i>ฤทัย พานิช, นิตยา มูลปินใจ, นริศรา ภาษิตวิไลธรรม</i>	54
หมอแคนอีสาน : เทคนิค วิธีการและความสำเร็จในการเป่าแคน <i>สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, อภิสสิทธ์ เมืองบน, กล้า ศรีเพชร, ไกรฤกษ์ สัพโส</i>	63
ประสิทธิผลของการตอบกลับงานเขียนที่ต่างกันที่มีต่อการเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษในภาษาฐานต่างประเทศในประเทศไทย <i>สุวิษาน อุณอุคม</i>	76
การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการข้อมูลเกษตรกรของศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (สุรินทร์) <i>อรุณี มะภูวรักษ์, ภาวิณี อาสน์สุวรรณ</i>	86
การสร้างความสนใจในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม <i>พัชรินทร์ บุญสมบ</i>	98

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 38 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา	อธิการบดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรสิทธิ์ชกร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน ริงคกุลนุวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิบูลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปฎิกรัชต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวชิราวุธ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วนิช นีรันทรานนท์	สถาบันการพลศึกษา
รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูแฉ่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์สิทธิพร ภิรมย์รื่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์านนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Mr.Paul Dulfer	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขานุการ

ฉวีวรรณ อรรถศรีชู

ผู้ช่วยเลขานุการ

จิรารัตน์ ภูสิทธิ์ พัทตร์วิไล รุ่งวิสัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416

ราคาปก 60 บาท ราคาสมาชิก ราย 1 ปี 240 บาท ราย 2 ปี 480 บาท

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับที่ 1 ประจำปี 2562 ฉบับนี้ยังเข้มข้นด้วยเนื้อหาและสาระทางวิชาการ ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการ เพื่อให้วารสารเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในวงการวิชาการ

ในการจัดทำวารสารทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่คัดเลือกนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ โดยบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่ถูกคัดเลือกตีพิมพ์จะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ท่านเหล่านี้ได้สละเวลาอันมีค่าในการช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็น อย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ (1) ท่ารำโนราห์เพื่อแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 (2) บทบาทของการบัญชีต้นทุนต่อการบริหาร (3) การพัฒนาระบบบัญชีกลุ่มอาชีพ ทอเสื่อกก (4) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (5) ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในสังคมประชาธิปไตยไทย (6) อักษรโรมัน ที่ปรากฏบนป้ายบอกทาง (7) หมอแคนอีสาน (8) ประสิทธิผลของการตอบกลับงานเขียน ที่ต่างกันที่มีต่อการเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษในภาษาฐานะต่างประเทศในประเทศไทย (9) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการข้อมูลเกษตรกรของศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และ (10) การสร้างความสนใจในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยินดีต้อนรับสำหรับบรรดานักวิชาการและนิสิตนักศึกษาที่ต้องการนำเสนอผลงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความทั่วไป หรือบทความสั้นๆ ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองบรรณาธิการยินดีต้อนรับ เปิดกว้าง และพร้อมรับต้นฉบับของท่านตลอดเวลา ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากทำวารสารแต่ละฉบับ ส่งมาให้ยังกองบรรณาธิการโดยไว หัวข้อเรื่องและประเด็นนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และอื่นๆ กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการเปิดกว้างด้านเนื้อหาและสาระที่จะบรรจุในวารสารและเพื่อให้ครอบคลุมทุกสาขาและวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการ ได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้เป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับในวงการวิชาการอยู่เสมอและต่อเนื่อง

รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรลภัสสรกร
บรรณาธิการ

สารบัญ

ทำรำนโนราห์เพื่อแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา <i>กองทัพ ชีระวร, นภดล นิมัสสุวรรณ, เก็ดถวา บุญปรากฏ</i>	1
บทบาทของการบัญชีต้นทุนต่อการบริหาร <i>พิกุล พงษ์กลาง</i>	11
การพัฒนาบบบัญชีกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด <i>ดวงเดือน เกตรา</i>	21
ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี <i>นริสา พิชัยวรุฒมะ, ประจัญ กิ่งมิ่งแธ, ไพศาล แน่นอุดร</i>	35
ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในสังคมประชาธิปไตย <i>พนารัตน์ มาศนมาดล</i>	45
อักษรโรมันที่ปรากฏบนป้ายบอกทาง: กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครลำปาง <i>ฤทัย พานิช, นิตยา มุลปินใจ, นริศรา ภาษิตวิไลธรรม</i>	54
หมอแคนอีสาน : เทคนิค วิธีการและความสำเร็จในการเป่าแคน <i>สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, อภิสสิทธิ์ เบื้องบน, กล้า ศรีเพชร, ไกรฤกษ์ สัพโส</i>	63
ประสิทธิผลของการตอบกลับงานเขียนที่ต่างกันที่มีต่อการเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษ ในภาษาฐานะต่างประเทศในประเทศไทย <i>สุวิชาน อุ่ณอุดม</i>	76
การพัฒนาบบสารสนเทศเพื่อจัดการข้อมูลเกษตรกรของศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (สุรินทร์) <i>อรุณี มะภูารัก, ภาวิณี อาสน์สุวรรณ</i>	86
การสร้างควมสนใจในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม <i>พัชรินทร์ บุญสมรบ</i>	98

Contents

Poses of Manora for The Royal Cremation Ceremony of His Majesty The Late King by Undergraduates in Higher Education <i>Kongtong Theeraworn, Noppadol Nimsuwan, Kettawa Boonprakan</i>	1
The role of cost accounting to management <i>Pikul Pongklang</i>	11
The Development of an Accounting System for The Weaving Reed Mat Group in Bann Lao-Pri-Ngam KohKaew Sub-district Selaphum District Roi Et Province <i>Duangduan Phetra</i>	21
Steering Strategy of Community Welfare Fund Based on Philosophy of Sufficiency Economy in Udon Thani Province <i>Narisa Pichaivarutama, Prachon Kingminghae, Paisal Nanudorn</i>	35
Transitional Justice in a Thai Democratic Context <i>Panarat Machamadol</i>	45
Romanization on Road Signs: A Case Study in Lampang Municipality <i>Ruethai Panich, Nittaya Munpinchai, Narisara Pasitwilaithum</i>	54
Isan Khaen Player : Technique, Method, and Success in Playing Khaen <i>Sitthisak Champadaeng, Apisit Buengbon, Kla Sriphet, Kailurk Sapso</i>	63
The Effectiveness of Different Written Corrective Feedback on Thai EFL Learners' Writing <i>Suwitchan Un-udom</i>	76
Information System Development for Agriculturist Data Management of Queen Sirikit Sericulture Center (Surin) <i>Arunee Madaruk, Pawinee Assuwan</i>	86
Attention Creation in Classroom by Augmented Reality <i>Patcharin Boonsomthop</i>	98

ท่ารำมโนราห์เพื่อแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา

Poses of Manora for The Royal Cremation Ceremony of His Majesty The Late King by Undergraduates in Higher Education

กongsong Theeraworn¹, นภดล นิมสุวรรณ², เก็ดถวา บุญปรากฏ³

Kongtong Theeraworn¹, Noppadol Nimsuwan², Kettawa Boonprakan³

Received: 11 September 2018 Revised: 9 December 2018 Accepted: 4 February 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการฝึกฝนท่ารำมโนราห์เพื่อเตรียมแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 และเพื่อศึกษาท่ารำมโนราห์ที่นำมาแสดงในงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อาจารย์ผู้ฝึกสอนท่ารำมโนราห์ จำนวน 1 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ฝึกฝนท่ารำมโนราห์ จำนวน 10 คน วิเคราะห์นำข้อมูลมาจำแนกตามประเด็น ดีความ สร้างข้อสรุป นำเสนอด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า ท่ารำมโนราห์ที่นำมาใช้เพื่อแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 เป็นท่ารำประยุกต์ จากการนำท่ารำพื้นฐาน 12 ท่า มาดัดแปลง เพิ่มเทคนิคลีลาการรำแบบใหม่เข้าไป ทำให้ผู้รำต้องมีศักยภาพและสมรรถภาพทางกายที่ดี โดยเฉพาะ ความอ่อนช้อย ความยืดหยุ่น และ การทรงตัว ผ่านการฝึกฝนกล้ามเนื้อให้มีความอ่อนตัวแข็งแรง สามารถดัดอวัยวะแต่ละส่วนให้ได้รูปแบบท่ารำตามที่ต้องการผู้รำจึงต้องฝึกฝนสม่ำเสมอให้เกิดความชำนาญ เนื่องจากงานพระราชพิธีพระบรมศพ เป็นพระราชพิธีเพื่อเฉลิมพระเกียรติจึงเลือกการรำมโนราห์ เป็นศิลปะการแสดงทรงคุณค่าของท้องถิ่นภาคใต้ เพื่อนำมารำถวายเป็นครั้งสุดท้ายก่อนส่งเสด็จสู่สวรรคาลัยและเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมมโนราห์ให้คงอยู่คู่สังคม

คำสำคัญ : ท่ารำมโนราห์, สมรรถภาพทางกาย, มโนราห์

Abstract

The article aims to study the training process of various Manora poses that were used for a performance at the Royal Cremation Ceremony of His Majesty the Late King. The study employed the qualitative research method to investigate the poses. Data were collected from observation

¹ นักศึกษาปริญญาโท, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, สงขลา 90110 โทรศัพท์ 086-9554796 E-mail: Kongtongmg@gmail.com

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ M.A. Student of Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Thailand

^{2,3} Assistant Professor Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Thailand

and in-depth interviews obtained from respondents: a Manora instructor and 10 undergraduates performing Manora poses. The data were analyzed through key point classification, interpretation, and conclusion and then presented in an analytical-descriptive manner.

The result reveals that the Manora poses used in the performance at the Royal Cremation Ceremony of His Majesty the Late King can be characterized as an applied dancing program, modified from 12 basic poses. The program adds new techniques and styles; therefore, it is necessary for dancers to have not only potential but good physical fitness especially in aspects of delicacy, flexibility, and balance. An exercise program focused on muscle training, body elasticity, and strength was developed which allowed them to bend their body parts in accordance with the desired poses. Dancers were required to train regularly; they become masters and able to perform for long periods of time. The Royal Cremation Ceremony of His Majesty the Late King is considered a tribute ceremony. Manora was chosen as a valuable local art performance of the south, and as such it was used for the last performance before paying a final farewell to His Majesty the Late King and for preserving the culture of Manora for future generations.

Keywords: Poses of Manora, Physical Fitness, Manora

บทนำ

พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นโบราณราชประเพณีที่มีแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายมีความสำคัญทัดเทียมกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก (ไทยรัตน์, 2560) ซึ่งในอดีตเมื่อพระมหากษัตริย์เสด็จพระราชสมภพถือเป็นเทพ อวตาร เทวดาจุติบนโลกเมื่อเสด็จสวรรคตจึงถือเป็นการเสด็จกลับสู่สวรรค์ทำให้พระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระบรมศพเป็นพระราชพิธีที่ทรงคุณค่า (กรมศิลปากร, กระทรวงวัฒนธรรม) ภาครัฐ และ ภาคเอกชน ร่วมใจจัดงานเพื่อแสดงความอาลัยเป็นครั้งสุดท้ายโดย จัดขึ้น ณ พระเมรุมาศ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง ระหว่างวันที่ 25-29 ตุลาคม พ.ศ.2560 โดยวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 เป็นวันถวายพระเพลิง สำหรับประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัดที่ไม่สามารถร่วมพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ คณะรัฐมนตรีจัดสร้างพระเมรุมาศจำลองจำนวน 76 แห่ง เพื่อให้สามารถเข้าร่วมพิธีที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในครั้งนี้

นอกจากนั้นภายในงานมีการจัดแสดงมหรสพสมโภช ให้ประชาชนได้ชื่นชมศิลปวัฒนธรรมและถือเป็นการออกทุกขีในเวลาเดียวกันสำหรับจังหวัดสงขลา มีการนำคณะมโนราห์มาแสดง ซึ่งถือเป็นมหรสพพื้นบ้านที่มีความเก่าแก่สืบทอดตั้งแต่สมัยโบราณเป็นศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่นิยมของท้องถิ่นภาคใต้ และมีความเชื่อว่าการแสดงมโนราห์เป็นเหมือน เทพ เทวดา จึงนำมาถวายเป็นครั้งสุดท้ายก่อนส่งเสด็จกลับสู่สวรรค์และเป็นการสืบสานศิลปะการรำโนราห์ให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น

คณะมโนราห์ 89 ชีวิต ร่วมแสดงมหรสพสมโภชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ณ บริเวณข้างพระเมรุมาศจำลอง สระบัว แหลมสมิหลา จังหวัดสงขลา นำโดย อาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ และ ผู้รำโนราห์จากสถาบันอุดมศึกษา ร่วมรำโนราห์ท่าบทุตใหญ่ที่ทางคณะมโนราห์ต่างตั้งใจฝึกฝนเพื่อให้การแสดงสมพระเกียรติที่สุด ซึ่งในแต่ละท่ารำที่นำมาใช้ในการแสดงครั้งนี้มีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้รำ เช่น การทอดแขนตั้งวง การรำ

ประสมท่า การรำตัวอ่อน หรือลีลาต่าง ๆ (พัชรินทร์ สันติอัฐวรรณ, 2551) ทำให้ผู้รำต้องฝึกฝนร่างกายสม่ำเสมอ และเพื่ออวดความสามารถพิเศษของผู้รำ ในการประสมท่ารำต่างเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ให้ร้ายร้อยอย่างอ่อนช้อยสวยงามเป็นระยะเวลาาน

ท่ารำมโนราห์ โดยทั่วไปจะไม่มีแบบฉบับตายตัว มักจะขึ้นอยู่กับสายของโนรา เช่น สายท่ามขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่มเทวา) สายโนราแปลกท่าแค (แปลก ชนะบาล) แต่ท่ารำส่วนใหญ่ก็จะมีลักษณะร่วมซึ่งหลักทั่วไปในการรำมโนราห์เพื่อให้เกิดความสวยงาม จะต้องมีทักษะและความสามารถท่ารำมโนราห์พื้นฐานบางท่าได้การฝึกฝนท่ารำมโนราห์เริ่มต้น ผู้รำจะต้องฝึกหัดความพร้อมของร่างกาย เช่น ดัดมือ ดัดแขน ดัดขา ดัดหลัง การฝึกนั่ง การฝึกยืน ซึ่งผู้รำจะต้องฝึกหัดทบทวนสม่ำเสมอเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้รำมโนราห์ จะทำให้เกิดความอ่อนตัวและยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น ทำให้การจัดร่างกายดัดหรือ กังอ อวัยวะแต่ละส่วนให้ได้รับทรงตามที่ต้องการ (ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์, 2540)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา การฝึกฝนท่ารำมโนราห์ และท่ารำมโนราห์ ที่แสดงในงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 ที่จัดขึ้น ณ บริเวณข้างพระเมรุมาศจำลอง สระบัว แหลมสมิหลา จังหวัดสงขลาและเพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์ศิลปะการรำมโนราห์ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการฝึกฝนท่ารำมโนราห์เพื่อเตรียมตัวแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพ รัชกาลที่ 9
2. เพื่อศึกษาท่ารำมโนราห์ที่แสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

พื้นที่ศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

ผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ผู้ฝึกสอนท่ารำมโนราห์จำนวน 1 คน และ นักศึกษาผู้ฝึกฝนท่ารำมโนราห์จำนวน 10 คน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล โดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลจากบุคคล สถานที่ และ ระยะเวลา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้รับความน่าเชื่อถือที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการสังเกต และสัมภาษณ์ มาจำแนกตามประเด็น ที่ความ สร้างข้อสรุป และ นำเสนอด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษา

1. การฝึกฝนท่ารำมโนราห์เพื่อเตรียมตัวแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9
 - 1.1 การฝึกฝนท่ารำมโนราห์เพื่อเตรียมตัวแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9

การฝึกฝนท่ารำมโนราห์ โดยเริ่มตั้งแต่การตัดข้อมือ ดัดแขน การฝึกนั่ง การฝึกยืน เพื่อฝึกให้กล้ามเนื้อแต่ละส่วนยืดหยุ่นและอ่อนตัวเพิ่มขึ้น ดังรูปภาพประกอบที่ 1-6 ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาพประกอบที่ 1 การฝึกหัดตัดข้อมือ
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 5 การฝึกงอตัว
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 2 การฝึกหัดตัดแขน
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 6 การฝึกยืน
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 3 การฝึกทรงตัว
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 4 การฝึกทรงตัว
ที่มา: กองทอง ชีระวร

1.2 ทำรำนโหราที่มีความสัมพันธ์ กับความอ่อนช้อยและยืดหยุ่น

ทำรำนโหราที่มีความสัมพันธ์กับความอ่อนช้อยและยืดหยุ่นนั้นใช้ท่ารำที่เกิดจากการประสมท่า มาประยุกต์และออกแบบท่ารำใหม่ โดยเพิ่มเทคนิครูปแบบการรำ ดังนั้นผู้รำจะต้องมีความพร้อมทางร่างกาย ซึ่งท่ารำที่มีความสัมพันธ์กับความอ่อนช้อยและยืดหยุ่นการแสดงความสามารถพิเศษ ได้แก่ ท่ากินนรน้อยหรือ ท่าชี้หนอน, ท่าแมงมุมชักใย, ท่าทำนองเทวดา, และ ท่าพระสุริยวงศ์ทรงศักดิ์ (ประยุกต์) เป็นการแสดงความสามารถพิเศษของผู้รำในลักษณะตัวอ่อนแสดงเฉพาะในงานหรือพิธีสำคัญ ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลและรูปแบบท่ารำประกอบด้งรูปภาพประกอบที่ 7-10

ภาพประกอบที่ 7 ท่ากின்றน้อยหรือ ท่าชี้หนอน
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 7 ท่ากின்றน้อยหรือท่าชี้หนอน เป็นการฝึกกล้ามเนื้อแขนและกล้ามเนื้อขา ให้กล้ามเนื้อยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น ผู้รำต้องมีลักษณะตัวอ่อนและการทรงตัวที่ดีที่ผ่านการฝึกฝนร่างกายมาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งแต่ละคนจะมีทักษะหรือศักยภาพแตกต่างกัน

ภาพประกอบที่ 8 ท่าแมงมุมชักใย
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 8 ท่าแมงมุมชักใย เป็นการฝึกดัดแขนและข้อมือ ให้อ่อนโค้งและกล้ามเนื้อขยายตัวมากกว่าปกติ และทำให้กระดูกข้อมือสามารถหักหรือพับเข้าหาตัวเองอย่างอ่อนช้อยสวยงาม

ภาพประกอบที่ 9 ท่าทำนองเทวดา
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 9 ท่าทำนองเทวดา เป็นการฝึกกล้ามเนื้อแขนและกล้ามเนื้อขา เพื่อให้กล้ามเนื้อคลายตัวมีความยืดหยุ่นและ ทำให้กล้ามเนื้อขามีพลังแข็งแรงเพิ่มขึ้น สามารถพับกระดูกหรือจัดวางในตำแหน่งที่ต้องการได้

ภาพประกอบที่ 10 ท่าพระสุริยวงศ์ทรงศักดิ์
(ประยุกต์)
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 10 ท่าพระสุริยวงศ์ทรงศักดิ์(ประยุกต์) เป็นการฝึกกล้ามเนื้อแขนขา มือ และ ดัดหลัง ให้อวัยวะทุกส่วนอ่อนตัว และการดัดหลังจะทำให้การทรงตัวได้สัดส่วน แอ่นอกได้เต็มที่ และฝึกการยืนสลับขา เพื่อให้กล้ามเนื้อขาแข็งแรง ซึ่งกำลังของขาเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการทรงตัวแต่ละครั้งจะมีพลังสามารถรับน้ำหนักเพื่อให้ร้ายรำสวยงามและยืนอยู่ได้เป็นระยะเวลาานาน

1.3 ทำรำที่มีความสัมพันธ์กับการทรงตัวและความแข็งแรง

ทำรำนโหราห์ที่มีความสัมพันธ์กับการทรงตัวและความแข็งแรงของร่างกายนั้น ในส่วนนี้จะฝึกความพร้อมของร่างกาย ตั้งแต่ การตัดขา ตัดหลัง ฝึกยืนทรงตัวขาเดียว เพื่อให้กล้ามเนื้อและข้อต่อต่าง ๆ เคลื่อนไหวยืดตัวและแข็งแรงเพิ่มมากขึ้นถ้าผู้รำฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้การจัดร่างกายอวัยวะต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและมีความสวยงามซึ่งทำรำที่มีความสัมพันธ์กับการทรงตัวและความแข็งแรง ได้แก่ ท่าองค์ปั้นจักรภพ, ท่าพระเสด็จ, ท่าสถิตห้วงเวหน, ท่าพิมาน, ท่าปิ่นไอศูรย์, และท่าสรวง ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลและมีรูปแบบท่ารำประกอบดังรูปภาพประกอบที่ 11-16

ภาพประกอบที่ 11 ท่าองค์ปั้นจักรภพ
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 11 ท่าองค์ปั้นจักรภพ ผู้รำจะต้องฝึก การทรงให้กล้ามเนื้อขาแข็งแรง เพื่อให้ทรงตัวได้เป็นระยะเวลานาน

ภาพประกอบที่ 12 ท่าพระเสด็จ
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 12 ท่าพระเสด็จ ผู้รำจะต้องฝึกการย่อตัวและย่อเข่า ให้กล้ามเนื้อขาเกิดการคลายตัวและยืดหยุ่นแข็งแรงเพิ่มขึ้น

ภาพประกอบที่ 13 ท่าสถิตห้วงเวหน
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 13 ท่าสถิตห้วงเวหน ฝึกกล้ามเนื้อขาให้แข็งแรง สามารถรำได้อย่างสมดุล และเมื่ออวัยวะอ่อนตัวจะทำให้หักหรืองอตามรูปแบบที่ต้องการได้

ภาพประกอบที่ 14 ท่าพิมาน
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 14 ท่าพิมาน ผู้รำจะต้องฝึกการทรงตัว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขนและขาให้อดทนสามารถทรงตัวรำได้นานกว่าปกติ ผู้รำจึงต้องมีทักษะความชำนาญ

ภาพประกอบที่ 15 ทำปีนไอศูรย์
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 15 ทำปีนไอศูรย์ เป็นการรำประสม ต้องมีพื้นฐานการทรงตัวตั้งแต่ช่วงลำตัว จะต้องแอ่นอกอยู่เสมอ

ภาพประกอบที่ 16 ท่าสถิตห้วงเวหน
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 16 ท่าสถิตห้วงเวหน เป็นการฝึกการย่อตัว เพื่อให้ลำตัวยืดหยุ่น และช่วยให้รำแต่ละท่าต่อเนื่องกันอย่างสวยงาม

2. ทำรำมโนราห์ที่นำมาแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9

2.1 พระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 และการแสดงมโนราห์ในพระราชพิธี

พระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 และการจัดงานของจังหวัดสงขลา ซึ่งจัดขึ้น ณ วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 ช่วงเช้าเริ่มตั้งแต่ 9.00 น จัดพิธีถวายดอกไม้จันทน์ บริเวณ สนามสระบัว แหลมสมิหลา โดยมีนายดลเดช สงขลา โดยมี

นายดลเดช พัฒนรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และราชการชั้นผู้ใหญ่ รวมทั้งประชาชนร่วมแสดงความอาลัย จำนวนกว่า 200,000 คน ซึ่งถือเป็นครั้งหนึ่งของชีวิตจะได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย และ ช่วงค่ำเริ่มตั้งแต่ 18.00- 22.00 น. จัดแสดงมหรสพสมโภช โดยคณะมโนราห์ 89 ชีวิต นำโดยอาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ และคณะมโนราห์จากสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา ร่วมแสดงท่าบทรุดใหญ่ เพื่อเป็นการถวายความอาลัยเป็นครั้งสุดท้ายก่อนส่งเสด็จสู่สวรรคาลัย

2.2 การแสดงมโนราห์ในงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9

การแสดงมโนราห์เทิดพระเกียรติเป็นการนำทำโนราพื้นฐาน 12 มาประยุกต์เรียงร้อยให้เป็นกระบวนการร่ายรำอย่างต่อเนื่อง เน้นความอ่อนช้อยสวยงาม และ การทรงตัว ซึ่งผู้รำต้องมีทักษะพื้นฐานความอ่อนตัวของร่างกาย เพื่อแสดงความสามารถพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละบุคคลที่ผ่านการฝึกฝนอย่างยาวนาน ซึ่งการแสดงมโนราห์ในงานพระราชพิธีพระบรมศพ มีทั้งหมด 3 ช่วง เริ่มต้นที่กระบวนการรำช่วงที่ 1 เป็นการรำประสมท่าหรือการรำเพลงโค กระบวนการรำช่วงที่ 2 เป็นการรำท่าบทรุดหน้า หรือ การรำท่าพัด และกระบวนการรำช่วงที่ 3 เป็นการรำเพลงทับเพลงโทน และช่วงสุดท้ายการรำปิดพิธี เป็นกระบวนการรำท่าพิเศษ เฉพาะโนราใหญ่ จำนวน 9 คน ซึ่งถือเป็นกระบวนการรำที่เป็นเอกลักษณ์ทรงคุณค่า เป็นการสืบทอดจากท่านขุนอุปถัมภ์นรากร ซึ่งในแต่ละกระบวนการรำที่นำมาแสดงเป็นการประยุกต์ดัดแปลงจากท่ารำพื้นฐาน เพื่อให้กระบวนการรำครั้งนี้มีความสมบูรณ์ ยิ่งใหญ่สมพระเกียรติอย่างสูงสุด ทั้งนี้ การแสดงมหรสพในงานออกระเบรูดถือเป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ โดยมีจุดประสงค์ให้ประชาชนชม และถือเป็นงานออกทุกปีในเวลาเดียวกัน กระบวนท่ารำทั้ง 3 ช่วงมีดังนี้

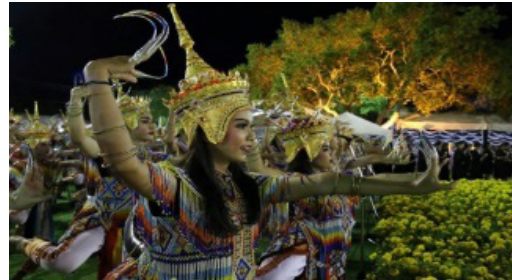
ภาพประกอบที่ 17 กระบวนกรำช่วงที่ 1
ที่มา: กองทอง ชีระวร

กระบวนกรำช่วงที่ 1 เป็นการรำประสมท่าหรือการรำเพลงโค โดยนำท่ารำพื้นฐานมาดัดแปลง ผู้รำต้องมีพื้นฐานความอ่อนตัวของอวัยวะทุกส่วนของร่างกายเพื่อตัดหรือจัดรูปทรงได้ตามต้องการ

ภาพประกอบที่ 18 กระบวนกรำช่วงที่ 2
ที่มา: กองทอง ชีระวร

กระบวนกรำช่วงที่ 2 เป็นการรำผืนหน้าหรือ การทำกำพืด มีการนำพร้องที่มีการประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ในรูปแบบกลอนสี่มาขับร้อง และนำมาตีทำรำประกอบจังหวะผืนหน้า ผู้รำต้องมีทักษะการทรงตัว และการเคลื่อนไหวร่างกายที่ตามจังหวะในการร้องเพลงประกอบ เพื่อความไพเราะและให้ตีทำรำสวยงามเหมาะสมกับงานพระราชพิธีสงฆ์

ภาพประกอบที่ 19 กระบวนกรำช่วงที่ 3
ที่มา: กองทอง ชีระวร

กระบวนกรำช่วงที่ 3 เป็นการรำเพลงทับเพลงโทน มีการรำพร้องที่มีประพันธ์ในรูปแบบกลอนแปดและหกจำนวน 1 บท เพื่อนำมาตีทำรำประกอบในจังหวะ ซึ่งได้มีการออกแบบท่ารำประกอบ 4 รูปแบบ โดยใช้การรำต่อเนื่องและสลับกันทั้งสามรูปแบบ เพื่อรำยาวอ่อนช้อยสวยงามตลอดระยะเวลาการแสดง

ภาพประกอบที่ 20 กระบวนกรำช่วงสุดท้าย
ที่มา: กองทอง ชีระวร

กระบวนกรำช่วงสุดท้าย เป็นกระบวนท่ารำพิเศษ เฉพาะโนราใหญ่ จำนวน 9 คน เป็นกระบวนกรำที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ เพื่อให้ผู้รำอวดทักษะความสามารถ เฉพาะบุคคลซึ่งจะต้องผ่านการฝึกฝนและมีทักษะพิเศษ โดยผู้รำทั้ง 9 คนรำรำผ่านลีลาที่งดงาม เพื่อรำถวายส่งเสด็จเป็นครั้งสุดท้าย

อภิปรายผล

การรำมโนราห์ถือเป็นศิลปะท้องถิ่นภาคใต้ประเภทหนึ่งที่มีการสืบทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในการแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 นำคณะมโนราห์มาแสดงซึ่งในแต่ละกระบวนท่ารำมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ ผู้รำจะต้องฝึกฝนร่างกายเพื่อให้อวัยวะแต่ละส่วนอ่อนตัวสามารถจัดหรือดัดตามรูปแบบที่ต้องการ ซึ่งการ

จัดทำรำของกระบวนกรำจะต้องเริ่มจากการใช้ท่าที่ง่ายและสะดวกคล่องตัวกับผู้รำมากที่สุดไปหาท่าที่ยากและ ทำท่ายความสามารถของผู้รำมากที่สุด ดังนั้น ในแต่ละกระบวนท่ารำจะมีจุดแข็งของท่ารำเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ผู้รำทุกคนจะต้องมีพื้นฐานของความอ่อนตัวของร่างกาย จะทำให้พลิกแพลงหรือประยุกต์มาใช้ในกระบวนกรำให้อ่อนช้อยเหมาะสมและเกิดความประทับใจกับผู้ชม และการฝึกซ้อมท่ารำมโนราห์นั้นจะต้องฝึกฝนอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตั้งแต่ ลำตัว แขน แขนหลัง มือ ให้ยืดหยุ่น และสามารถทรงตัวได้ดีในกระบวนท่ารำในแต่ละท่าอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีญา นุ่นสงค์ (2546) กล่าวว่า การแสดงมโนราห์ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ ผู้รำจะต้องฝึกการเคลื่อนไหวร่างกายให้สัมพันธ์กับจังหวะของดนตรีเวลารำรำอย่างสวยงามและมีสมาธิทุกอิริยาบถต้องมั่นคง สง่างาม และการรำรำมโนราห์นั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยาลัยครู (2550) ต้องผ่านการฝึกฝนการทรงตัวเพื่อรองรับน้ำหนักเวลารำรำให้กลมเนื้อขาทั้งสองขาให้แข็งแรงและยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น โดยผู้รำจะต้องฝึกฝนสม่ำเสมอ ให้ร่างกายเกิดทักษะและความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อ เพื่อให้รำรำระยะเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสอดแทรกท่ารำมโนราห์ที่นำมาประยุกต์ทันสมัยกับท่ารำดั้งเดิม เพื่อนำมาถ่ายทอดให้ผู้สนใจได้เรียนรู้
2. ให้เยาวชนนักศึกษาศิลปะการแสดงมโนราห์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว ให้คงอยู่คู่สังคมสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติธัช ทองอุทุม. (2552). ศึกษาความร่วมมือในการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนากีฬาพื้นบ้าน เพื่อเสริมสร้าง.
กระทรวงสาธารณสุข. (2550). การยึดเหยียดพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
เจริญ กระบวนรัตน์. (2552). การยึดเหยียดกล้ำเนื้อ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์. (2540). โนราตัวอ่อน. กรุงเทพฯ: สำนักศิลปะและวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสงขลา.
ปรีชา นุ่นสุข. (2546). เมืองหนังโนรา. สงขลา: ภาพพิมพ์.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ. อักษรเจริญทัศน์.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ. อักษรเจริญทัศน์.
จิตต์ วงษ์เทศ. (2532). ร้องรำทำเพลง: ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
อุดม หนูทอง (2542) โนราตำนาน ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. กรุงเทพฯ: สยามเพรส แมเนจเม้นท์.

บทบาทของการบัญชีต้นทุนต่อการบริหาร

The Role of Cost Accounting to Management

พิกุล พงษ์กลาง¹

Pikul Pongklang¹

Received: 29 August 2018

Revised: 21 December 2018

Accepted: 15 February 2019

บทคัดย่อ

ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดที่สูง การบัญชีต้นทุนถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันผู้บริหารจำเป็นต้องตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่องค์กรต้องเผชิญกับสภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน การแข่งขันที่สูง สภาพของการประกอบธุรกิจที่มีความซับซ้อนขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ส่งผลให้ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีต้นทุนมีความสำคัญมากขึ้น ซึ่งข้อมูลทางด้านต้นทุนที่สอดคล้องกับทิศทางของการบริหาร จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวและเผชิญต่อปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ โดยปัจจุบันการบัญชีต้นทุน ซึ่งได้แก่ งบประมาณ ต้นทุนมาตรฐาน การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน การบัญชีตามความรับผิดชอบ การบัญชีต้นทุนกิจกรรม เป็นต้น ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญและเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางการจัดการองค์กร ทั้งในด้านการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจเลือกทางเลือก เนื่องจากผู้บริหารจำเป็นต้องทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยในการปฏิบัติงาน รวมถึงการมองเห็นโอกาสในการทำกำไร และอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต รวมทั้งมีการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในอดีต เพื่อให้สะท้อนความเป็นจริง และจำเป็นต้องหาข้อมูลที่ดีโดยการตัดสินใจเลือกทางเลือกปฏิบัติที่ดีที่สุด เพื่อให้แผนงานหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกระบวนการสามารถแก้ไขได้ทันเวลา และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบัญชีต้นทุน, การบริหาร, บทบาท

Abstract

Under the high market competition cost accounting is one of the key factors in strategic decision making. Especially, executives need to make decisions when economic uncertainly, high competition, the complexity of the business, advanced information and technology for production technology. As a result information related to cost accounting is more important. Cost information that corresponds to the administration. It helps organizations to development and solve problems in time. And now, cost accounting which is the budget, standard cost, breakeven point analysis, responsibility accounting, activities based costing, etc is an important factor in management of the

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบัญชี การเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยพายัพ

¹ Assistant Professor in Accounting, Faculty of Accountancy Finance And Banking

organization such as planning, control and decision making. Because executives need to know the strengths and weaknesses in the operation including seeing opportunities for making profits and various obstacles. That may affect the organization in the future. Including making decisions based on real information add find a decision on the best practices to make plans or solve problems to be effective.

Keywords : Cost Accounting, Management, Role

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ในการดำเนินธุรกิจต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน การแข่งขันที่สูง สภาพของการประกอบธุรกิจที่ซับซ้อนขึ้น รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ต้นทุนจึงถือเป็นสารสนเทศทางการบัญชีชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้บริหารในการบริหารจัดการองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการองค์กร การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การอำนวยความสะดวก และการควบคุม ซึ่งในการบริหารองค์กรนั้น ผู้บริหารจะนำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนมาใช้ประโยชน์ต่อการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน

การที่ผู้บริหารจะนำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนมาใช้ประโยชน์ต่อการตัดสินใจหรือใช้ในการวัดผลการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องได้รับข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลทางการบัญชีต้นทุนที่ถูกต้องทันต่อเหตุการณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบการและลดต้นทุนต่าง ๆ ลง รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วเพื่อที่จะสนองความต้องการของผู้บริโภคให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด เพื่อให้ทันกับยุคที่การสื่อสารข้อมูลทั่วโลกเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว มีการติดต่อธุรกิจและคมนาคมระหว่างประเทศเชื่อมโยงกันมากขึ้น ซึ่งเศรษฐกิจในปัจจุบันเป็นยุคที่ต้องอาศัย

ความรู้และทักษะความสามารถของบุคลากรรวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่นับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้า โดยใช้ความได้เปรียบทางด้านความรู้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันในโลกไร้พรมแดน ส่งผลให้องค์กรจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงตามภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยข้อมูลทางด้านต้นทุนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ สามารถเสนอข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการบริหารงานเพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้องค์กรสามารถที่จะต่อสู้แข่งขันและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยเหตุนี้การบัญชีต้นทุนจึงเป็นเครื่องมือในการจัดหารวบรวม และเสนอรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบาย ตลอดจนวิธีการในการบริหารต้นทุนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการตัดสินใจของผู้บริหาร เนื่องจากการสร้างประสิทธิภาพที่สำคัญขององค์กร ก็คือการบริหารต้นทุนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินกิจการ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของการบัญชีต้นทุนที่มีต่อการบริหารองค์กร ภายใต้เทคนิคการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรและผู้สนใจทั่วไปได้ทราบ

และสามารถนำแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี ต้นทุนไปปฏิบัติ นำมาซึ่งการบริหารงานขององค์กร ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุน

“ต้นทุน” หมายถึง การใช้ทรัพยากรของกิจการ หรือมูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยมูลค่านั้นจะต้องสามารถวัดได้เป็นหน่วยเงินตรา ซึ่งเป็นลักษณะของการลดลงในสินทรัพย์หรือเพิ่มขึ้นในหนี้สิน ต้นทุนที่เกิดขึ้นอาจจะให้ประโยชน์ในปัจจุบันหรือในอนาคตก็ได้ เมื่อต้นทุนใดเกิดขึ้นแล้วและกิจการได้ใช้ประโยชน์ไปทั้งสิ้นแล้ว ต้นทุนนั้นจะถือเป็น “ค่าใช้จ่าย” ดังนั้นค่าใช้จ่าย จึงหมายถึง ต้นทุนที่ได้ให้ประโยชน์ และกิจการได้ใช้ประโยชน์ทั้งหมดไปแล้วในขณะนั้น สำหรับต้นทุนที่กิจการสูญเสียไป แต่จะให้ประโยชน์แก่กิจการในอนาคตเรียกว่า “สินทรัพย์”

เมื่อค่าใช้จ่าย คือ ต้นทุนของสินทรัพย์ที่ใช้แล้วหมดไป หรือต้นทุนที่ก่อให้เกิดรายได้ โดยปกติจะนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ที่เกิดขึ้นในงวดเดียวกันเพื่อคำนวณหากำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ ซึ่งรายได้ หมายถึงราคาขายของสินค้าหรือบริการ คูณด้วยปริมาณหรือระดับของกิจกรรม นอกจากนี้โดยปกติเราจะพบว่า “ค่าใช้จ่าย” มักจะหมายถึงรายจ่ายที่สามารถให้ผลประโยชน์ทางภาษีได้ ด้วยเหตุนี้คำว่า “ค่าใช้จ่าย” จึงนิยมแสดงในรายงานทางการเงินที่เสนอบุคคลภายนอก แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วการใช้คำว่า “ต้นทุน” และ “ค่าใช้จ่าย” ก็มักจะมีการใช้ทดแทนกันอยู่เสมอ

ดวงมณี โกมารทัต (2559, 29) ได้กล่าวไว้ว่า คำว่า “ต้นทุน” สามารถนำไปใช้ในความหมายหลายอย่างเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เมื่อบุคคลที่ไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ต้นทุนนั้นนำต้นทุนไปใช้ก็จะเกิดความสับสนได้ง่าย การใช้คำว่า “ต้นทุน” จึงมักไปประกอบกับคำอื่น เพื่อแสดงความหมายให้ชัดเจน เช่น ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนขาย ต้นทุนคงที่ ซึ่งปกติคำที่มาขยาย จะแสดงให้เห็นถึงความหมายที่แตกต่างกันไป ตามวัตถุประสงค์ในการใช้ต้นทุนของบุคคลนั้น

แม้ว่าความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “ต้นทุน” จะมีหลากหลาย ซึ่งแตกต่างกันไปตามความรู้ความเข้าใจของนักวิชาการหรือนักปฏิบัติการแต่ละคน แต่โดยหลักการแล้ว “ต้นทุน” มีความสำคัญต่อทุกองค์กร ดังนั้นทุกองค์กรควรให้ความสำคัญและใส่ใจต่อการจัดทำบัญชีต้นทุนเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุน เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการบริหารงานในทุกด้าน ดังนั้น การบัญชีต้นทุน (Cost accounting) จัดเป็นวิธีการทางบัญชีที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลทางด้านต้นทุนของธุรกิจประเภทอุตสาหกรรม โดยมีวัตถุประสงค์พื้นฐานในการจัดทำรายงานทางการเงิน ตลอดจนวิเคราะห์และจำแนกข้อมูลเพื่อใช้ในการบริหารต้นทุน (Cost management) ตามความต้องการของผู้บริหาร ในปัจจุบันนี้ไม่เพียงแต่ธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมเท่านั้นที่จะต้องใช้วิธีการทางบัญชี หรือข้อมูลของบัญชีต้นทุน แต่ยังมีธุรกิจอีกหลายประเภทที่ได้มีการนำวิธีการบัญชีต้นทุนไปประยุกต์ใช้เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2557) วัตถุประสงค์ที่สำคัญของข้อมูลทางบัญชีต้นทุนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนการผลิต ตลอดจนต้นทุนขายประจำงวด
2. เพื่อใช้ในการตีราคาสินค้าคงเหลือได้อย่างถูกต้อง หรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด
3. เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและควบคุมเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีแบบแผน และบรรลุเป้าหมายตามความต้องการของธุรกิจในที่สุด นอกจากนี้ข้อมูลทางบัญชีต้นทุนยังจะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบถึงความผิดพลาดหรือจุดบกพร่องในการดำเนินธุรกิจ และหาทางกำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างทันทั่วถึง

4. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการตัดสินใจ

อย่างไรก็ตามองค์กรควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านต้นทุนที่เป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้วางแผนควบคุม และตัดสินใจในการบริหารการจัดการภายในองค์กรภายใต้สถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาได้อย่างทันเวลาและมีประสิทธิภาพ

การบริหารองค์กร

ในการบริหารองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ผู้บริหารจะต้องรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งข้อมูลจากภายในกิจการและภายนอกกิจการ ซึ่งลักษณะของข้อมูลเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเลข เช่น ต้นทุนการผลิต งบประมาณต่าง ๆ งบการเงิน และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ไม่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ เช่น ขวัญกำลังใจของพนักงาน ภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งข้อมูลที่ผู้บริหารต้องการนั้นขึ้นอยู่กับระดับและลักษณะการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยในการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารต้องมีกระบวนการจัดการที่ดี จะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระบวนการที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จและสามารถบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย (วริยา ปานปรุ่ง, 2553)

1. การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนที่สำคัญขององค์กร เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรขององค์กรในอนาคตรวมถึงวิธีการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแผนงานที่ดีต้องสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายขององค์กร และการทำงานอย่างมีแผนงานชัดเจนจะช่วยให้พนักงานระดับปฏิบัติการทำงานได้อย่างถูกต้องทิศทาง ส่งผลให้สามารถควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

ซึ่งในกรณีที่มีปัญหา ก็สามารถแก้ไขได้ถูกต้อง และปรับแผนงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ ดังนั้นทุกองค์กรจำเป็นต้องมีแผนงาน เพื่อประโยชน์ในการบริหารและติดตามผล นอกจากนี้ในการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการปฏิบัติงานนั้น โดยปกติแล้วจะต้องเป็นการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งข้อมูลทางด้านบัญชีต้นทุนและข้อมูลด้านอื่น ๆ ก็จะถูกนำมาทำการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนเหล่านี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้วางไว้

2. การสั่งการและการสร้างแรงจูงใจ (Directing and Motivation) เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องสั่งการให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กรได้ทราบถึงขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ และสามารถทำงานในหน้าที่ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรในองค์กรได้มีความรู้สึกที่จะร่วมกันทำหน้าที่ของแต่ละคนให้ดีที่สุด มีความพร้อมและความสามารถที่จะเสนอข้อมูลแก่ผู้บริหารได้รวดเร็ว ถูกต้อง ทันต่อความต้องการของผู้บริหาร

3. การควบคุม (Controlling) เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานย่อยภายในองค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กิจการได้วางแผนไว้ โดยจะต้องทำการกำหนดมาตรฐานของการปฏิบัติงาน การสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบการวัดผล และประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงานกับแผนงานที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งต้องหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเมื่อการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนงานเพื่อจะได้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ (ชาญชัย เมธาวิรุฬห์, 2560)

4. การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการหาข้อยุติโดยการตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติที่ดีที่สุดจากหลายทางเลือก เพื่อให้แผนงานหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกระบวนการสามารถแก้ไขต่อไปได้และทันเวลา บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่

วางไว้ โดยคำนึงถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่กิจการจะได้รับจากการตัดสินใจ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่ากระบวนการในการบริหารทั้ง 4 ขั้นตอน ล้วนมีความสำคัญต่อองค์กร หากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปจะส่งผลให้องค์กรไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับทุกขั้นตอนเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความเหมาะสมที่สุดภายใต้สภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

บทบาทของการบัญชีต้นทุนต่อการบริหาร

การบัญชีต้นทุนมีความสำคัญอย่างมากในการบริหาร เพราะการบัญชีต้นทุนเป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้บริหารในการจัดการองค์กรเพื่อให้สามารถทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งในยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาการบัญชีต้นทุนจากการคำนวณต้นทุนให้ถูกต้อง ไปสู่การบัญชีที่จะให้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งเรียกว่า การบัญชีบริหาร โดยแนวคิดทฤษฎีในด้านการบัญชีบริหารมีความหลากหลายแต่โดยหลักการแล้วในทัศนะของผู้เขียนมองว่าวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการบัญชีต้นทุน คือการคำนวณต้นทุนขายและการแสดงสินค้าคงเหลือ เพื่อจัดทำงบการเงินต่อไป ในส่วนของการบริหารจัดการสามารถจะนำข้อมูลทางด้านการบัญชีต้นทุนมาใช้ในการบริหารในเรื่องต่าง ๆ ได้ดังนี้ (อรรสา อร่ามรัตน์, 2558)

1. การควบคุม (Control) เป็นการประเมินผลงานที่ได้ปฏิบัติว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ โดยฝ่ายจัดการต้องทราบถึงข้อมูลที่แท้จริงแล้วนำมาเปรียบเทียบกับแผนงานที่วางไว้ ซึ่งอาจกำหนดในรูปของงบประมาณหรือต้นทุนมาตรฐาน หากผลที่เกิดขึ้นจริงแตกต่างจากงบประมาณหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ จะก่อให้เกิดผลต่างที่พอใจหรือไม่พอใจ และผลต่างดังกล่าวจะถูกนำมา

วิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. การวางแผนกำไรและตัดสินใจ (Profit Planning and Decision Making) ข้อมูลด้านต้นทุนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการวางแผนกำไรและตัดสินใจ เช่น การวิเคราะห์หาจุดคุ้มทุนหรือการตัดสินใจระยะสั้นในกรณีต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการขาย การยอมรับคำสั่งซื้อพิเศษ การปิดโรงงานชั่วคราว การรับผลิตสินค้าในราคาต่ำกว่าต้นทุนขาย การยกเลิกสายผลิตภัณฑ์ที่ขาดทุน เป็นต้น

3. การเพิ่มประสิทธิภาพ (Maximize Efficiency) การเพิ่มประสิทธิภาพสามารถกระทำได้โดยการวัดผลการดำเนินงานตามความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน โดยใช้วิธีการบัญชีตามความรับผิดชอบ (Responsibility Accounting) การบัญชีต้นทุนกิจกรรม(Activity-based Costing) การบริหารคุณภาพ (Total Quality Management) ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ (ธราธร บุ่งทอง, 2561)

4. การงบประมาณ (Budgeting) ในการจัดทำงบประมาณของธุรกิจ จำเป็นจะต้องอาศัยข้อมูลทางด้านการบัญชีต้นทุน ซึ่งแสดงถึงผลงานในอดีตที่ผ่านมารวมทั้งการพยากรณ์ในอนาคต โดยฝ่ายจัดการต้องพยากรณ์รายได้หรือยอดขาย เพื่อให้ทราบถึงสัดส่วนการตลาด โดยนำยอดขายหรือปริมาณขายมาวางแผนการผลิต และจัดทำงบประมาณการผลิต งบประมาณลงทุน และงบประมาณดำเนินการ รวมถึงประมาณการกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงิน ตลอดจนงบประมาณเงินสด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารการเงินด้านต่าง ๆ ให้อยู่ในกรอบหรือแผนงบประมาณที่กำหนด ซึ่งข้อมูลการวางแผนงบประมาณที่ดีต้องอาศัยข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในอดีต เช่น ข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต ค่าใช้จ่ายในการขาย ค่าใช้จ่ายในการบริหาร เป็นต้น

แผนภาพ : แสดงความสัมพันธ์บทบาทของการบัญชีต้นทุนต่อการบริหาร

ในการสำรวจเรื่อง “Roles and Practices in Management Accounting Today” ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหาร และได้ผลสรุปดังนี้ (ดวงมณี โกมารทัต, 2551)

1. การบริหารต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์
 2. ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจและผู้ให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจมีความเห็นตรงกันว่า ต้นทุนที่ถูกต้องและทันเวลาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจ
 3. ปัจจัยที่อาจบิดเบือนความถูกต้องของต้นทุนได้แก่ การปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิต และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์
 4. การยอมรับเทคนิคทางบัญชีบริหารใหม่ ๆ ไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน
 5. เครื่องมือทางการบัญชีบริหารที่กิจการส่วนใหญ่เลือกใช้คือ การคำนวณต้นทุนรวม การจัดทำงบประมาณดำเนินงาน และการปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิต
 6. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำบัญชีต้นทุนมาเป็นแนวปฏิบัติทางการบริหาร คือ นโยบายของฝ่ายบริหาร ความพร้อมในระบบสารสนเทศ และความสนับสนุนของผู้บริหารและพนักงานอื่น ๆ
- จากแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารที่ได้จากการสำรวจเรื่อง “Roles and Practices in

Management Accounting Today” ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การบัญชีต้นทุนมีบทบาทสำคัญต่อต่อความสำเร็จขององค์กร รวมถึงความสำเร็จของผู้นำองค์กร เพราะได้มีส่วนช่วยสนับสนุนการบริหารองค์กรในประเด็นดังต่อไปนี้ (คมกฤษ ภาวศุทธิพันธ์ และสุภาภรณ์ คงสวัสดิ์, 2554)

1. การบัญชีต้นทุนเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับใช้ในการวางแผน (Planning) โดยเอกสารและระบบบัญชีจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการดำเนินงานในอดีตที่สามารถนำมาใช้ในการประมาณหรือคาดคะเนข้อมูลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร ช่วยให้ฝ่ายบริหาร สามารถนำตัวเลขที่ได้จากการพยากรณ์ไปใช้ในการวางแผนงานด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผนการขายสินค้า การวางแผนจัดซื้อวัตถุดิบ การวางแผนการผลิต การวางแผนค่าใช้จ่ายดำเนินงาน การวางแผนเงินสดและเงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น โดยนิยมจัดทำออกมาในรูปแบบของงบประมาณหลัก (Master Budget)
2. การบัญชีต้นทุน เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร โดยใช้แผนงานหรืองบประมาณเป็นสื่อกลาง ทำให้เกิดการประสานงาน มีการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยข้อมูลบัญชีต้นทุนจะแสดงให้เห็นถึงแผนงานที่เป็นไปได้จากการคาดการณ์ล่วงหน้าของผู้นำองค์กรในระดับสูงซึ่งได้กระจายแผนงาน ตลอดจนภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารแต่ละฝ่ายจะต้องช่วยกันปฏิบัติงานให้สำเร็จตามแผนปฏิบัติงานขององค์กร
3. การบัญชีต้นทุนเป็นแหล่งให้ข้อมูลสนับสนุนความคิดของ ผู้นำองค์กร สำหรับใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อเลือกแนวทางปฏิบัติงานที่ดีที่สุดสำหรับกรแก้ปัญหา ตลอดจนการจัดเตรียมแผนงานสำหรับรับมือกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเหล่านั้น
4. การบัญชีต้นทุนเป็นแหล่งให้ข้อมูลที่สะท้อนถึงผลการดำเนินงานขององค์กรในภาพรวม

ตลอดจนดำเนินงานของส่วนย่อย (Business Units) ทำให้ผู้นำองค์กรระดับสูงทราบถึงความแตกต่างระหว่างผลการปฏิบัติงานจริงกับเป้าหมายที่องค์กรได้วางไว้ สามารถวิเคราะห์ให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลแตกต่างนั้นทั้งในภาพรวมและในรายละเอียด เพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานมีการวางแผนทางการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานแก้ไขผลแตกต่างที่เป็นปัญหาขององค์กรให้ลดน้อยลงไป

5. การบัญชีต้นทุนเป็นแหล่งข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่ดีโดยเฉพาะระบบการเก็บข้อมูลของฝ่ายบัญชีการเงินที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนในการนำมาใช้สำหรับการวางแผนควบคุมและตัดสินใจหรือไม่ เพราะถ้ามีระบบการเก็บข้อมูลของฝ่ายบัญชีการเงินที่ดีจะทำให้ฝ่ายบริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีนัยสำคัญเกี่ยวข้องกับปัญหาไปใช้ในการบริหารการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การบริหารต้นทุน

ปัจจุบันแนวคิดในการบริหารต้นทุนได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ข้อมูลทางด้านต้นทุนยังคงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดความสำเร็จของการบริหารองค์กร ดังนั้นเพื่อให้องค์กรสามารถแข่งขันได้และประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ กลยุทธ์การบริหารต้นทุนจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการวางแผนและการนำไปปฏิบัติด้วยการบริหารจัดการภายใต้สภาวะการแข่งขันที่สูง ซึ่งเทคนิคการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ (สุวรรณ หวังเจริญเดช, 2557)

1. ระบบการบริหารโดยกิจกรรม (Activity based management : ABM) เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารต้นทุนเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งการวิเคราะห์กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ให้ผู้บริหารเข้าใจภาพรวมของธุรกิจ

และก่อให้เกิดกิจกรรมดังกล่าวต่อเนื่องกันไปทั่วองค์กร ส่งผลให้เกิดการระบุดทุนและขจัดต้นทุนที่ไม่เพิ่มมูลค่า

2. ต้นทุนเป้าหมาย (Target Costing) จะช่วยในการวางแผนสำหรับกิจกรรมในผลิตภัณฑ์ใหม่ และใช้เป็นเครื่องควบคุมช่วงของการปฏิบัติการ เพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าสามารถทำกำไรได้ตามเป้าหมาย ปัจจุบันราคาของสินค้าถูกกำหนดโดย “ราคาขายที่สามารถแข่งขันได้ (Competitive Price)” ต้นทุนเป้าหมายจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยเปลี่ยนแรงกดดันของตลาดไปสู่การแสวงหาความร่วมมือ เพื่อลดต้นทุนและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การคำนวณนั้นสามารถทำได้ด้วยการหักกำไรที่ต้องการจากราคาเป้าหมาย ซึ่งอ้างอิงจากกลุ่มลูกค้าที่ยินดีจะจ่ายพิจารณาประกอบราคาที่กำหนดโดยคู่แข่ง

3. วงจรชีวิตต้นทุน (Life-Cycle Costing) เป็นการคำนวณสินค้าและบริการที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระยะยาว ซึ่งสินค้าจะประกอบไปด้วยต้นทุน 3 ช่วงเวลา คือ ต้นทุนก่อนการผลิต ต้นทุนการผลิต และต้นทุนหลังการผลิต ซึ่งเป็นการนำเอาต้นทุนตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์มาคิดเป็นต้นทุนสินค้า ซึ่งวงจรชีวิตต้นทุนจะแบ่งออกเป็นสองมุมมอง คือ วงจรชีวิตต้นทุนผลิตภัณฑ์ ซึ่งแต่ละช่วงจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประเภทของผลิตภัณฑ์ เช่น สินค้าที่ลอกเลียนแบบได้ยากจะมีวงจรชีวิตที่ยาวนานกว่าสินค้าที่ลอกเลียนแบบได้ง่าย อีกมุมมองหนึ่ง คือ วงจรชีวิตลูกค้า เช่น เงินที่ลูกค้าจ่าย เวลาและความพยายามในการซื้อ การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ และปัจจัยที่ลูกค้าคิดว่าสำคัญ

4. การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) การทำงานที่เป็นวัฒนธรรมขององค์กร และสมาชิกทุกคนต่างให้ความสำคัญและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งที่จะตอบสนองความต้องการ และสร้างความพอใจให้แก่ลูกค้า ซึ่ง

จะสร้างโอกาสทางธุรกิจ ความได้เปรียบในการแข่งขันและพัฒนาการที่ยั่งยืนขององค์กร ซึ่งหากนำมาประยุกต์ใช้แล้วจะทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพของสินค้า และเป็นแนวทางที่สามารถใช้ลดต้นทุนได้

5. ระบบการผลิตแบบทันเวลา (Just-In-Time Manufacturing System) ระบบนี้จะเน้นการดำเนินงานให้ทันเวลา ไม่มีงานคงเหลือระหว่างขั้นตอน และการจัดส่งสินค้าจะจัดส่งเมื่อสินค้าผลิตเสร็จ การผลิตแต่ละครั้งจะผลิตเมื่อลูกค้าสั่ง และจะไม่เหลือสินค้าสำเร็จรูปไว้ในคลัง กรณีนี้จะลดความเสี่ยงเปลี่ยนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าใด ๆ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการลดต้นทุน ในส่วนของวิธีการบันทึกบัญชีต้นทุนในระบบผลิตทันเวลาจะใช้วิธีการบันทึกบัญชีแบบย้อนกลับ นั่นคือ การบันทึกต้นทุนสินค้าเมื่อผลิตเสร็จ เนื่องจากกระบวนการผลิตไม่ได้มีการแบ่งแยกเป็นแผนก ซึ่งต่างจากระบบบัญชีต้นทุนแบบเดิมที่จะต้องมีการบันทึกบัญชีต้นทุนสินค้าตั้งแต่เริ่มซื้อวัตถุดิบจนกระทั่งผลิตเสร็จ ดังนั้นจึงทำให้กิจการต้องบันทึกต้นทุนแบบย้อนกลับ (Backflush Costing) เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการทำงาน

6. ระบบการผลิตแบบลีน (Lean Manufacturing) เน้นการไหลของงานอย่างต่อเนื่อง โดยปราศจากการสูญเสียและความสิ้นเปลือง ซึ่งมีหลักการอยู่ 5 ประการคือ

6.1 คุณค่าของสินค้าหรือการบริการสู่ลูกค้า (Customer Value) เพื่อสนองความพึงพอใจความคาดหวังของลูกค้าเป็นหลัก

6.2 การระบุสายธารแห่งคุณค่าให้เกิดคุณค่าในตัวสินค้า (Value Stream) ทำให้เกิดคุณค่าในตัวสินค้า/บริการ

6.3 การดำเนินการให้เกิด กระบวนการไหล (Flow) อย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้เกิดความสูญเปล่า

6.4 กระบวนการดึงกลับจากความต้องการของลูกค้า ให้เกิดความสมดุลระหว่างการ

ผลิตและการขาย (Pull System) จากความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการผลิตและการขาย โดยที่ลูกค้าเป็นตัวกำหนดจำนวนสินค้าที่กิจการจะทำการผลิต ซึ่งแตกต่างจากการผลิตแบบผลัก (Push System) ที่กิจการทำการผลิตโดยไม่พิจารณาถึงความต้องการของลูกค้า

6.5 การพยายามปรับปรุงแก้ไขไปสู่ความเป็นเลิศ (Striving to Excellence) เพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน

ระบบการผลิตแบบลีน เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิตเพื่อความเป็นเลิศ ที่ให้ความสำคัญกับการลดระยะเวลาและต้นทุนการผลิตสินค้าหรือบริการ สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่สำคัญ คือการทำให้องค์กรเติบโตอย่างยั่งยืนในทุกสภาพแวดล้อมของการแข่งขันด้วยวิธีการลดต้นทุนเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าทั้งในด้านคุณภาพ ราคา และการส่งมอบผลิตภัณฑ์และบริการ

7. การบัญชีเพื่อความยั่งยืน (Sustainability Accounting) เป็นแนวความคิดบัญชีกับสิ่งแวดล้อมโดยรวมมีระหว่างผลประโยชน์จากการพัฒนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตที่ประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีแนวทางคือ 1) แนวทางสินค้าคงคลัง การระบุ บันทึก ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทุนธรรมชาติ การเสื่อมสิ้นและผลดีที่กิจการได้รับในอนาคต 2) แนวทางต้นทุนที่ยั่งยืนเป็นความคิดโดยตรงในการบันทึกบัญชีในเรื่องกิจการต้องรักษาระดับทุน หมายความว่ากิจการที่ยั่งยืนต้องไม่ปล่อยให้สิ่งแวดล้อม ณ วันสิ้นปีแย่ต่ำกว่าวันต้นปีบัญชีนั่นเอง (ศิลปพร ศรีจันทร์เพชร, 2555)

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า แนวคิดของการบริหารต้นทุนยุคใหม่ ด้วยการพัฒนาหลักการและการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้ผู้บริหาร

ได้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยในการปฏิบัติงาน รวมถึง การเล็งเห็นโอกาสในการทำกำไร และอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต เนื่องจากปัจจุบันสภาพการแข่งขันทางการค้าทำให้ธุรกิจส่วนใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบการผลิตและการบริหารให้เหมาะสมกับการตลาด ดังนั้นจึงทำให้ผู้บริหารต้นทุนต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารต้นทุนการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพการแข่งขันในตลาด เพื่อให้ผู้บริหารสามารถวางแผนต้นทุนที่ถูกต้องเหมาะสมทันต่อสถานการณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ นำไปสู่กลยุทธ์ธุรกิจที่ถูกกำหนดโดยผู้บริหารที่เน้นการพัฒนาสถานะภาพทางการแข่งขัน และเพิ่มความสามารถในการทำกำไรให้แก่กิจการ กลยุทธ์ธุรกิจมีดังนี้ (Ansari, S., Bell, J., & Swenson, D. 2009)

1. กลยุทธ์ในการเป็นผู้นำด้านต้นทุน เป็นกลยุทธ์ที่เน้นการปฏิบัติงานโดยมีต้นทุนต่ำ ซึ่งโดยทั่วไปมักมุ่งที่ต้นทุนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม การใช้กลยุทธ์นี้มีความจำเป็นสำหรับองค์กรในการรักษาหรือเพิ่มระดับกำไรขณะที่มีการแข่งขันสูงและไม่มีอิสระในการกำหนดราคา หรือไม่สามารรถเปลี่ยนแปลงราคาได้โดยง่าย

2. กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง เป็นกลยุทธ์ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการของกิจการมีความแตกต่างจากคู่แข่ง ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากการออกแบบ ภาพพจน์ของสินค้า เทคโนโลยี การให้บริการแก่ลูกค้า ฯลฯ กลยุทธ์นี้ลูกค้าจะไม่อ่อนไหวต่อราคามากนัก แต่จะก่อให้เกิดความภักดีในตราสินค้า

3. กลยุทธ์การมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่ม กลยุทธ์นี้จะเน้นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายบางกลุ่มเพื่อประยุกต์กลยุทธ์การมีต้นทุนต่ำสุดหรือกลยุทธ์ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งตอบสนองลูกค้าเฉพาะกลุ่มในจำนวนจำกัด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดที่สูง ทำให้ผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดของการบริหาร เพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเล็งเห็นโอกาสในการทำกำไร และอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อองค์กรในอนาคต ดังนั้น ข้อมูลทางด้านการบัญชีต้นทุนจึงมีความสำคัญต่อการบริหาร เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนงานหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันเวลา และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บทความนี้นอกจากจะกล่าวถึงบทบาทของการบัญชีต้นทุนต่อการบริหารแล้ว ยังได้นำแนวทางปฏิบัติทางการบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์มาเสนอแนะเพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพการปฏิบัติงานขององค์กร ส่งผลให้องค์กรต้องให้ความสำคัญต่อระบบการจัดการทางด้านการบัญชีต้นทุนให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามมีการนำแนวทางที่ได้จากการสรุปไปประยุกต์ใช้ร่วมกับความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลรวมทั้งการได้รับความรู้จากการอบรมในเรื่องการบริหารต้นทุน จะทำให้ผู้บริหารขององค์กรสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนควบคุม และตัดสินใจต่าง ๆ ให้สามารถนำไปสู่แนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

สุดท้ายในมุมมองของผู้เขียน การบัญชีต้นทุนถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้องค์กรสามารถบริหารจัดการเพื่อสร้างรากฐานมั่นคงให้กับองค์กรและนำไปสู่การบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป ข้อมูลทางการบัญชีบริหารที่ดีสำหรับใช้ในการดำเนินงานของผู้องค์กรควรมีความเกี่ยวข้องกับปัญหา มีความถูกต้องเชื่อถือได้ มีความทันต่อเวลาสำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจ มีความกระชับรัดกุม สามารถเข้าใจได้ง่าย และมีความคุ้มค่าในการเปรียบเทียบระหว่างประโยชน์ที่ได้รับ

กับต้นทุนที่เสียไปเพื่อให้ได้ข้อมูลนั้น ดังนั้นหาก
องค์กรใดก็ตามที่สามารถนำข้อมูลด้านการบัญชี
ต้นทุนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์
ให้เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานอื่น ๆ จะทำให้องค์กร
สามารถเผชิญกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันได้
อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คมกฤช ภาวศุทธิพันธ์ และสุภาภรณ์ คงสวัสดิ์. (2554). การบัญชีบริหาร : บทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือ
สำหรับผู้นำองค์กรยุคใหม่. *วารสารนักบริหาร*, 31(3)(ก.ค. - ก.ย.) : 125 - 129.
- ชาญชัย เมธาวิรุฬห์. (2560). บทบาทของความร่วมมือภายในบริษัทและความร่วมมือภายนอกบริษัทต่อ
ประสิทธิภาพโลจิสติกส์. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี*. 23(1)(ม.ค.-ก.ค.) : 1-7.
- ดวงมณี โกมารทัต. (2551). วิวัฒนาการทางบัญชีบริหาร. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*. 2(1)
(ม.ค.-ก.ค.) : 55-67.
- ดวงมณี โกมารทัต. (2559). *การบัญชีต้นทุน*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ธราธร บึงทอง. (2561). ความคาดหวังของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต่อคุณลักษณะของบุคลากรฝ่าย
ปฏิบัติการ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 37(2)(มี.ค.-เม.ย.) :
108-118.
- วริยา ปานปรุ่ง. (2553). *การบัญชีเพื่อการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุดิมาการพิมพ์
ศิลาพร ศรีจันเพชร. (2555). การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม. *สรรพากรสาร*. 59(8) (ส.ค.) : 95-100.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. 2557. การบัญชีต้นทุน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมคกรอฮิลล์.
- สุวรรณ หวังเจริญเดช. (2557). กลยุทธ์การบริหารต้นทุนในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารนักบริหาร*. (34)1
(ม.ค.-มิ.ย.) : 60-67.
- อรสา อร่ามรัตน์. (2558). ต้นทุน : การประยุกต์และใช้ประโยชน์สำหรับผู้บริหารองค์กรยุคใหม่. *วารสาร
มหาวิทยาลัยธนบุรี*. 9(19)(พ.ค. - ส.ค.) : 139-145.
- Ansari, S., Bell, J., & Swenson, D. (2009). Strategies for training in target costing. *Cost Management*.
5(1)(May-June) : 18-26.
- Maryanne M. Mowen, Don R. Hansen, Dan L. Heitger. (2009). *Cornerstones of Managerial
Accounting*. (3 Edition). Ohio: South-Western.

การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

The Development of an Accounting System for The Weaving Reed Mat Group in Bann Lao-Pri-Ngam KohKaew Sub-district Selaphum District Roi Et Province

ดวงเดือน เกตรา¹

Duangduan Phetra¹

Received: 17 August 2018

Revised: 21 October 2018

Accepted: 30 November 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม และเพื่อออกแบบและพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ประชากรคือ สมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก จำนวน 25 คน ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม แบบบันทึกข้อมูลจากการสังเกต แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ SWOT การจัดการประชุม และการจัดอบรม ผลการวิจัย พบว่า ระบบบัญชีที่กลุ่มอาชีพทอเสื่อกกใช้อยู่เป็นการจัดทำบัญชีแบบง่าย มีการจดบันทึกรายรับรายจ่ายและการแบ่งผลกำไร ลงในสมุดทั่วไป การจัดเก็บเอกสารไม่มีการแยกการบัญชีตามหมวดหมู่ธุรกรรม กระบวนการบัญชีไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป จากกระบวนการวิจัยมีการพัฒนาระบบบัญชีที่มีมาตรฐาน แบ่งเป็น 5 ระบบ ได้แก่ ระบบการรับเงิน สิ้นบนัน ระบบการสั่งซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ ระบบการจ่ายวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต ระบบการรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิกกลุ่ม และระบบการจัดจำหน่ายและการรับชำระเงินสด

คำสำคัญ : การพัฒนา, ระบบบัญชี, กลุ่มอาชีพทอเสื่อกก

Abstract

This research aimed to study the accounting system of the weaving reed mat group in Bann Lao-Pri-Ngam and design and develop an accounting system for them. There are 25 people in the weaving reed mat group and all are members of the weaving reed mat group. The research utilized a participatory action research process (PAR). The research instruments consisted of questionnaires, observation, interview, SWOT analysis, conference and training. The result found that the accounting system used was simple accounting tools such as taking notes, receipts,

¹ อาจารย์ประจำ, คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹ Lecturer, Faculty of Business Administration and Accountancy, Roi Et Rajabhat University

expenses and profit sharing into the note book. Document storage was not separate accounts by transaction category. The accounting process is not systematically implemented in accordance with Generally Accepted Accounting Principles (GAAP).

The research process divided a standard accounting system into systems; a funding support system, ordering materials and equipments for production system, supply of raw materials and equipments for the production system, a receiving system which tracks the finished product from the group members, the distribution system and finally, cash payment.

Keywords: development, accounting system, weaving reed mat group

บทนำ

จากนโยบายภาครัฐที่ต้องการส่งเสริมให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการให้การสนับสนุนชุมชนในท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้วยการสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นรวมกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีภาครัฐให้การส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสนับสนุนด้านเทคนิค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การให้ความรู้ใหม่ ๆ และการบริหารจัดการกลุ่ม โดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน นอกจากนี้ภาครัฐยังได้ดำเนินโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า ส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพมีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น (ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์ และศุภชัย พาทูมันโต (2552: 8)

บ้านเหล่าไพรงาม เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลเกาะแก้วประชาชนส่วนใหญ่ในเขตตำบลเกาะแก้วประกอบอาชีพหลัก คือ การทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา ควบคู่ไปกับอาชีพรับจ้าง

ทั่วไป ประชาชนในบ้านเหล่าไพรงามมีรายได้จากการเกษตร แบ่งเป็นผลผลิตด้านพืช เช่น การทำนาปลูกข้าว การทำสวน การทำไร่ การทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ ประชาชนมีทั้งปลูกไว้บริโภคเองในครัวเรือน และปลูกเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ ผลผลิตด้านสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว ควาย แพะ แกะ ไหม และอื่น ๆ โดยประชาชนเลี้ยงไว้บริโภคเองในครัวเรือน เหลือจำหน่ายเป็นรายได้ นอกจากนั้นประชาชนยังหาผลผลิตด้านสัตว์จากแหล่งธรรมชาติ ผลผลิตด้านประมง เช่น สัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด ประชาชนจะหาได้จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือน เหลือจำหน่าย ผลผลิตจากการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร นำวัสดุจากธรรมชาติมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ต้นกก นำมาแปรรูปเป็นเสื่อ กระเป๋า เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนยังมีรายได้อื่น ๆ เสริม เช่น การรวมกลุ่มกันทอเสื่อกก

เมื่อหมดฤดูกาลเก็บเกี่ยวในการทำนาหรือทำเกษตรกรรมต่าง ๆ แล้วไม่ว่าจะเป็นสตรีหรือผู้สูงอายุ ที่ไม่มีอาชีพอะไรหรือสตรีแม่บ้านทั่วไป ได้รวมกลุ่มกันทอเสื่อกกเพื่อใช้ในครัวเรือนและออกจำหน่าย เป็นรายได้เสริมให้ครอบครัว โดยได้มองถึงการทอเสื่อกกว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ชุมชนควรอนุรักษ์ไว้ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนหรือเป็นของฝากกับญาติพี่น้องในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งลวดลายต่าง ๆ จะเป็นการบ่งบอกถึง

วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อของพื้นบ้าน และการดำเนินชีวิตของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแม่บ้านหรือผู้สูงอายุที่ไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการกลุ่มทำให้กลุ่มประสบปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดทำบัญชีของกลุ่ม ส่งผลให้กลุ่มขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

การจัดทำระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการองค์การในทุกๆระดับ เนื่องจากการบัญชี เป็นกระบวนการบันทึกข้อมูลตัวเลขของแต่ละกิจกรรมที่ดำเนิน ภายในองค์กรจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อรายงานให้ทราบถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งธุรกิจจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับการบริหารงานและการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลทางการบัญชีมาประกอบประกอบการตัดสินใจ เนื่องจากจะทำให้ผู้บริหารสามารถทราบฐานะการเงินและผลการดำเนินงานแล้ว ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้นมา เปรียบเทียบกับอดีตและประเมินความเป็นไปได้ในอนาคตขององค์กรได้ โดยสามารถใช้ข้อมูลทาง บัญชีมาตัดสินใจและพิจารณาทางเลือกทางธุรกิจอย่างมีเหตุผลตลอดจนสามารถวางแผนและ ควบคุมการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกศชญา ธงประชาและคณะ, 2557: 3)

ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษาภาครัฐที่มีความรู้ด้านการบัญชี จึงสนใจที่จะนำความรู้มาพัฒนาการดำเนินงานของชุมชนเพื่อช่วยสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มอาชีพที่จะช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อย่างมั่นคง จึงดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพ และพัฒนาระบบบัญชีที่เหมาะสมกับกลุ่มอาชีพในชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

มีกิจกรรมการให้ความรู้และพัฒนาการดำเนินงาน ในระหว่างดำเนินการวิจัย อันจะนำไปสู่การพัฒนา และเจริญเติบโตของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกอย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ดีขึ้น และยังสามารถนำผลการวิจัย มาใช้ในการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ประชากรคือสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (semi structure in-depth interview) แบบสอบถาม แบบบันทึกข้อมูลจากการสังเกต และ แบบบันทึกสรุปเนื้อหาจากการจัดการประชุมอบรมให้ความรู้ด้านระบบบัญชี กระบวนการวิจัยดำเนินการเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก และแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม โดยการจัดการประชุมสมาชิกกลุ่ม และดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

ระยะที่ 3 การพัฒนาและออกแบบระบบบัญชี ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม แล้ว ดำเนินการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการจัดทำบัญชีกลุ่มอาชีพให้ได้ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน และมีความเหมาะสมกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจข้อมูลส่วนบุคคลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) คือการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการใช้การสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis)

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก เป็นเพศหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ช่วงอายุมีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และระดับปริญญาตรี

2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 การสำรวจความรู้เกี่ยวกับระบบบัญชี พบว่าสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม มีความรู้ด้านการทำบัญชีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

ข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม เป็นกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินงานต่อเนื่อง มีการผลิตผลงานเป็นประจำ เนื่องจากสมาชิกเห็นว่าการทอเสื่อกกเป็นมรดกที่ตกทอดจากบรรพบุรุษที่อยากอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหาย นอกจากนั้น ยังมีความต้องการผลิตภัณฑ์เสื่อกกอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการทอไว้ใช้งานในครัวเรือน ใช้เป็นของฝากให้กับญาติพี่น้องหรือผู้มาเยี่ยมเยียน รวมถึงสามารถจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้อีกด้วย ซึ่งลวดลายทอเสื่อกกของบ้านเหล่าไพรงามมีหลากหลาย เช่น ลายอิงเปาะ ลายขอใหญ่ ลายปลา ลายช้าง และลายอื่นๆ ที่เป็นที่นิยม โดยที่สืบทอดกันมากกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงามสามารถทอเสื่อกกทั้งหมดจำนวน 26 ลายด้วยกันซึ่ง เป็นภูมิปัญญาที่มีการบอกเล่าสืบทอดกันมา และบ่งบอกถึงวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อพื้นบ้าน และการดำเนินชีวิตของชุมชน

เพื่อให้มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและเพื่อเพิ่มรายได้ในชุมชนต่อไปจึงได้มีการก่อตั้งกลุ่มขึ้นโดยได้มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน โดยได้ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวของแม่บ้านในหมู่บ้านเหล่าไพรงาม จำนวน 25 คน จดทะเบียนตั้งแต่วันที่ 30 สิงหาคม 2549 กับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการรับรองของสำนักงานเกษตร อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

ลักษณะงานที่ทำของกลุ่มทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงามจะเน้นการผลิตเป็นลำดับ โดยเฉพาะขั้นตอนในการทอเสื่อได้ตามเป้าหมายจะต้องมีวัตถุดิบอยู่ในหมู่บ้านปลูกกับตัวเองได้ โดย

ไม่จำเป็นจะต้องไปซื้อที่อื่น เพราะสมาชิกในกลุ่มร่วมมือกันปลูกเอง เลื่อกกเอามาเป็นสายชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีผลกลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแล้วนำมาทอรวมกันหรือนำไปทอที่บ้านก็มีอีกเป็นบางส่วน เมื่อทอเสร็จแล้วก็นำไปแปรรูปเป็นเสื่อพับ 3 พับ เป็นของที่ระลึกอย่าง เช่น กระเป๋าทรงจาน กล้องกระดาษที่ใส่ซองจดหมาย และหมอนชนิด เป็นต้น เมื่อทำเสร็จแล้วนำสิ่งของที่ทำนั้นมารวมกันเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสินค้า OTOP แล้วนำออกจำหน่ายงานต่าง ๆ ต่อไป เพื่อให้กลุ่มรายได้เสริมเพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์ SWOT กลุ่มทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด

จุดแข็ง (Strength)

1. สมาชิกกลุ่มทอเสื่อกกมีความรู้ ความชำนาญ ในการทอมาตั้งแต่เดิมมีภูมิปัญญาชาวบ้าน
2. สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี
3. ผลิตภัณฑ์มีลักษณะเด่น เนื่องจากมีผลผลิตใหม่ ๆ
4. มีราคาปานกลาง สามารถซื้อขายได้ง่าย
5. สินค้าที่ผลิตได้แล้วมีการเก็บรักษาไว้ในหีบห่ออย่างดีไม่มีปัญหาทำให้สินค้าเสียหาย

จุดอ่อน (Weakness)

1. ประธานกลุ่มขาดประสบการณ์ในการบริหารงาน
2. ขาดบุคลากรด้านการทำบัญชี
3. ไม่มีตลาดรองรับขาดการวางแผนที่ดีในขั้นตอนการผลิต
4. กลุ่มอาชีพขาดแคลนแหล่งเงินทุนให้กู้เงินอัตราดอกเบี้ยต่ำ
5. ขาดแคลนเครื่องจักรในการผลิต
6. ไม่มีอาคารสำนักงานของกลุ่มอย่างถาวรเพื่อใช้เป็นสถานที่ผลิต

โอกาส (Opportunity)

1. นโยบายของรัฐบาลให้การสนับสนุนสินค้าท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง
2. มีถนนในการคมนาคมที่สะดวก
3. ที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งมีบุคลากรและนักศึกษาจำนวนมาก

อุปสรรค (Threat)

1. ราคาวัตถุดิบใช้ในการผลิตราคาสูงขึ้น
2. ขาดแรงงานการผลิตในช่วงฤดูการทำนา
3. ความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล
4. สภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวนทำให้วัตถุดิบในการผลิตคือต้นกกมีปริมาณที่ไม่แน่นอน

ระบบบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีแบบเดิม ของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม

จากการสัมภาษณ์ ผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม จำนวน 3 คน ที่ทำการกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม สรุปข้อมูลได้ดังนี้ กลุ่มทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม ดำเนินการตั้งกลุ่มเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และการหารายได้เสริมของครอบครัว กระบวนการทางบัญชีจึงทำแบบง่าย มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย และการแบ่งกำไร โดยการจดลงในสมุดแบบง่าย ๆ เท่าที่หาได้ การจัดเก็บเอกสารทำแบบง่าย และสะดวกในการใช้ไม่มีการแยกหมวดหมู่ตามหมวดบัญชี ไม่มีกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นทางการตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ระบบบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีของกลุ่มยังไม่ถูกต้องครบถ้วนเท่าที่ควร เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม เป็นเกษตรกรจึงขาดความรู้ ความเข้าใจ ถึงระบบการบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีที่ถูกต้องและเหมาะสม

กลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ไม่มีระบบการบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ทั้งแบบรายเดือนและรายปี ตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป การบันทึกบัญชีและข้อมูลที่มีอยู่เดิมไม่ครบถ้วนเพียงพอ การบันทึกบัญชีเป็นการใช้เกณฑ์เงินสดเป็นหลัก และมีการบันทึกบัญชีเพียงแต่รายรับรายจ่ายเท่านั้น

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถแยกระบบบัญชีที่มีอยู่เดิมของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม โดยประกอบด้วย 3 ระบบคือ การรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานสนับสนุน การรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิกกลุ่ม และการจัดจำหน่ายและการรับชำระหนี้ มีรายละเอียดการดำเนินงานระบบดังนี้

ระบบที่ 1 การรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานสนับสนุน

เมื่อประธานกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงามได้รับการประสานงานจากหน่วยงานอื่น ให้ติดต่อขอรับเงินสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ประธานกลุ่มจะดำเนินการติดต่อขอรับเงินสนับสนุนดังกล่าวและนำเข้าฝากธนาคารหลักฐานที่ใช้ในการติดต่อขอรับเงินใช้เพียงสำเนาบัตรประชาชนของประธานกลุ่มเท่านั้น จากนั้นประธานกลุ่มจะนำเงินสดหรือเช็คเข้าฝากธนาคารในบัญชีเงินฝากธนาคารของกลุ่ม และนำไปฝากมาบันทึกความทรงจำในสมุดบัญชีของกลุ่ม เมื่อกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ต้องการถอนเงินฝากธนาคาร ประธานกลุ่มจะดำเนินการถอนเงินฝากธนาคารและนำไปถอนมาเก็บไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น

ระบบที่ 2 ระบบรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิกกลุ่มระบบเดิม

เมื่อสมาชิกนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้วพร้อมจำหน่าย นำส่งที่กลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม กรรมการกลุ่มจะตรวจนับ

จำนวนและบันทึกลงในสมุดบัญชีของกลุ่ม และจ่ายเงินให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกเท่ากับจำนวนผลิตภัณฑ์ที่รับซื้อ

ระบบที่ 3 การจัดจำหน่ายและการรับชำระหนี้

กลุ่มทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม จะดำเนินการซื้อผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปของสมาชิกให้กับผู้ซื้อเมื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหมด จะแจ้งให้สมาชิกมารับเงินจากการจำหน่าย

การออกแบบระบบการบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงามให้ได้มาตรฐาน

กลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงามเป็นการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน มีระบบการบริหารงานที่ไม่ชัดเจน เพื่อให้การบริหารงานของกลุ่มมีความชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงได้เสนอโครงสร้างการบริหารงานใหม่ประกอบด้วยส่วนงานดังต่อไปนี้

ส่วนงานที่ 1 ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

ส่วนงานที่ 2 ฝ่ายบัญชีและการเงิน ทำหน้าที่ในการบันทึกการขาย แยกประเภทรายการ จัดทำงบทดลอง เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพอย่างเป็นระบบ

ส่วนงานที่ 3 ฝ่ายจัดซื้อ ทำหน้าที่จัดซื้อวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิต ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิก

ส่วนงานที่ 4 ฝ่ายขาย ทำหน้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และวัตถุดิบอื่น

ส่วนงานที่ 5 ฝ่ายคลังสินค้า ทำหน้าที่ควบคุมการเบิกจ่ายวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ในการผลิต ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิก

โครงสร้างการบริหารงานที่ปรับปรุงแล้วปรากฏดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โครงสร้างการบริหารงาน

การพัฒนากระบวนการบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกที่ได้พัฒนาให้เหมาะสม

จากการศึกษาระบบการบันทึบบัญชีของกลุ่มทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ผู้วิจัยพบว่า มีระบบการทำบัญชีเพียงแค่ 3 ระบบ ได้แก่ ระบบที่ 1 การรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานสนับสนุน ระบบที่ 2 การรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิกกลุ่ม และระบบที่ 3 การจัดจำหน่ายและการรับชำระเงิน ซึ่งทั้ง 3 ระบบนั้น ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม และยังไม่สอดคล้องกับหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม เป็น 5 ระบบ

ระบบที่ 1 การรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานสนับสนุน

ระบบที่ 2 การสั่งซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต

ระบบที่ 3 การจ่ายวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต

ระบบที่ 4 การรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิกกลุ่ม

ระบบที่ 5 การจัดจำหน่ายและการรับชำระเงินสด

จากระบบที่พัฒนาแล้วสามารถแสดงเป็นแผนภูมิการเคลื่อนไหวของเอกสาร (Document Flow Chart) โดยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงทางเดินของเอกสารดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการอธิบายการเขียนผังทางเดินของงานและเอกสาร

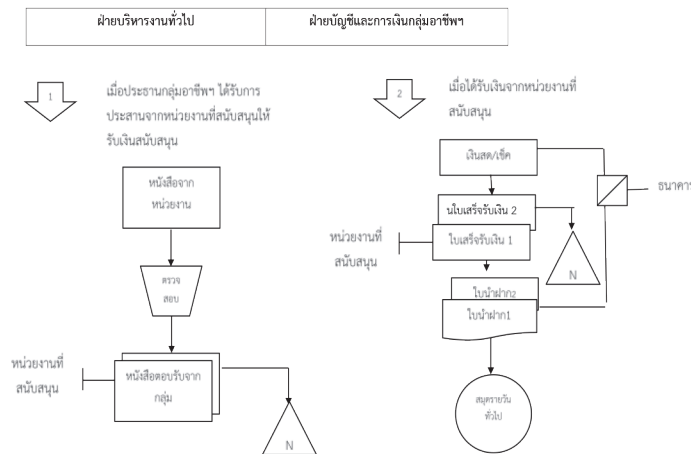
1. จุดเริ่มต้น	
2. ทางเดินเอกสาร	
3. เอกสาร	
4. การประมวลผลโดยคน	
5. เพิ่มข้อมูลถาวร	
6. เพิ่มข้อมูลชั่วคราว	
7. จุดสิ้นสุด	
8. การตัดสินใจ/ทางเลือก	
9. สมุดบัญชี	
10. จุดเชื่อมต่อในหน้าอื่น	
11. วัตถุดิบ/สินค้า	
12. แนบกัน	
13. เรียงตามวันที่ เรียงตามเลขที่	D N
14. ตรวจสอบ	

ระบบที่ 1 การรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานสนับสนุน

กลุ่มอาชีพทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงามจะได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ อาทิเช่น เทศบาลตำบลเกาะแก้ว ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียน กระบวนการขอรับเงินสนับสนุนกลุ่มอาชีพฯ ต้องดำเนินการเขียนโครงการเพื่อขอรับเงินสนับสนุนตามปีงบประมาณ ซึ่งจะดำเนินการส่งโครงการเป็นปีต่อไป ประธานกลุ่มอาชีพฯ จะเป็นผู้ดำเนินการนำส่งโครงการของกลุ่มอาชีพฯ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุน

เมื่อหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ตอบรับโครงการและพิจารณาให้เงินสนับสนุน จะมีหนังสือแจ้งจากหน่วยงานให้กลุ่มอาชีพ ทราบ เมื่อประธานกลุ่มรับทราบจะทำหนังสือตอบรับ 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 ส่งกลับไปยังหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเงินทุน ฉบับที่ 2 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ หลังจากนั้น ประธานกลุ่มอาชีพ จะแจ้งฝ่ายการบัญชีและการเงินของกลุ่มอาชีพ ให้ดำเนินการติดต่อขอรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเงินทุน เมื่อได้รับเงินสนับสนุน

ฝ่ายบัญชีและการเงินของกลุ่มอาชีพ จะออกไปเสร็จรับเงิน (เอกสาร 1) จำนวน 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 ส่งให้หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนเงินทุน ฉบับที่ 2 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ ฝ่ายบัญชีและการเงินกลุ่มอาชีพ จะนำเงินสดหรือเช็คเข้าฝากธนาคารพร้อมเขียนใบนำฝากธนาคารจำนวน 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 ส่งให้กับธนาคารพร้อมเงินสดหรือเช็ค ฉบับที่ 2 นำมาเป็นหลักฐานในการบันทึกในสมุดรายวันทั่วไป แผนภูมิการเคลื่อนไหวของเอกสาร ดังแสดงในภาพที่ 2

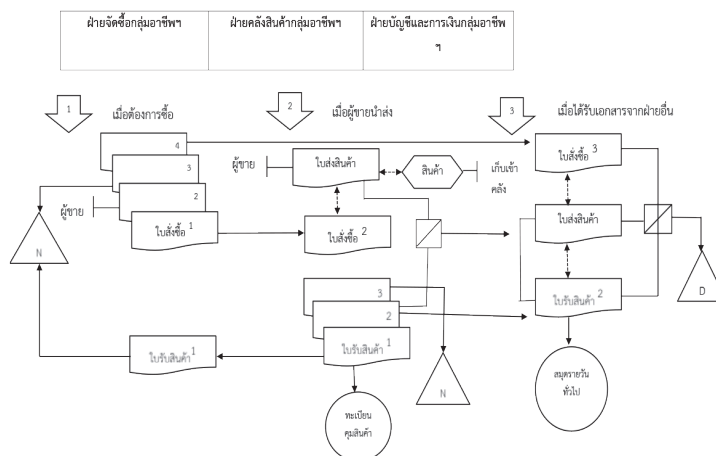
ภาพที่ 2 ระบบการรับเงินสนับสนุนจากหน่วยงาน

ระบบที่ 2 การสั่งซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต

เมื่อกลุ่มอาชีพพอเสือกบ้านเหล่าไพรงาม จะดำเนินการจัดซื้อวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ในการผลิต จะให้ฝ่ายจัดซื้อดำเนินการออกไปสั่งซื้อ จำนวน 4 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 ส่งให้ผู้ชาย ฉบับที่ 2 ส่งให้ฝ่ายคลังสินค้า เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจรับสินค้าจากผู้ขาย ฉบับที่ 3 ส่งให้ฝ่ายบัญชีและการเงินเพื่อเป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี ฉบับที่ 4 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ไว้ที่ฝ่ายจัดซื้อเพื่อเป็นหลักฐาน เมื่อผู้ชายนำส่งวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ในการผลิต ฝ่ายคลังสินค้าจะตรวจสอบวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ ในการผลิตที่ได้รับ, ใบส่งสินค้าของผู้ขายกับใบสั่งซื้อที่ได้รับจากฝ่ายจัดซื้อ

เมื่อถูกต้องจะลงนามรับวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ในการผลิตตามใบส่งสินค้าจากนั้นฝ่ายคลังสินค้าจะออกไปรับสินค้า จำนวน 3 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 ส่งไปฝ่ายจัดซื้อเพื่อยืนยันการจัดซื้อ ฉบับที่ 2 และใบส่งสินค้าจากผู้ขาย ส่งไปฝ่ายบัญชีและการเงินเพื่อเป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี ฉบับที่ 3 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ไว้ที่ฝ่ายจัดซื้อเพื่อเป็นหลักฐาน และฝ่ายคลังสินค้าจะจัดเก็บวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ในการผลิต เข้าคลัง พร้อมจัดทำทะเบียนคุม ฝ่ายบัญชีและการเงิน เมื่อได้รับใบสั่งซื้อฉบับที่ 3 จากฝ่ายจัดซื้อ ใบรับสินค้าฉบับที่ 2 จากฝ่ายคลังสินค้า ใบส่งของจากผู้ขาย จะดำเนินการตรวจสอบเอกสารทั้งหมดเมื่อถูกต้อง จะนำไปเป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป

จากนั้นนำเอกสารทั้งหมดเก็บเข้าแฟ้มถาวรเรียง
ตามวันที่ แผนภูมิการเคลื่อนไหวของเอกสาร
ดังแสดงในภาพที่ 3

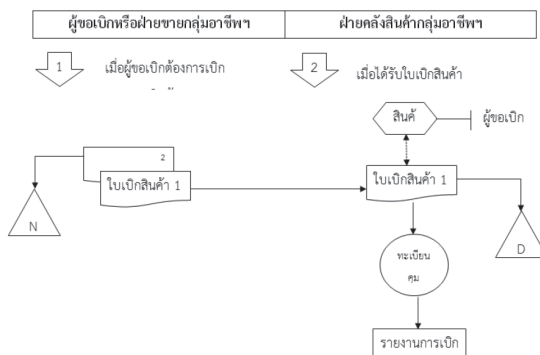

ภาพที่ 3 ระบบการสั่งซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต

ระบบที่ 3 การจ่ายวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต

กลุ่มอาชีพทอเสื้ออกบ้านเหล่าไพรงาม จะจ่ายวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต เพื่อใช้ในการผลิตเสื้ออก หรือจ่ายผลิตภัณฑสำเร็จรูปเพื่อนำออกจำหน่าย ผู้ขอเบิกหรือฝ่ายขายจะจัดทำใบเบิกสินค้า จำนวน 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 ส่งให้ฝ่ายคลังสินค้าเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการเบิกสินค้าฉบับที่ 2 เก็บไว้ที่ผู้ขอเบิกหรือฝ่ายขายเพื่อเป็นหลักฐาน ฝ่ายคลังสินค้า เมื่อฝ่ายคลังสินค้าได้รับใบเบิกสินค้าจะดำเนินการตรวจสอบกับสินค้าว่ามี

เพียงพอหรือไม่ เมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจะจ่ายสินค้าตามจำนวนที่ขอเบิกตามใบเบิกสินค้าที่มีลายมือชื่อผู้มีอำนาจลงนามมาเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจะนำใบเบิกสินค้าที่ได้รับไปเป็นหลักฐานในการบันทึกในทะเบียนคุมสินค้า และจัดทำรายงานการเบิกต่อไป สำหรับใบเบิกสินค้าที่ทำรายการเรียบร้อยแล้วจะเก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามวันที่ แผนภูมิการเคลื่อนไหวของเอกสาร ดังแสดงในภาพที่ 4

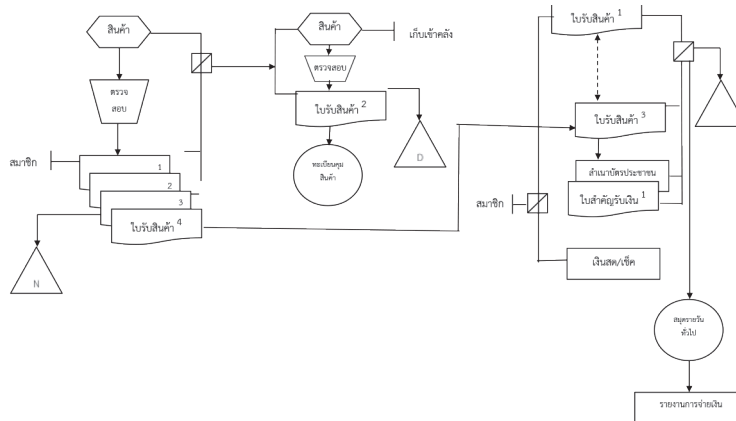

ภาพที่ 4 ระบบการจ่ายวัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิต

ระบบที่ 4 การรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิกกลุ่ม

กลุ่มอาชีพพอเลือกบ้านเหล่าไพรงาม เมื่อฝ่ายบริหารงานทั่วไปได้รับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิก จะทำการตรวจสอบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและออกใบรับสินค้าจากสมาชิก จำนวน 4 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 ส่งให้กับสมาชิกเพื่อเก็บเป็นหลักฐานการรับเงิน ฉบับที่ 2 ส่งให้ฝ่ายคลังสินค้าเพื่อใช้ในการตรวจสอบสินค้าและบันทึกในทะเบียนคุมสินค้า ฉบับที่ 3 ส่งให้ฝ่ายบัญชีและการเงินเพื่อใช้ในการตรวจสอบกับใบรับสินค้า และเป็นหลักฐานในการจ่ายเงิน ฉบับที่ 4 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ ฝ่ายคลังสินค้าเมื่อได้รับใบรับสินค้าจากสมาชิก ฉบับที่ 2 จากฝ่ายบริหารงานทั่วไป

จะนำสินค้าเข้าเก็บในคลังสินค้า และบันทึกรายการในทะเบียนคุมสินค้า และใบรับสินค้าฉบับที่ 2 จะนำเก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามวันที่ ฝ่ายบัญชีและการเงิน เมื่อได้รับใบรับสินค้าจากสมาชิก ฉบับที่ 3 จากฝ่ายบริหารงานทั่วไป จะนำมาตรวจสอบกับใบรับสินค้าจากสมาชิก ฉบับที่ 1 ที่ได้รับจากสมาชิกใบสำคัญรับเงิน สำเนาบัตรประชาชน เมื่อถูกต้อง จะดำเนินการจ่ายเงินหรือเช็คให้กับสมาชิก จากนั้นนำหลักฐานทั้งหมดบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป และจัดทำรายงานการจ่ายเงินหลักฐานที่ดำเนินการแล้วเสร็จจะนำเก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามวันที่ แผนภูมิการเคลื่อนไหวของเอกสาร ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ระบบการการรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากสมาชิกกลุ่ม

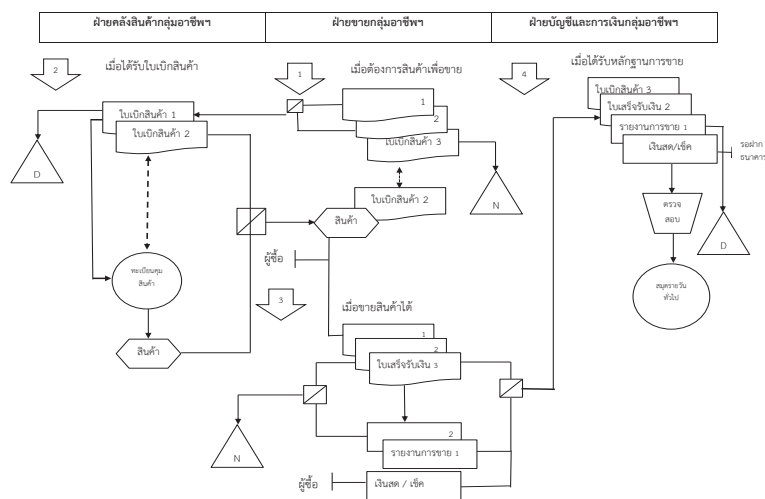
ระบบที่ 5 การจัดทำหน่วยและการรับชำระเงินสด

ฝ่ายขายเมื่อต้องการสินค้าเพื่อจำหน่ายจะจัดทำใบเบิกสินค้าจำนวน 3 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ส่งไปให้ฝ่ายคลังสินค้า เพื่อเป็นหลักฐานในการขอเบิกสินค้า ฉบับที่ 3 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ ฝ่ายคลังสินค้าเมื่อได้รับใบขอเบิกฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 จะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ตรวจสอบกับทะเบียนคุมสินค้าว่าสินค้านี้มีเพียงพอหรือไม่ เมื่อตรวจสอบความถูกต้อง

เรียบร้อยแล้วจะดำเนินการจ่ายสินค้าให้ฝ่ายขาย โดยการส่งสินค้าและใบเบิกสินค้าฉบับที่ 2 ไปที่ฝ่ายขาย จากนั้นบันทึกรายการในทะเบียนคุมสินค้า ใบเบิกสินค้าฉบับที่ 1 เก็บเข้าแฟ้มเรียงตามวันที่ ฝ่ายขายเมื่อได้รับสินค้าและใบเบิกสินค้าฉบับที่ 2 จะตรวจสอบความถูกต้องกับใบเบิกสินค้าฉบับที่ 3 เมื่อถูกต้องจะเก็บใบเบิกสินค้าฉบับที่ 3 เข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ เมื่อขายสินค้าให้กับผู้ซื้อได้ ฝ่ายขายจะออกใบเสร็จรับเงินจำนวน 3 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 พร้อมด้วยสินค้าส่งให้กับผู้ซื้อเพื่อเป็น

หลักฐานการชำระหนี้ ฉบับที่ 2 นำไปจัดทำรายงานการขาย 2 ฉบับ จากนั้นนำไปเสร็จรับเงินฉบับที่ 2 และรายงานการขายฉบับที่ 2 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามเลขที่ ฉบับที่ 3 ส่งให้กับฝ่ายบัญชีและการเงินพร้อมเงินสด รายงานการขายฉบับที่ 1 และใบเบิกสินค้าฉบับที่ 2 เพื่อฝ่ายบัญชีและการเงินจะได้เก็บเป็นหลักฐานในการบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป ฝ่ายบัญชีและการเงิน เมื่อได้รับหลัก

ฐานดังนี้ ใบเสร็จรับเงินฉบับที่ 3 รายงานการขายฉบับที่ 1 ใบเบิกสินค้าฉบับที่ 2 และเงินสดหรือเช็ค จะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง และบันทึก รายงานในสมุดรายวันทั่วไป ใบเสร็จรับเงินฉบับที่ 3 ใบเบิกสินค้าฉบับที่ 2 และรายงานการขายฉบับที่ 1 เก็บเข้าแฟ้มข้อมูลถาวรเรียงตามวันที่ ส่วนเงินสดหรือเช็คเก็บไว้รอฝากธนาคาร แผนภูมิการเคลื่อนไหวของเอกสาร ดังแสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ระบบการจัดจำหน่ายและการรับชำระ เงินสด

การปรับปรุงระบบบันทึกบัญชีและจัดทำการเงิน

กลุ่มอาชีพทอเสื้อกบบ้านเหล่าไพรงาม เป็นกลุ่มอาชีพที่มีขนาดเล็กเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านที่ว่างเว้นจากการทำอะไร ทำนา ในการรวมกลุ่มอาชีพ จำเป็นต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกในกลุ่มทราบ รายการทางการบัญชีที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนมีจำนวนรายการไม่มาก และมีการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน เพื่อให้การรายงานไปเป็นอย่างถูกต้อง ในกระบวนการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกับวิทยากรและผู้วิจัยจึงปรับปรุงระบบการบันทึกบัญชีให้เหมาะสมกับกิจกรรมของกลุ่มอาชีพโดยให้ใช้สมุดรายวันทั่วไป โดยใช้วิธีการบันทึกการขายสินค้าคงเหลือ

แบบลื่นงวด ในการบันทึกการขายที่เกิดขึ้น และจัดให้มีการจัดทำงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุน โดยให้ใช้แบบขั้นเดียว เพื่อรายงานผลการดำเนินงานในแต่ละปี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มทอเสื้อกบบ้านเหล่าไพรงาม สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มอาชีพทอเสื้อกบบ้านเหล่าไพรงามขาดความรู้ ความเข้าใจ ถึงระบบการบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีที่ดี ไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ในการบันทึกบัญชีกระบวนการบัญชี การบันทึกบัญชีจึงทำแบบง่าย มีการจดบันทึกการขายรับรายจ่าย และการแบ่งกำไร โดยการ

จดลงในสมุดแบบง่าย การจัดเก็บเอกสารทำแบบง่าย และสะดวกในการใช้ไม่มีการแยกหมวดหมู่ตามหมวดบัญชี ไม่มีการบวกรวมการดำเนินการอย่างเป็นระบบตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ระบบบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีของกลุ่มยังไม่ถูกต้องครบถ้วนเท่าที่ควร สอดคล้องกับ จุฑามาศ สุนทร และคณะ (2557: 80-85) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีชุมชน ภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านนาจารย์ ตำบลนาจารย์ อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านนาจารย์ ตำบลนาจารย์ อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการจัดทำบัญชีอย่างง่าย โดยแสดงรายรับและรายจ่ายลงในสมุด เพื่อจัดทำรายงานรับ-จ่าย เพื่อส่งหน่วยงานราชการ ไม่มีการบันทึกต้นทุนเกี่ยวกับวัตถุดิบที่จัดซื้อ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อประกอบการตัดสินใจอื่น ๆ การบันทึกบัญชี ผู้จัดทำบัญชีการออกใบเสร็จรับเงินเมื่อมีรายรับทุกครั้ง การจัดเก็บเอกสารทางการค้าของกลุ่มมีการจัดเก็บโดยแยกเอกสารเฉพาะที่เป็นของกลุ่ม เพื่อจัดเก็บรวบรวมกันในแฟ้ม ระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบ ในการบันทึกบัญชีมีเหรียญกษาปณ์เป็นผู้นำบันทึก ซึ่งไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ของแผนการเงินและแผนบัญชีแยกต่างหากจากกัน สมาชิกในกลุ่มไม่เห็นประโยชน์โดยตรงที่เกิดกับตัวเอง ดังนั้นกลุ่มควรให้ความสำคัญของการจัดการความรู้ ทางด้านการจัดทำบัญชี โดยมีการถ่ายทอดความรู้ออกมาสู่สมาชิกคนอื่น ๆ ภาครัฐควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมให้กลุ่มมีความรู้ในการจัดทำบัญชี เห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีเพื่อการตัดสินใจ และสอดคล้องกับบุศรา คงศักดิ์ (2556: 76-80) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ:อำเภอลำปาง จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ผู้จัดทำบัญชีมิได้มีพื้นฐานความรู้ทางด้านบัญชีโดยตรง มีปัญหาในการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับสมุดบัญชีและเอกสารที่

ใช้ในการบันทึกบัญชี และยังขาดความเข้าใจในการบันทึกการให้ถูกต้อง เนื่องจากการฝึกอบรมในเบื้องต้นมีระยะเวลาจำกัด ผู้เข้ารับการอบรมไม่เข้าใจศัพท์ทางการบัญชี นอกจากนี้การจัดบัญชีตามคู่มือจัดทำบัญชีและงานการเงิน มีค่าใช้จ่ายสูง และไม่สะดวกในการจัดเก็บเอกสาร และสอดคล้องกับ วาทีณี ศรีมหา (2558: 20-31) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาวิธีการจัดทำบัญชีแบบมีส่วนร่วมของกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลท่าแร่ จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน คือ 1) ไม่มีการเอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการบันทึกบัญชี หรือมีแต่ไม่ครบถ้วน อีกทั้งมีความยุ่งยากในการเตรียมแบบฟอร์มทางบัญชีและสมุดบัญชีที่ต้องใช้งาน 2) เกษตรกรไม่กล้าบันทึกบัญชีจริงในสมุดเพราะกลัวข้อมูลผิดพลาด จึงทำให้การบันทึกบัญชีซ้ำซ้อนหรือลืมนบันทึกบัญชี 3) การบันทึกบัญชีตามความสะดวกและความเข้าใจ โดยใช้เกณฑ์เงินสดในการบันทึกบัญชี 4) การบันทึกบัญชีล่าช้า ไม่ทันสมัย ทำให้ไม่สามารถให้ข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการกองทุนได้ 5) ไม่มีระบบติดตามหรือตรวจสอบหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญที่เกิดขึ้นจากลูกหนี้ที่กู้ยืมเงินกองทุนไป และ 6) เกษตรกรที่เคยไปอบรมกับหน่วยงานต่างๆ ในภาครัฐ เมื่อจะลงมือปฏิบัติจริงก็ไม่สามารถจัดทำบัญชีได้ ต้องขอความช่วยเหลือจากครูบัญชีอาสา

ระบบการบันทึกบัญชีของกลุ่มทอเสื้อก บ้านเหล่าไพรงาม ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงาน และยังไม่สอดคล้องกับหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปจึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำบัญชี โดยให้ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการบัญชี หรือหน่วยงานภาครัฐให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำในการจัดทำบัญชี กระบวนการจัดทำบัญชีที่ต้องการการจัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มทราบถึงผลการดำเนินงานของกองทุน

ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในแต่ละรอบปี สอดคล้องกับ เกศขญา ชงประชา และคณะ (2557: 71-78) ได้ ศึกษาเรื่องการพัฒนาาระบบบัญชีตามหลักปรัชญา แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวิชาหกิจ ชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหมบ้านตู ตำบลเมือง ปัก อำเภอบึงโขงพยุง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มยังไม่มีระบบบัญชี มีเพียงการบันทึกรายรับ รายจ่ายโดยประธานกลุ่มยังขาดความเข้าใจในการ จัดทำบัญชี ส่งผลให้การบันทึกบัญชีเกิดความซ้ำซ้อน อีกทั้งไม่มีเอกสารในการควบคุมรายการทาง บัญชีจึงเกิดข้อผิดพลาดเกี่ยวกับเงินสด การ คำนวณต้นทุน การกำหนดราคาขาย เป็นต้น ผู้วิจัย จึงมีการพัฒนาาระบบบัญชีวิชาหกิจชุมชนแล้วได้นำ ระบบบัญชีดังกล่าวไปให้ ความรู้แก่สมาชิกและวัด ระดับความรู้ในการจัดทำบัญชี มีการพัฒนาาระบบ บัญชีที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมกับวิชาหกิจชุมชน ทำให้ทราบผลการ ดำเนินงานและฐานะการเงินของ วิชาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้วิชาหกิจชุมชน เกิดความ เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. กลุ่มอาชีพกลุ่มทอเสื่อกกบ้าน เหล่าไพรงาม ควรมีการแบ่งแยกหน้าที่กันให้ ชัดเจน จัดโครงการให้เหมาะสมเพื่อให้ช่วยต่อ การบริหารงานภายในกลุ่ม
2. กลุ่มอาชีพกลุ่มทอเสื่อกกบ้าน เหล่าไพรงาม ควรคัดเลือกผู้จัดทำบัญชีที่มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับงานทางด้านบัญชี ให้เป็นผู้ทำบัญชีและรายงานผลการดำเนินงานของ กลุ่ม ควรส่งเสริมให้ผู้ทำบัญชีได้รับความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบัญชีอย่างต่อเนื่อง
3. กลุ่มทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ควร ส่งเสริมให้ผู้ตรวจสอบบัญชีของกลุ่ม เพื่อให้สร้าง

ระบบการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหาร จัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงิน และพัสดุที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกในกลุ่มเกิดความ รู้ความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน อีกทั้งยังช่วยให้มี ข้อมูลในการของบประมาณสนับสนุนกลุ่มเพิ่มเติม จากหน่วยงานภาครัฐ

4. กลุ่มทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ควรส่งเสริมการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการ จัดเก็บรายละเอียดข้อมูลสมาชิก การนำโปรแกรม สำเร็จรูปทางด้านบัญชีอย่างง่ายเข้ามาช่วยในการ จัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินที่มีความ เหมาะสมกับระบบบัญชีกลุ่ม และควรมีบุคลากรที่ มีความรู้ความสามารถเป็นปรึกษาหรือให้คำแนะนำ ในการปฏิบัติ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการ ปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยติดตามผลการพัฒนา ระบบบัญชี และปรับปรุงจุดอ่อนของระบบบัญชีของ กลุ่มทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กลุ่มทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม สามารถดำเนินงานด้วยความ เข้มแข็งและยั่งยืน
2. ควรมีการวิจัยศึกษาต้นทุนและ ผลตอบแทนในการผลิตเสื่อกกของกลุ่มทอเสื่อกก บ้านเหล่าไพรงาม เพื่อเป็นแนวทางในการลด ต้นทุนและเพิ่มผลกำไร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณประธาน กรรมการ สมาชิก กลุ่ม ทอเสื่อกกบ้านเหล่าไพรงาม ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ให้ความร่วมมือในการ ดำเนินกิจกรรมการวิจัยอย่างเข้มแข็งตลอดระยะเวลาของการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เกศชญา ธงประชา และคณะ. (2557). การพัฒนาระบบบัญชีตามหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาวิชาชีพชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหมบ้านดู่ ตำบลเมืองปัก อำเภอปักธงชัย จังหวัด นครราชสีมา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- จุฑามาศ สุนทร และคณะ. (2557). การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีชุมชน ภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านนาจารย์ ตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์.
- บุศรา คงศักดิ์. (2556). การประยุกต์ใช้ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ : กรณีศึกษา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วาทีณี ศรีมหา. (2558). การพัฒนาวิธีการจัดทำบัญชีแบบมีส่วนร่วมของกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลท่าแร่ จังหวัดสกลนคร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ปีที่ 7 ฉบับที่ 13 มกราคม - มิถุนายน.
- ศิริรัตน์ เจนศักดิ์ และสุภชัย พาหุมันโต. (2552). การพัฒนาระบบบัญชี สำหรับกลุ่มผู้ผลิตโครงการหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี

Steering Strategy of Community Welfare Fund Based on Philosophy of Sufficiency Economy in Udon Thani Province

นริสา พิชัยวรุตมะ¹, ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ², ไพศาล แนนอุดร³

Narisa Pichaiwarutama¹, Prachon Kingminghae², Paisal Nanudorn³

Received: 31 May 2018

Revised: 30 July 2018

Accepted: 21 August 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี 2) กำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี 3) ทดลองและประเมินผลยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ระยะที่ 1 กลุ่มเป้าหมาย กรรมการศูนย์เรียนรู้กองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 5 คน กรรมการและสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 12 คน ใช้การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม และกลุ่มตัวอย่าง 415 คน ใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและใช้สถิติวิจัยโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ระยะที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์ฯ และประเมินยุทธศาสตร์ฯ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ใช้แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ระยะที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 24 คน ใช้แบบประเมินเชิงคุณภาพและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

(1) สภาพปัญหาการขับเคลื่อนไม่มั่นคงและยั่งยืน ในด้านความรู้ บุคลากร การเงิน การใช้ต้นทุนที่มีเครือข่าย ขาดยุทธศาสตร์การทำงาน และปัจจัยเชิงสาเหตุส่งผลต่อการขับเคลื่อนทางตรงเชิงบวก คือ คุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กร (2) กำหนดยุทธศาสตร์ฯ ได้ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การสร้าง แสวงหา พัฒนาองค์ความรู้ และระบบการเรียนรู้ของกองทุนสวัสดิการชุมชน 2) การพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชน 4) การนำใช้คุณธรรมและการรักษาวัฒนธรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เจริญงอกงาม และ 5) การขยายการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน (3) ผู้เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจสามารถจัดทำยุทธศาสตร์ได้ดี และการขับเคลื่อนให้เกิดผลได้จริงควรออกแบบโครงการและกิจกรรมเชิงบูรณาการและขับเคลื่อนแบบกัลยาณมิตร

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² อาจารย์และประธานกรรมการบริหาร, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ อาจารย์, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Student in Doctor of Philosophy Program in Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University

² Lecturer and Chairman, Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University,

³ Lecturer, Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were 1) to study steering problems and related factors of a community welfare fund in Udon Thani province, 2) to construct a steering strategy for the community welfare fund based on a philosophy of sufficiency economy in Udon Thani province and 3) to test and evaluate the results of the steering strategy of the community welfare fund based on the philosophy of sufficiency economy in Udon Thani province. The research was divided into three phases. Phase 1 was to use target groups consisting of 5 participants from the community welfare fund learning center and 12 members from the committee of community welfare funds, and interview and group discussion. The sampling group consisted of 415 persons, and the data were analyzed by content analysis and a linear structural relation model. Phase 2 was to create and evaluate the strategy by using 10 experts, and an evaluation form. Data analysis was employed using basic statistics. Phase 3 was to examine, at the end of learning, the 24 committees and evaluate them with a quality assessment form. This research results showed: (1) The community welfare fund still had problems of unstable and unsustainable steering caused by lack of knowledge, personnel, capital, networks and steering strategy. (2) There were 5 strategic issues 1) build, seek, and develop suitable knowledge, 2) develop effective follow-up and evaluation of the system, 3) develop a community database, 4) use virtue to help preserve the culture and help form a growing community and 5) enhance and expand participatory and community welfare fund networks; (3) The participants gained knowledge and learned to cope with the process of strategic planning and steering. They become successful by designing integrated projects and activities, which covered many issues, and developed new friendships, trust and a willingness to cooperate in the various fields.

Keywords: steering community welfare fund based on philosophy of sufficiency economy

บทนำ

สวัสดิการชุมชนเป็นปัจจัยสี่ในการพึ่งพาตนเองของวิถีชุมชนไทยที่มีมาแต่ในอดีตที่คนอยู่ร่วมกับคน และคนอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสันติ ดำเนินชีวิตบนหลักคุณธรรม มีความเรียบง่าย ด้วยโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์แบบพวกพ้อง เครือญาติ และการพึ่งพาอาศัยกัน (จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2540) ต่อมาชุมชนขยายตัวมากขึ้น รัฐจึงได้เข้ามามีบทบาทและมีหน้าที่สำคัญในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชน เรียกว่า “สวัสดิการสังคม” แต่สวัสดิการสังคมยังไม่สามารถ

ตอบสนองปัญหาและความต้องการที่แท้จริงให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้ ยังมีช่องว่างในเรื่องประเภทสวัสดิการที่ไม่ครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ รัฐพยายามผลักดันระบบสวัสดิการสังคมเข้าสู่รูปแบบโครงการแบบหลักประกันแทนควบคู่กับการกระจายอำนาจให้ภาคท้องถิ่นและภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ จึงได้มีการเคลื่อนไหวรวมกลุ่ม เรียกร้อง ผลักดันให้เกิดระบบสวัสดิการสังคมที่มีรูปแบบหลากหลาย (ระพีพรรณ คำหอม, 2557) สวัสดิการชุมชนจึงหวนกลับมาเด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ ในชุมชนหลายแห่ง และได้เริ่มอย่างจริงจัง

ในปี 2548 เมื่อขบวนองค์กรชุมชนที่ทำงานเกี่ยวกับองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนได้สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้น และรัฐบาลได้ให้การสนับสนุน มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 ให้เป็นกฎหมายเพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมโดยภาคประชาชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์, 2554) โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติ ระดับจังหวัด และการสมทบงบประมาณ ตั้งแต่ปี 2553 ทำให้เกิดการขยายตัวของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลทั่วประเทศ จากข้อมูลโปรแกรมสถานะกองทุนสวัสดิการชุมชนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2560 พบว่าปัจจุบันมีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมืองทั่วประเทศ 6,149 กองทุน จากจำนวนตำบลทั้งหมด 7,458 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 82.45 มีสมาชิกรวม 5,244,453 คน เงินกองทุน 11,602,069,588 บาท

จังหวัดอุดรธานี เป็นพื้นที่ตัวแทนที่เลือกศึกษาเนื่องจากกองทุนฯ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาถึง 12 ปี มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันสามารถจัดตั้งกองทุนได้ 157 แห่ง จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 180 แห่ง สมาชิก 231,647 คน เงินกองทุน 398,657,685 บาท (ศูนย์เรียนรู้กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี, 2560) และมีกลไกการขับเคลื่อนที่เป็นระบบชัดเจน แต่เริ่มมีสภาพปัญหาการขับเคลื่อนที่ไม่มั่นคงและยั่งยืน จากการขาดความมั่นคงด้านการเงิน ความรู้บุคลากร (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 2556, คำจันทร์ จันทน์จำปา และคำพวง เม่ามีศรี, สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2559) เป็นการดำเนินงานที่ไม่มียุทธศาสตร์ ขาดการสร้างภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความ

พยายามแก้ปัญหาความมั่นคงและความยั่งยืนเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนอย่างหลากหลาย แต่ก็ยังเป็น การแก้ปัญหาเป็นส่วน ๆ ไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาทั้งระบบขององค์กร จำเป็นต้องวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic planning) ที่สามารถบ่งบอกทิศทางในอนาคต เป้าหมาย และวิธีการดำเนินงาน ที่องค์กรต้องการบรรลุเป้าหมาย และสร้างการรู้เท่าทันบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เพื่อความสามารถของการพึ่งพาตนเอง เกิดความมั่นคงยั่งยืน นำสู่ชุมชนเข้มแข็ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลองและประเมินผลยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยทำการวิจัยและพัฒนาควบคู่กันไปเป็นลำดับ แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี ดำเนินการใน 2 ขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูล 5 เดือน (มิถุนายน-ตุลาคม 2560) ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ใช้เครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) และการ

สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประธาน รองประธาน และ คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้กองทุนสวัสดิการชุมชน จังหวัดอุดรธานี รวม 5 คน ส่วนที่ 2 ใช้เครื่องมือ แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเลือกตามกลุ่ม ผู้ให้ ข้อมูลที่มีลักษณะร่วมเหมือนกันมากที่สุด มีประสบการณ์ดำเนินงานกองทุนฯ 3-5 ปี และ เต็มใจและสะดวกในการให้ข้อมูล ได้แก่ ประธาน กรรมการ สมาชิก จากกองทุนสวัสดิการระดับตำบล 4 แห่ง จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ส่งผลต่อ การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน ค่าความ สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมาย (IOC) 1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 0.967 โดย เก็บกลุ่มตัวอย่าง 415 คน จากประชากร 199,879 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยเลือก พื้นที่ระดับโซน (5 อำเภอ) ทุกโซน จำนวน 4 โซน ซึ่งแต่ละโซน มี 5 อำเภอ รวม 20 อำเภอ เลือกพื้นที่ ทุกอำเภอ และเลือกผู้แทนกองทุนสวัสดิการแต่ละ ตำบลหรือเทศบาล จำนวน 5 คน รวบรวมข้อมูลได้ 83 กองทุน 415 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ วิจัยโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Relation Model)

ระยะที่ 2 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตาม หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี ระยะเวลา 2 เดือน (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2560) โดยใช้ผล ข้อมูลระยะที่ 1 ร่วมกับแนวคิดการขับเคลื่อน กองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เทคนิค POWER SWOT และ กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ ตรวจสอบ คุณภาพของยุทธศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน สวัสดิการชุมชน ด้านวิจัย ด้านยุทธศาสตร์ ด้าน วิชาการ ด้านการปฏิบัติ รวม 10 คน โดยใช้แบบ

ประเมินความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์ ได้ค่า ประเมินร้อยละ 98

ระยะที่ 3 ทดลองและประเมินผลยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี ระยะเวลา 3 เดือน (มกราคม-มีนาคม 2561) โดย กำหนด เป็นโครงการนำร่อง “โครงการเรียนรู้สู่ การปฏิบัติจริง : การจัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน” ซึ่งเป็นกิจกรรม ภายใต้อายุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้าง แสงสว่าง พัฒนา องค์ความรู้ และระบบการเรียนรู้ของกองทุน สวัสดิการชุมชน มีกองทุนสวัสดิการชุมชนอาสาเข้า ร่วม 4 กองทุน จำนวน 24 คน และใช้แบบประเมิน เชิงคุณภาพประเมินผลด้านผลผลิตและผลลัพธ์

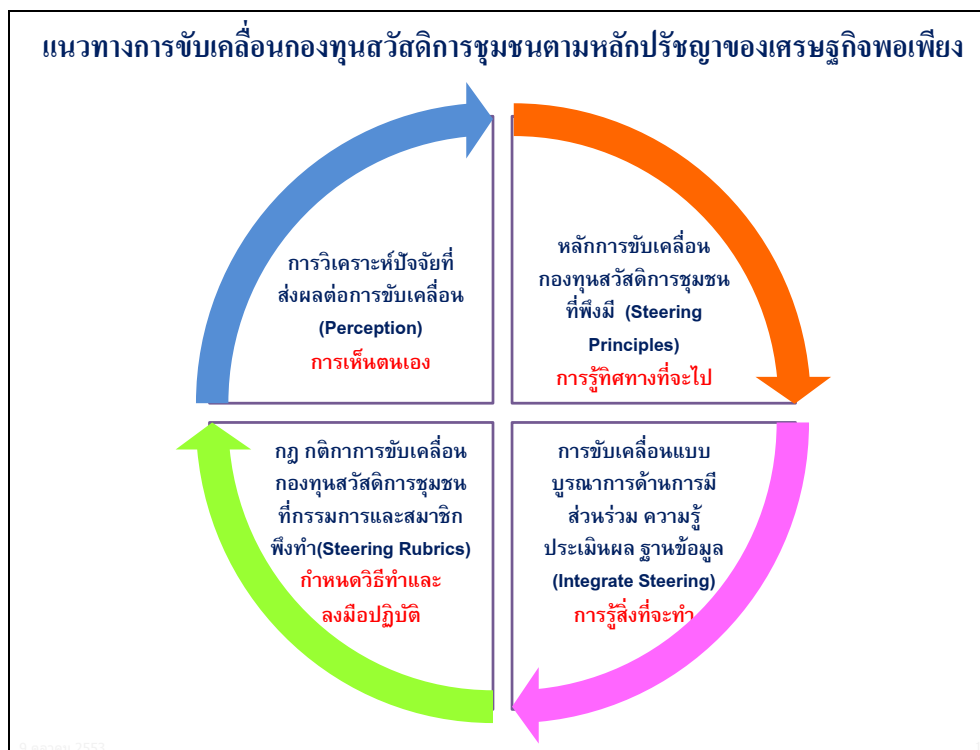
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์โดยใช้แนวทางการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้ หลักการพัฒนาชุมชน การบริหารองค์การ หลักการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ และองค์ความรู้ในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ 1) การเห็นตนเอง (perception) คือ การวิเคราะห์สถานะและปัจจัยที่มีผล ต่อการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติขององค์กร 2) การรู้ทิศทางที่จะ ไป (Steering Principles) คือการกำหนดหลักการ ร่วมเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิบัติขององค์กร 3) การรู้สิ่งที่จะทำ (Integrate Steering) คือ กำหนด ประเด็นการขับเคลื่อนแบบบูรณาการขององค์กร และ 4) การกำหนดวิธีทำและลงมือปฏิบัติ (Steering Rubrics) คือ การกำหนดหลักการปฏิบัติ เพื่อการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติของคนในองค์กร

และลงมือปฏิบัติ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล และการกำหนดยุทธศาสตร์ที่คำนึงบริบทของทุนสวัสดิการชุมชน ค่านิยมร่วม การขับเคลื่อน

เชิงบูรณาการ และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 1

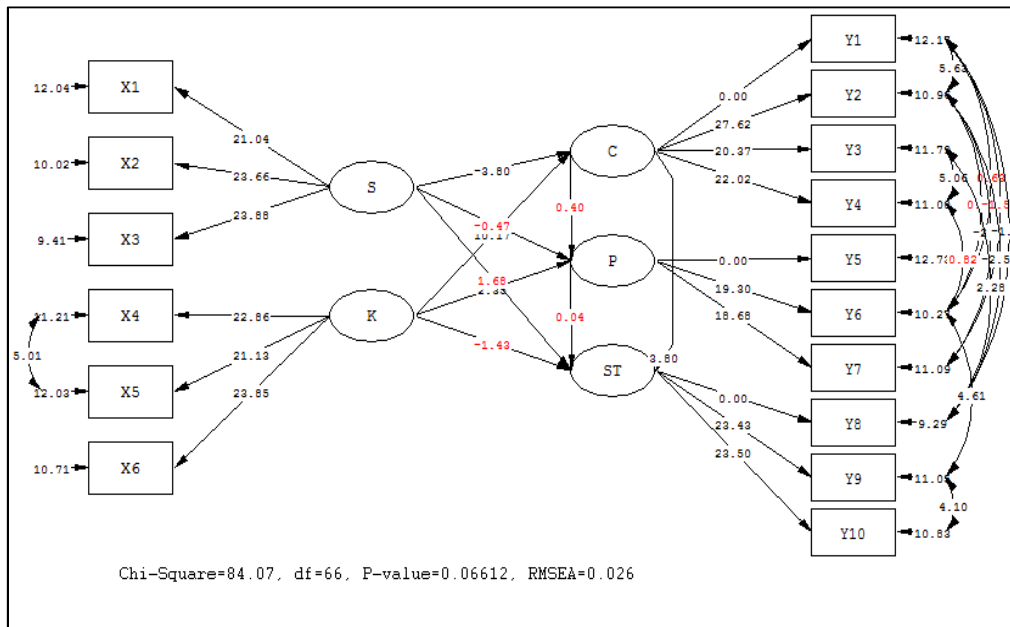
ภาพที่ 1 แนวทางการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิจัย โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

1. กำหนดให้ S หมายถึง โครงสร้างองค์กร K หมายถึง ความรู้และทักษะการทำงาน C หมายถึง คุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กร P หมายถึง การมีส่วนร่วม และ ST หมายถึง การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนให้บังเกิดผล

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โมเดลโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน ได้ค่าสถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 84.07 df = 66 p-value = 0.066 RMSEA = 0.026 RMR = 0.002 SRMR = 0.016 NFI = 0.988 NNFI = 0.995 GFI = 0.976

AGFI = 0.950 เมื่อพิจารณาค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นพบว่า คุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนให้บังเกิดผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 3.80 โครงสร้างองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อคุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 3.80 ขณะที่ความรู้และทักษะการทำงานไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการขับเคลื่อน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการขับเคลื่อนผ่านคุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 10.17 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี ยังมีสภาพ ปัญหาการขับเคลื่อนที่ไม่มั่นคงและยังยั้งในด้าน ความรู้ บุคลากร การเงิน การใช้ต้นทุนที่มี เครือข่าย ขั้นตอนที่ 2 พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการ ขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน จังหวัดอุดรธานี โดยตรง คือ คุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กร และ โครงสร้างองค์กร โดยคุณธรรมและวัฒนธรรม องค์กร เป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวก ส่วนโครงสร้าง องค์กรเป็นปัจจัยเชิงลบ สำหรับความรู้และทักษะ การทำงานส่งผลต่อการขับเคลื่อนฯ ทางอ้อมผ่าน คุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กร

ผลการศึกษาระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด พบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี มีจุดแข็งในเรื่องกรรมการและสมาชิกที่ส่วนใหญ่ มีคุณธรรมในเรื่องซื่อสัตย์ สุจริต เป็นพื้นฐาน มีวัฒนธรรมดำเนินงานที่มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน

มีจุดอ่อนในเรื่องขาดความรู้และทักษะการทำงาน ไม่มีแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน การมีส่วนร่วม ของสมาชิกและเครือข่ายน้อย มีโอกาสที่ดี คือ ภาค ส่วนต่าง ๆ พร้อมให้การสนับสนุน มีอุปสรรคใน เรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายที่เกี่ยวข้อง ไม่ต่อเนื่อง ภาวะสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ภาวะ เศรษฐกิจในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความ สอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนกองทุน สวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอ เพียง ตามภาพที่ 1 พบว่า กองทุนยังขาดการเห็น ตนเอง ไม่รู้จักบริบทของตนเองดีพอจึงยังไม่ สามารถวิเคราะห์ตนเองได้ระหว่างความสมดุลของ ต้นทุนที่มีกับความรู้ในการบริหารจัดการ ทิศทาง การขับเคลื่อนของกองทุนยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ยังไม่ได้เตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการดำเนินงานที่ไม่มียุทธศาสตร์ ขาดการสร้างภูมิคุ้มกัน ขาดการรู้ว่าสิ่งใดที่ต้องทำ โดยเฉพาะการเสริมพลังจากการมีส่วนร่วมจาก สมาชิกและเครือข่าย รวมทั้งสมาชิกและกรรมการ บางส่วนยังขาดการตระหนักรู้และตื่นตัวในการ

ปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 3 นำผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มากำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอุดรธานี ได้ 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การสร้าง แสงหา และพัฒนา องค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของกองทุนสวัสดิการชุมชน 2) การพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ 3) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชน 4) การนำใช้คุณธรรมและการรักษาวัฒนธรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เจริญงอกงาม และ 5) การขยายการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชน

ผลการศึกษาระยะที่ 3 ผลการประเมินพบว่า ในเชิงผลผลิต กองทุนทั้ง 4 แห่ง สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกของแต่ละกองทุนสวัสดิการชุมชน และจัดทำยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนบนพื้นฐานบริบทของตนเองได้ ในเชิงผลลัพธ์ กองทุนทั้ง 4 แห่ง มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ มีวินัยในการทำงานและมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น โดยมีความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 และสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์อื่น ๆ ด้วย โดยข้อค้นพบที่น่าสนใจพบว่า การหนุนเสริมให้ยุทธศาสตร์ฯ ให้นำไปใช้จริงมากยิ่งขึ้น ควรออกแบบโครงการและกิจกรรมเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมหลายประเด็นยุทธศาสตร์ และขับเคลื่อนแบบกัลยาณมิตร เพื่อสร้างความไว้วางใจกันในการร่วมมือทำงานในด้านต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการฟื้นฟูรากเหง้าวิถีความเป็นไทย ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินบนหลักคุณธรรมและการแก้ปัญหาโดยใช้ปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งสามารถพึ่ง

ตนเองได้อย่างยั่งยืน ภายใต้กระบวนการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัด ตลอดช่วงระยะเวลา 12 ปี ในระยะแรกการดำเนินงานจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามบริบทของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่ยังเข้มแข็งในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน และความเรียบง่าย แต่เมื่อพลังโลกาภิวัตน์ได้แผ่กระจายพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้คนในชุมชนหลายพื้นที่ขาดความรู้ เท้าตัน ส่งผลไปถึงการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่แม้ว่าจะขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว แต่ยังมีสภาพการขับเคลื่อนที่ไม่มั่นคงและยั่งยืน จากปัญหาในเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานการณ์ต่าง ๆ จะเปลี่ยนแปลงแต่รากเหง้าความเป็นไทยบนพื้นฐานของทวิพยากร ธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ยังคงฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยที่เป็นต้นทุนอันมีคุณค่า สอดคล้องกับข้อค้นพบการศึกษาวิจัยว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนมากที่สุดคือ คุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีพื้นฐาน มาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา (สำนักงานคณะ กรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549) ซึ่งการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนให้บรรลุผลได้อย่างยั่งยืน ต้องมีความเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานของหลักปรัชญาอย่างถูกต้องและชัดเจน และสอดคล้องกับการวิเคราะห์ถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่วิถีที่ยั่งยืน (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ

ปรียานุช พิบูลสรารุท, 2552) ที่ว่า ต้องคำนึงถึงการ พัฒนาที่สมดุลในทุกมิติ มีเป้าหมายของกิจกรรม พัฒนาที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม มีกระบวนการ ดำเนินงานอย่างเป็นขั้น เป็นตอน ให้ความสำคัญ กับการพัฒนาคน ให้มีคุณภาพทั้งกรรมการและ สมาชิกของกองทุน และเป็นไปตามทฤษฎี โครงสร้าง-หน้าที่นิยม ที่ให้ความสำคัญกับ โครงสร้างของสังคม และมองไปถึงหน้าที่ของ โครงสร้างแต่ละส่วนที่ต้องมีการประสานสัมพันธ์ซึ่ง กันและกัน เพื่อสร้างคุณภาพของสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551) ทุกคนจึงต้องทำหน้าที่ของ ตนเองให้ดีที่สุด

2. การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน ให้บังเกิดผลต้องดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ ถึงแม้ว่าจะเป็นองค์กรชุมชน ที่ดูเรียบง่าย มีการ บริหารองค์กรที่มีโครงสร้างการทำงาน และมีระเบียบแบบแผนการดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อน แต่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและโลก ปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ จำนวน มากย่อมส่งผลต่อการขับเคลื่อนองค์กรทุกประเภท อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก จำเป็นต้องเติมเต็มความรู้ และทักษะสำคัญเพิ่มเติม การศึกษาองค์ความรู้การ บริหารและการพัฒนาองค์กรสมัยใหม่มีเน้น ประสิทธิภาพการบริหารองค์กรเพื่อบรรณาการเป็น องค์กรความรู้ในการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการ ชุมชนให้บังเกิดผลเกิดความยั่งยืนต่อไป ซึ่งการ วางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic planning) จะครอบคลุมทุกส่วนขององค์กรมากที่สุด สอดคล้องกับความเห็นของ สุดใจ วันอุดมเดชาชัย (2556) ที่ว่าการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) ได้รับความ สำคัญมากในภาคธุรกิจ โดยเฉพาะการดำเนินการธุรกิจท่ามกลางกระแส โลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีการแข่งขันกันสูง อย่างไม่รู้กี่ก็ตาม กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นองค์กร ชุมชนที่มีได้มุ่งการแข่งขันเป็นหลักและมีความเป็น บริบทชุมชนชนบทอยู่ค่อนข้างสูง การขับเคลื่อน

เชิงยุทธศาสตร์ต้องเป็นการผสมผสานความรู้สมัย ใหม่และภูมิปัญญาในพื้นที่ให้เหมาะสมกลมกลืนต่อ การนำไปใช้ได้จริงจึงจะทำให้การจัดการเชิง ยุทธศาสตร์เป็นไปได้จริง สอดคล้องกับสอดคล้อง กับผลการศึกษาวิจัยว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อ การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ว่าความรู้ และทักษะการทำงานแม้เป็นปัจจัยความสำคัญต่อ การขับเคลื่อนแต่ต้องสอดคล้องกับคุณธรรมและ วัฒนธรรมองค์กร และสอดคล้องกับความเห็นของ โกวิทย์ พวงงาม (2553) ที่กล่าวว่า การพัฒนา ชุมชนเป็นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการให้การ ศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดให้ มีความสามารถพึ่งตนเอง ต้องพัฒนาแบบบูรณา การโดยดำเนินการพร้อมกันในหลาย ๆ ด้าน คำนึง ถึงความสมดุลในการพัฒนา

3. กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนของชุมชนต้องสร้างการเรียนรู้ระดับจริงตาม หลักการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 การถ่ายทอด กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ต้องทำอย่างเป็น ขั้นเป็นตอน เริ่มจากให้แต่ละกองทุนประเมินตนเอง เพื่อวิเคราะห์ห่องค์กรของตนเองในเบื้องต้นโดยใช้ ตัวชี้วัดความสำเร็จของการขับเคลื่อนกองทุน สวัสดิการชุมชนที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ฯ อบรม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ กระบวนการ จัดทำยุทธศาสตร์ และลงมือปฏิบัติการประเมิน ตนเองเบื้องต้น จากนั้นทบทวน และอบรมเกี่ยวกับ กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์และให้ลงมือปฏิบัติการ หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด เชิงลึกพร้อม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วจึงให้กำหนด ยุทธศาสตร์เบื้องต้น คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ ประเด็นยุทธศาสตร์ ร่วมกันวิพากษ์ยุทธศาสตร์ของ แต่ละกองทุนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากนั้น จึงจัด ทำองค์ประกอบยุทธศาสตร์ให้ครบถ้วน คือ วิสัย ทัศน์ พันธกิจ และประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทาง และตัวชี้วัด เป็นการเรียนรู้จาก การลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยผลการทดลอง และผลการประเมินพบว่า กองทุนทั้ง 4 แห่ง

สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของแต่ละกองทุนสวัสดิการชุมชน และจัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนบนพื้นฐานบริบทของตนเองได้ นำเสนอและถ่ายทอดประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติสู่สาธารณชน โดยมีพัฒนาการอย่างเป็นระบบมากขึ้นตามลำดับ สอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้จริง (Mastery) ใน 3 ชั้นของวิจารณ์ พานิช (2556) คือ เรียนรู้ทักษะองค์ประกอบย่อยของเรื่องนั้นก่อน จากนั้นเรียนรู้วิธีบูรณาการทักษะองค์ประกอบย่อยเข้าด้วยกัน และเรียนรู้การ บูรณาการให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อกาลเทศะ รวมถึงสอดคล้องกับการใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Facilitated Participatory Planning) ของ Dodge & Bennett (2011) ที่ว่า ผู้ที่ใช้แผนคือผู้ทำแผน เนื่องจากมีความลึกซึ้งและความเข้าใจในบริบทขององค์กรที่วิเคราะห์อย่างแท้จริง มีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้

เชิงนโยบาย ควรสนับสนุนให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนในทุกระดับ ให้ครอบคลุมจำนวนกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นกรอบทิศทางในการดำเนินงานขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการแต่ละแห่ง

ตามบริบทพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

เชิงพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนอย่างจริงจัง และกองทุนสวัสดิการชุมชน ควรบูรณาการการทำงานร่วมกันกับท้องถิ่น การเชื่อมโยงเครือข่าย ให้เห็นถึงความจำเป็นและความต้องการกองทุนวันละ 1 บาท และสถาบันการศึกษาควรมีบทบาทในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

เชิงกลไกขับเคลื่อน คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนทุกระดับควรเข้าใจบทบาทตนเอง และประสานความร่วมมือการทำงานระหว่างกันมากขึ้นเพื่อขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดอุดรธานีสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ประเด็นของการวิจัยในระยะต่อไป ควรเน้นหัวข้อวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการนำใช้คุณธรรมและการรักษาความเข้มแข็งของวัฒนธรรมองค์กรของกองทุนสวัสดิการชุมชนเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนโครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช พิบูลสรารุช. (2552). ตามรอยพ่อชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- เจลีียว บุรีภักดี. (2551). ชุดการศึกษาค้นคว้า รายวิชา 2538901 วิทยานิพนธ์ 1/1 การสร้างหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ฉบับย่อ. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

- ระพีพรรณ คำหอม. (2557). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สมลาตา.
- วันชัย มีชาติ. (2554). *การบริหารองค์การ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สนธยา พลศรี. (2553). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2552). *คู่มือการดำเนินการโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน*. กรุงเทพฯ: แอ็บป่า ฟรินดิง กรุ๊ป จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2553). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- เอกชัย บุญยาภิธาน. (2553). *คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน
- David, F. R. (2013). *Strategic Management: Concepts and Cases*. (14th ed.). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Dodge. P. C., & Bennett, .G. (2011). *Change mind : guide to facilitated participatory planning*. New Delhi: Italics India.

ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในสังคมประชาธิปไตยไทย

Transitional Justice in a Thai Democratic Context

พนารัตน์ มาศฉมาดล¹

Panarat Machamadol¹

Received: 13 September 2018 Revised: 2 November 2018 Accepted: 30 November 2018

บทคัดย่อ

หลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐต่างเป็นหลักการพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชนอันเปรียบเสมือนเสาหลักสองเสาที่พึ่งอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อใดก็ตามที่เสาหลักทั้งสองสูญเสียดุลยภาพก็อาจนำมาซึ่งปัญหาของความขัดแย้ง โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมของผู้มีอำนาจ บทความทางวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนมุ่งที่จะสะท้อนมุมมองของแนวความคิดที่สอดคล้องกันทั้งแนวคิดเรื่องหลักประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ หลักความเสมอภาค หลักความสัดส่วนของประเทศไทย พร้อมกับการแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจของรัฐที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในสังคมจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน ด้วยการเสนอแนวความคิดในการนำหลักเรื่องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นธรรมอีกหลักการหนึ่งที่จะสามารถลดและอุดช่องว่างของความไม่เท่าเทียม ความขัดแย้ง และสามารถสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตยไทยได้

คำสำคัญ : ความเสมอภาค, ความขัดแย้ง, ประชาธิปไตย, หลักนิติรัฐ, ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน

Abstract

Democracy and rule of law are both fundamental human rights that can be viewed as two pillars leaning against each other. If either becomes unbalanced through unfair practices then conflict may result. This paper aims to reflect the perception of democracy, rule of law and the principles of equality and proportionality in Thailand. The perceptions are illustrated through examples of how misuse of state power can lead to discord within the society, violation of the rights and liberties. In particular, the concept of transitional justice (TJ) as one tool which creates equity and reduces dissension in Thailand's democratic society is evaluated and examined. Transitional justice, if applied fairly and democratically, can ameliorate inequality and hostility, thereby creating social justice in the Thai democratic context.

Keywords: Equity, Conflict, Democracy, The Rule of Law, Transitional Justice

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor, Faculty of Law, Mahasarakham University E-mail : panaratm@hotmail.com Telephone : 086-995-5986, 083-076-7865

บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 กระทั่งถึงปัจจุบัน ประเทศไทยเรียนรู้กับระบอบประชาธิปไตยมาเป็นเวลากว่า 86 ปี และมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอันเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นกฎหมายสูงสุดที่เกิดขึ้นจากประชาชนมาถึง 20 ฉบับ แต่รัฐธรรมนูญที่มีจำนวนหลายฉบับนี้ก็ไม่ได้รับประกันว่าคนไทยปรับตัวเข้ากับสังคมประชาธิปไตยตามหลักที่ว่า “เป็นการปกครองโดยประชาชน ของประชาชน เพื่อประชาชน” ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนไทยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อยกสถานะให้เป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันเป็นการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดจากการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจในการลบล้างสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น

ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน คือ ชุดของกลไกชั่วคราวที่ช่วยรัฐและสังคมในการจัดการกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายภายหลังช่วงเวลาของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตย โดยการผสมผสานความคิดว่าด้วยการเปลี่ยนผ่านกับความยุติธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองที่ละเลยการคำนึงถึงสิทธิของประชาชนไปสู่ระบอบประชาธิปไตยเพื่อความมั่นคง (ชานาญ จันทรเรือง, 2560)

การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงยึดหลักการพื้นฐาน 5 ประการเพื่อให้ผู้ปกครองเป็นประชาชนปกครองตัวเองอย่างแท้จริง ได้แก่ 1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2. หลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 3. หลักนิติรัฐหรือหลักนิติธรรม โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพได้ ดังนั้น การใช้

อำนาจของรัฐต้องเป็นการใช้อำนาจโดยชอบตามที่ บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ 4. หลักการเคารพเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) และ 5. หลักความเสมอภาค ภายใต้ความเท่าเทียมกันในสังคม

ระบอบประชาธิปไตย ต้องใช้ “กติกากฎ” เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหา กติกากฎในที่นี้คือการปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law) (ปริญญ์ เทวนฤมิตรกุล : 2555) หรือ หลัก “นิติรัฐ” คือ หลักการปกครองที่รัฐต้องใช้กฎหมาย หรือ กฎหมายเป็นที่ตั้งแทนการใช้อำนาจตามอำเภอใจ อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งขึ้นภายในสังคม รัฐจะมีอำนาจกระทำการใดที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพประชาชนได้ ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น และเนื่องจากประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน กฎหมายที่ใช้ในการปกครอง จึงต้องมาจากประชาชน กฎหมายในระบอบประชาธิปไตยจึงมีใช้คำสั่งของผู้มีอำนาจ หากเป็นการตกลงกันของประชาชนว่าจะอยู่ร่วมกันโดยมีกติกากฎอย่างไร

ในบรรดารัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายถือว่า “หลักประชาธิปไตย” และ “หลักนิติรัฐ” ถือเป็นหลักการที่เป็นรากฐานของรัฐเสรีประชาธิปไตย หลักทั้งสองจึงเปรียบเสมือนเสาเข็มที่เป็นรากฐานให้บรรดารัฐเสรีประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง หลักทั้งสองจึงเป็นหลักที่อาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หากปราศจากหลักใดหลักหนึ่ง ก็ไม่อาจทำให้อีกหลักหนึ่งดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง แม้หลักทั้งสองจะเป็นหลักที่ต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกันก็ตาม แต่ในบางสภาพการณ์ก็อาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ กล่าวคือ องค์การที่มีพื้นฐานมาจากหลักประชาธิปไตยย่อมอ้างหลัก “ประชาธิปไตยเป็นหลักสูงสุด” ในขณะที่องค์การที่มีพื้นฐานมาจากหลักนิติรัฐย่อมอ้าง “หลักรัฐธรรมนูญ” เป็นหลักสูงสุด สภาพการณ์เช่นนี้อาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองและนำไปสู่ภาวะวิกฤตทางการเมืองได้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, หน้า 1.) ดังนั้น งานเขียน

ขึ้นนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความชัดเจนระหว่างหลักประชาธิปไตยที่นำพาไปสู่ความเสมอภาคและความขัดแย้งภายในวิถีของคนไทย รวมทั้งการหาคำตอบเพื่อป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นภายใต้การนำหลักนิติรัฐมาใช้ในสังคมไทย ให้สังคมไทยสามารถฟื้นฟูและก้าวข้ามความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไปได้ เช่น กรณีความขัดแย้งของกลุ่มคนเสื้อเหลืองและกลุ่มคนเสื้อแดง จนกระทั่งลุกลามเป็นกลุ่มคนที่มีหลากหลายสีเสื้อ สิ่งสำคัญคือ การแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้สังคมวนกลับไปสู่ความขัดแย้งเช่นที่เคยเกิดขึ้นอีก โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ การเปลี่ยนผ่านจากสังคมประชาธิปไตยแบบเดิม ไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่มีสันติสุข และเป็นสังคมที่เข้มแข็งที่สามารถพัฒนาไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน

เหนือความ

1. ความหมายและแนวความคิดของหลักประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า Demos (ประชาชน) หมายถึง หมู่คนคือปวงชน กับคำว่า Cratos (การปกครอง) “อธิปไตย” หมายถึง ความเป็นใหญ่ ดังนั้น คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” ในขณะที่ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” คือ “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” ดังนั้น ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองของรัฐที่อำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน หรือ เป็นของประชาชน

ประชาธิปไตยของประเทศไทย ระบุไว้ครั้งแรกในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว 2475 (27 มิถุนายน 2475) “โดยที่คณะราษฎรได้ขอรับรองให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม เพื่อที่บ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และโดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอรับรองของคณะ

ราษฎร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยมาตราต่อไปนี้ มาตรา 1 อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ใน “มาตรา 2 ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

หลักการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นการปกครองที่ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองเป็นคน ๆ เดียวกัน นั่นคือ “ประชาชน” หลักการขั้นมูลฐานประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต” ในขณะที่เดียวกัน ในส่วนของวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย จึงต้องการการเข้าถึงเจตจำนงของประชาชนโดยอาศัยหลักเสียงข้างมาก โดยให้ประชาชนตัดสินใจเองโดยตรงที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตยโดยตรงหรือประชาชนเลือกบุคคลอื่นเข้าไปทำหน้าที่ในการตัดสินใจแทน ซึ่งเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยโดยทางอ้อม

ประชาธิปไตยถูกใช้ในความหมายต่างกันหลายความหมาย ทั้งที่เข้าใจว่าเป็นการปกครองหนึ่งซึ่งสิทธิในการตัดสินใจทางการเมืองนั้นเป็นของประชาชนเป็นผู้ใช้โดยตรงผ่านระบบการเลือกตั้ง และประชาชนใช้สิทธินั้นผ่านทางผู้แทนที่ประชาชนเลือกให้เข้าทำหน้าที่แทน ประชาชนสามารถใช้อำนาจตัดสินใจในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับรองสิทธิไว้ ประชาธิปไตยจึงถูกนำมาใช้อธิบายระบบการเมืองหรือสังคมการปกครองในแต่ละประเทศ ดังนั้น ประชาธิปไตยของประเทศไทยจะดีได้ก็ด้วยอำนาจของประชาชน วิกฤติของประเทศไทยปัจจุบัน คือ ประชาธิปไตยที่ขาดหลักนิติรัฐหรือหลักนิติธรรม จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่ต้องพยายามศึกษาว่าแท้จริงแล้ว ประชาธิปไตยคืออะไร มีข้อดีข้อเสียอย่างไร และช่วยกันแก้ไขข้อเสีย และขยายผลของข้อดีเพื่อ

ทำให้ประเทศไทยมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ ยิ่งขึ้นโดยเร็ว

2. หลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย : หลักประชาธิปไตย (Democracy Principles)

หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

2.1 หลักอำนาจอธิปไตย

หลักอำนาจอธิปไตยจัดเป็นอำนาจที่สูงสุด เต็มขาด และมีความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยไม่สามารถแบ่งแยกอำนาจได้ ดังนั้น จึงถือเป็นหลักการที่ประชาชนแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของอำนาจผ่านกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึง ในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้บริหารประเทศไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมตามหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นระบบที่สนับสนุนอำนาจอธิปไตยที่เป็นอำนาจอุดมสูงสุดในการปกครอง ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ใน “มาตรา 3 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

2.2 หลักสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิ คือ อำนาจของประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำ หรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปล่วงละเมิด หรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือ ละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศ หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ใน มาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะใน

รัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

2.3 หลักนิติรัฐและนิติธรรม

เป็นหลักการที่รัฐต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เป็นผลมาจากการที่ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาเข้ามาเพื่อทำหน้าที่ออกกฎหมาย ดังนั้น กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาจึงมีผลบังคับใช้กับทุกคนภายในรัฐ หลักนิติรัฐจึงเป็นการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออกการดำรงชีพอย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพได้และไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ของรัฐนั้นต้องเป็นการใช้อำนาจโดยชอบตามที่บัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้

2.4 หลักการเคารพเสียงข้างมาก (Majority rule)

หลักการเคารพเสียงข้างมากต้องใช้ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่อำนาจในทางการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหาร หรือ ฝ่ายตุลาการ ต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทางเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการของประชาชนหมู่ มาก แต่ในขณะเดียวกัน หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็น หรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง

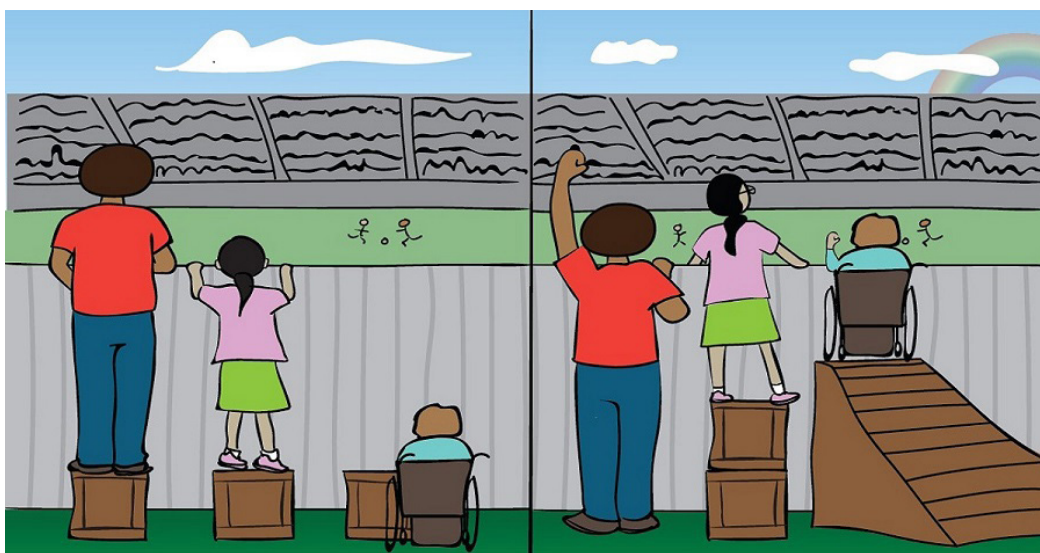
แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ ประชาชนเสียงข้างน้อยรวมทั้งชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป

2.5 หลักความเสมอภาค

การปกครองระบบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน ดังนั้น ประชาชนจึงเสมอภาคกันในประเทศ ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา หรือด้วยสาเหตุอื่น จากข้อเท็จจริงที่การปกครองด้วยประชาชนส่วนใหญ่ที่มีทั้งคนที่รวยและคนยากจนรวมกัน ลักษณะของการใช้อำนาจจึงต้องเสมอภาคเท่าเทียมกันและให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น หลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และยังช่วยตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้อีกทางหนึ่ง

ความหมายของหลักความเสมอภาค

คำว่า “เท่าเทียม” คือ การมีหรือการได้รับอะไรเหมือน ๆ กัน ในขณะที่คำว่า “เสมอภาค” คือ ความยุติธรรม จากความแตกต่างและความคล้ายกันของความเท่าเทียมและความเสมอภาค จึงชี้ให้เห็นได้ว่า “ความเสมอภาค” จะนำไปสู่ “ความเท่าเทียม” และ “ความยุติธรรม” กล่าวคือ ความเสมอภาคถือเป็นฐานของเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการทำให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้จริง ดังนั้น “หลักความเสมอภาคได้กฎหมาย” จึงเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน หรือ การไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) ทั้งนี้ การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้ พิจารณาจากรูปภาพด้านล่างนี้จะแสดงให้เห็นว่าความเท่าเทียมในบางครั้งอาจนำมาซึ่งความไม่ยุติธรรมได้

ข้อมูลจาก: MARYAM ABDUL-KAREEM, 2018.

หลักการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ใช่ว่าการดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำเหมือนกัน ทั้งหมด แต่เป็นไปตามคำกล่าวของ Hart ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *The Concept of Law* ว่า “*Treat like cases alike and treat different cases differently*” หมายความว่า “สิ่งที่เหมือนกันต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน” โดยมีหลักในการพิจารณาเรื่องความเสมอภาค แยกพิจารณาได้ดังนี้ (มานิตย์ จุมปา, 1991, หน้า 116-117.)

(1) กรณีข้อเท็จจริงเดียวกัน รัฐต้องปฏิบัติต่อประชาชนด้วยกฎเกณฑ์เดียวกัน จึงจะถือว่าเสมอภาค เช่น ผู้ชายทุกคน (ข้อเท็จจริงเดียวกัน) ต้องถูกเกณฑ์ทหารเหมือนกันทุกคน เป็นต้น

(2) กรณีข้อเท็จจริงต่างกัน รัฐต้องปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์ที่ต่างกันจึงจะถือว่าเสมอภาค เช่น ชาย และหญิงมีข้อเท็จจริงทางสภาพร่างกายที่แตกต่างกัน กฎหมายจึงกำหนดให้เฉพาะชายเท่านั้นที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร หญิงไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร ทั้งนี้ กฎเกณฑ์ที่ต่างกันนี้ต้องมีเหตุผลที่สามารถอธิบายและรับฟังได้ด้วย

รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสามารถเลือกปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขหรือเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน กล่าวคือ หลักการขั้นพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ ด้วยการบังคับให้ผู้ใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตนอย่างพอเหมาะพอประมาณ (*moderation*) และถือว่าหลักความได้สัดส่วนเป็นหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปและมีค่าบังคับเสมอกันกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทุกประการ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2543, หน้า 85.) ประกอบไปด้วย 3 หลักการ ได้แก่ หลักความเหมาะสม หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

สำหรับในทางปกครอง หลักความได้สัดส่วน (*Principle of Proportionality*) ถือว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการควบคุมการกระทำทั้งหลายของรัฐในทางปกครองของฝ่ายปกครอง เช่น การออกคำสั่งทางปกครอง การออกกฎ หรือการกระทำอื่นใด รัฐหรือฝ่ายปกครองต้องเคารพและปฏิบัติตามหลักความเสมอภาค ทั้งในกรณีที่อยู่อำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับดั่งเช่นพระราชบัญญัติในการออก “กฎหมายลำดับรอง” หรือ “กฎ” (*Subordinate Legislation*) เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นใดที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายจะให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือแก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะ และต้องเคารพและปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคในกรณีที่ใช้ดุลพินิจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับดั่งเช่นพระราชบัญญัติในการออกคำสั่งทางปกครองที่มีผลเฉพาะราย

การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมมุ่งลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่ หรือ การปฏิบัติในทางบวก คือ การดำเนินการตามกฎหมายที่แตกต่างกันในลักษณะชั่วคราวของผู้มีอำนาจกำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและยกระดับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีสถานะด้อยกว่าบุคคลอื่นเพื่อทดแทนความไม่เท่าเทียมกันที่ดำรงอยู่ (F.MELIN-SOUCRAMENINE, 1977, p.911.) ยกตัวอย่างเช่น กรณีของสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินในคดี *Regents of University of California V.Bakke* 438 US265 (1978) ว่าการที่มหาวิทยาลัยสำรองที่นั่งร้อยละ 16 ของคณะแพทยศาสตร์ให้นักศึกษาชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่ เป็นต้น (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2548.)

3. ตัวอย่างความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่ความไม่เสมอภาคภายใต้หลักนิติรัฐในระบบประชาธิปไตย

ความสัมพันธ์ของหลักความเสมอภาคกับความขัดแย้งภายใต้หลักนิติรัฐในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยย่อมสามารถเกิดขึ้นได้โดยง่าย เนื่องจากการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจภายในรัฐในการออกกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองที่อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล หรือการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุที่ไม่เป็นธรรม อันนำไปสู่การเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ยกตัวอย่างเช่น

- “สอศ. สั่ง 21 วิทยาลัยกลุ่มเสี่ยงเข้มงวดรับ นศ.ปี 58 เน้นรับเด็กความประพฤติดี เด็กมีประวัติดีกัน เจาะหุ มีรอยสักให้งดรับ เตรียมจัดโครงการ Pre อาชีวศึกษา จับเด็กขาสั้นที่เข้าสู่เส้นทางเรียนสายอาชีพอบรมปรับพื้นฐานและทำความเข้าใจ หวังให้เด็กปรับตัวได้ ไม่ก่อเหตุดีกัน” (ผู้จัดการออนไลน์, 2557.) การออกคำสั่งเช่นนี้ย่อมถือเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของนักเรียนนักศึกษา และถือเป็นการจำกัดสิทธิในการเข้ารับการศึกษาโดยที่ไม่ให้เหตุผลอันควรค่าแก่การรับฟังอย่างใดก็ตาม แม้ภายหลัง สอศ. จะออกมาแก้ข่าวว่าไม่ได้มีประกาศดังกล่าวก็ตาม ประเด็นดังกล่าวก็ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงในหลายประเด็นในสังคมนำไปสู่ความขัดแย้งที่อาจจะบานปลายเป็นปัญหาใหญ่ต่อไปได้

- ประกาศห้ามเด็กที่ใส่ชุดนักเรียนเข้าร้านอินเทอร์เน็ต หรือการห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าร้านอินเทอร์เน็ตก่อนเวลา 14.00 นาฬิกา แม้ว่าภายหลังจะมีการแจ้งว่าการออกประกาศลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการขอความร่วมมือเท่านั้น ประกาศดังกล่าวไม่มีสถานะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะบังคับให้ต้องปฏิบัติตามก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็นำไปสู่การปฏิบัติที่ลึกลับของผู้ที่ให้ความร่วมมือตามประกาศ ซึ่งหากวิเคราะห์กันตามหลักนิติรัฐจะพบว่าการประกาศในลักษณะของการขอความร่วมมือดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งของสังคม และก่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของเด็กนักเรียนที่มีความต้องการเข้า

ร้านอินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์อย่างใด ๆ ก็ตาม การออกประกาศขอความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวนี้ย่อมถือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของนักเรียนที่เป็นการกระทำนอกเหนือขอบเขตของกฎหมาย หรือ การกระทำที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจนั่นเอง

- กรมสรรพสามิตได้ออกประกาศ เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำและขายสุรากลั่นชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ 4) ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2548 แก้ไขเพิ่มเติมข้อ 14 โดยวรรคสอง บัญญัติว่า “ขนาดของภาชนะบรรจุสุราให้มี 3 ขนาด คือ 0.150 ลิตร 0.330 ลิตร และ 0.625 ลิตร ขึ้นไป ทั้งนี้ สำหรับภาชนะบรรจุสุราขนาด 0.150 ลิตร ให้ใช้บรรจุและนำออกจากสถานที่ทำสุราได้ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2548” ดังนั้นตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ผู้ผลิตสุรากลั่นชุมชนจะไม่สามารถบรรจุสุรากลั่นในขวดขนาด 0.150 ลิตร ออกจำหน่ายได้ อันเกิดความลึกลับหรือการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกัน เพราะประกาศฉบับนี้ไม่ได้ถูกนำไปใช้กับผู้ผลิตสุรารายใหญ่ด้วย หรือ

ประเด็นของความขัดแย้งทางสังคมในประเด็นทางการเมืองในประเทศไทยที่ได้เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องและยาวนาน นับแต่ความรุนแรงในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516, เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519, เหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535, ความขัดแย้งทางการเมืองอันเป็นเหตุให้มีการเดินขบวนและชุมนุมประท้วงของประชาชนหลายครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ตั้งแต่สมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน จนกระทั่งการเข้าควบคุมอำนาจของ คสช. และความรุนแรงทางการเมืองในจังหวัดชายแดนใต้ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา อันถือเป็นการสร้างรอยแผลเป็นแก่สังคม และยังทำให้สังคมไทยไม่สามารถก้าวข้ามความขัดแย้งเพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีเสาหลักคือ “หลักนิติรัฐ” ที่ถือเป็นที่มาของอำนาจกระทำการตามกฎหมายนั้น ย่อมเป็นการง่ายที่ผู้มีอำนาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งของสังคมด้วยการกระทำที่แตกต่างกันด้วยสาระสำคัญที่แตกต่างกันไป (หลักความเสมอภาค) หรือ การกระทำที่ไม่มีเหตุผลมารองรับอันควรค่าแก่การรับฟังตามหลักความได้สัดส่วน แนวความคิดเรื่อง “**ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน**” จึงถูกนำเข้ามาใช้กับกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งที่มีอยู่ได้ เนื่องจากความซับซ้อนและกรณีที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การลงโทษทางอาญาอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สังคมก้าวข้ามความขัดแย้งได้ ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านจึงมิได้เป็นเพียงรูปแบบพิเศษของความยุติธรรม หากแต่เป็นความยุติธรรมที่ถูกปรับให้เข้ากับสังคมที่อยู่ในช่วงของการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงหลังจากผ่านช่วงเวลาแห่งความขัดแย้ง การจลาจล และมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นกระบวนการของการขับเคลื่อนทางสังคมในประเด็นต่าง ๆ ที่เชื่อมโยง ส่งผลและเป็นเงื่อนไขต่อกันและกันควบคู่กับการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐด้วยกระบวนการอื่น ๆ เช่น กระบวนการยุติธรรมทางศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบการกระทำของผู้มีอำนาจในศาลปกครองในการออกกฎ หรือ คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ กระบวนการตรวจสอบโดยองค์กรอิสระต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยกะทันหันทันทีหรืออาจใช้เวลายาวนาน รัฐบาลประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ต้องร่วมมือกันตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นและจัดการประสานกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความอยุติธรรมในอดีต เพื่อให้สังคมสามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบที่มีความยุติธรรมเป็นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ความยุติธรรมทางเพศ

(Gender Justice) การปฏิรูปสถาบัน (Institutional Reform) ตลอดจนการสร้างความเป็นธรรมในสังคมด้วยการเลือกปฏิบัติอย่างมีเหตุผลควรค่าแก่การรับฟัง เป็นต้น

บทสรุป

หากจะสรุปรากฐานของหลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐในมิติของความมุ่งหมาย “หลักประชาธิปไตย” มีความมุ่งหมายจัดการผูกขาดและการรวมศูนย์อำนาจ ในขณะที่ “หลักนิติรัฐ” มีเป้าหมายอยู่ที่การคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลจากการใช้อำนาจรัฐทั้งหลาย (บรรเจิด สิงคะเนติ, หน้า 8.) เมื่อรัฐถูกจำกัดอำนาจเพื่อมุ่งหมายให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ในขณะเดียวกัน รัฐจะต้องยึดแนวทางของหลักความเสมอภาคเพื่อให้มีความเสมอภาคกันและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือหลักที่ว่ารัฐจักต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญต่างกันให้แตกต่างกัน และห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล แต่การเลือกปฏิบัติที่มีเหตุอันเกิดจากสภาพข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ หรือการเลือกปฏิบัติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนการเลือกปฏิบัติเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นนั้น สามารถกระทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้น หากทุกภาคส่วนมีความประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำอันเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของความขัดแย้งในสังคมไทย **ทางออกประการหนึ่งของปัญหานี้ คือ การนำหลักความเสมอภาค หลักความได้สัดส่วน และการนำแนวความคิดเรื่องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเป็นธรรมอันจะช่วยลดความขัดแย้งในสังคมประชาธิปไตย**

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2561). *หลักความเสมอภาค*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2561. จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=657>.
- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2560). *ความเป็นธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transition Justice)*. กรุงเทพฯ: 12 เมษายน 2560.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (มปป.). *ความสัมพันธ์ระหว่างหลักประชาธิปไตยกับหลักนิติธรรม (นิติรัฐ)*. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. หน้า 8.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : Civic Education*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). *สั่ง 21 อาชิวะห้ามรับ “เด็กเคยตีกัน-เจาะหู-มีรอยสัก” เข้าเรียน*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2561. จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9570000109546>.
- มานิตย์ จุมปา. (1991). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550)*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท วี. พรินท์ จำกัด. หน้า 116-117.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 85.
- F.MELIN-SOUCRAMENINE. (1977). “Les adaptations du principe d’egalite a la diversite des territoires,” RFDA., p.911. อ้างถึงในสมคิด เลิศไพฑูรย์. *หลักความเสมอภาค*. วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2543). หน้า 170.
- MARYAM ABDUL-KAREEM. (2561). *HERE’S WHY WE SHOULD CARE MORE ABOUT EQUITY, NOT Equality*. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2561. จาก <http://muslimgirl.com/46703/heres-care-equity-equality/>.

อักษรโรมันที่ปรากฏบนป้ายบอกทาง: กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครลำปาง¹

Romanization on Road Signs: A Case Study in Lampang Municipality

ฤทัย พาณิช², นิตยา มุลปินใจ³, นริศรา ภาษิตวิไลธรรม⁴

Ruethai Panich², Nittaya Munpinchai³, Narisara Pasitwilaithum⁴

Received: 10 August 2018

Revised: 18 November 2018

Accepted: 3 January 2019

บทคัดย่อ

ความแตกต่างของระบบภาษาทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารข้ามภาษา บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันที่ปรากฏบนป้ายบอกชื่อถนน แยก ตรอก และซอยในเขตเทศบาลนครลำปาง

จากผลการศึกษาดังกล่าวพบว่าการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันมีรูปแบบการใช้ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการขาดระบบการเทียบอักษรไทยกับอักษรโรมันที่ไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ตรงตามเกณฑ์หลักการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน บางป้ายขาดการตรวจสอบการสะกด นอกจากนี้ชื่อถนนบางชื่อมีการออกเสียง หรือการสะกดที่ขึ้นอยู่กับเจ้าของชื่อ หรือบุคคลที่ตั้งชื่อนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันควรพิจารณาวัตถุประสงค์ของการสื่อสารร่วมด้วย

คำสำคัญ: การเขียนอักษรโรมัน, การถอดอักษรตามวิธีเขียน, การถอดอักษรแบบถ่ายเสียง, การสื่อสารข้ามภาษา, ป้ายบอกทาง

Abstract

Problems in cross language communication are often caused by different language systems used in the transcription of Thai to Roman. This research aims to study the transcription of Thai to Roman on road signs in Lampang Municipality.

The result shows that there are several ways to transcribe Thai to Roman. Due to a lack of systems that compare fonts in Thai and Roman, many road signs are not compliant with the

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากงานวิจัย ฤทัย พาณิชและคณะ, การตั้งชื่อถนนในเขตเทศบาลนครลำปาง, รายงานการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2560

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² Assistant Professor, Department of English, Lampang Rajabhat University

³ Lecturer, Department of Communicative Thai Language for Foreigners, Lampang Rajabhat University

⁴ Lecturer, Department of English, Lampang Rajabhat University

principles of the Royal Institute's Transcription. Finished road signs are often not subject to the standard transcription. In addition, some street names are pronounced and are written according to different founders' own standards. The transcription of Thai to Roman should consider the communication objectives.

Keywords: Romanization, Transliteration, Transcription, Cross-language communication, Road signs

บทนำ

การอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวด้วยการบริการอำนวยความสะดวกอย่างการตั้งศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวโดยภาครัฐ หรือธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเอกชนแล้ว ปัจจัยสำคัญที่จะเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยว คือ การเพิ่มศักยภาพการสื่อความหมายของสถานที่ท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยว

พื้นที่เขตเทศบาลนครลำปางมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีชุมชนเก่าแก่หลายแห่ง การตั้งชื่อถนนจึงมีความเชื่อมโยงกับสถานที่ เหตุการณ์ บุคคล เช่น ชื่อถนนที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคน และสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้เคียงถนน เช่น ถนนบุญาวาศ (THANON BOONYAWAT (สะกดตามที่ปรากฏบนป้ายบอกทาง)) มาจากชื่อของบุคคลสำคัญของจังหวัดลำปาง ถนนท่ามะโอ (THAMAO Road (การสะกดตามที่ปรากฏบนป้ายบอกทาง)) มาจากการใช้สภาพแวดล้อมในการตั้งชื่อ การตั้งชื่อจึงเป็นภูมิปัญญาของผู้ใช้ภาษา แต่หากต้องมีการถ่ายโอนภาษาไปอีกภาษาหนึ่ง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดจากการออกเสียง และความหมายได้ การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันสามารถทำได้ 2 แบบ คือ การถอดอักษรตามวิธีเขียน (Transliteration) การถอดอักษรตามวิธีอ่าน หรือการถอดอักษรแบบถ่ายเสียง (Transcription) และการผสมผสานการถ่ายเสียงกับการถอดอักษรทางราชบัณฑิตยสถานจึงกำหนดเกณฑ์ การถ่ายเสียงโดยใช้อักษรโรมันไว้ใน

“หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง” (2542) ซึ่งใช้วิธี การถ่ายเสียงเพื่อให้อ่านคำภาษาไทยที่เขียนด้วยอักษรโรมันให้ได้เสียงใกล้เคียง โดยไม่คำนึงถึงการสะกดการันต์ และวรรณยุกต์ เช่น จันทร = chan พระ = phra หรือ แก้ว = kaeo

สุพรรณิ ปิ่นมณี (2555) กล่าวถึง เทคนิคการถอดตัวอักษรว่าเป็นการเลียนเสียงคำในภาษาต้นฉบับ แล้วถอดเป็นตัวอักษรในการแปล ซึ่งต้องอ้างอิงกับกฎเกณฑ์ทางสัทศาสตร์ รวมถึงการถอดตัวอักษรจากการเขียนในภาษาหนึ่งให้เป็นอีกภาษาหนึ่งอย่างมีระบบในการแปลมักต้องมีการถอดตัวอักษรอยู่เสมอเมื่อบทแปลนั้นเกี่ยวข้องกับชื่อต่าง ๆ เช่น ชื่อคน ประเทศ สถานที่ ราชวงศ์ องค์กร สัตว์ พืช กิจกรรมต่าง ๆ คำเรียกขาน ตำแหน่ง ดนตรี กีฬา อาหาร แฟชั่น สิ่งประดิษฐ์ อุปกรณ์ ฯลฯ แต่การถอดตัวอักษรไม่ควรทำตามอำเภอใจ ควรอ้างอิงประกาศของราชบัณฑิตยสถานเพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกัน ถอดได้เหมือนกันในทุก ๆ ที่ ทุก ๆ คำ เมื่อยึดหลักเดียวกัน การถอดตัวอักษรก็ย่อมตรงกันเสมอ

นอกจากนี้การถอดอักษรมีประโยชน์ต่อการค้นคืนสารสนเทศข้ามภาษา (Cross-language information retrieval) เพราะระบบสืบค้นสารสนเทศจะต้องสามารถค้นหาคำเดียวกันข้ามระหว่างภาษาได้ การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมัน (Romanization) เป็นกลวิธี การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของผู้ที่ใช้ภาษาไทยกับชาว

ต่างชาติ โดยเลือกใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้ว ผู้ใช้ภาษาอาจไม่ได้ถอดอักษรตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน จึงมักพบว่าคำ ๆ เดียวสามารถเขียนได้หลายแบบ อาทิ ชื่อคน (จินตนา = Jintana, Chintana) หรือชื่อสถานที่ (MAE THA อาจหมายถึง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง หรืออำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน) ส่งผลให้เกิดปัญหาในการค้นคืนข้อมูลสารสนเทศ เนื่องจากการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันมีหลากหลายรูปแบบ

ด้วยเหตุนี้การวิเคราะห์การใช้อักษรโรมันบนป้ายบอกทางในเขตเทศบาลนครลำปาง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางสร้างความเข้าใจร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน และนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการสื่อสารข้ามภาษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันที่ปรากฏบนป้ายบอกชื่อถนน ตรอก และซอยในเขตเทศบาลนครลำปาง

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้กำหนดพื้นที่เขตเทศบาลนครลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปางเป็นพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลป้ายบอกทาง ป้ายชื่อถนน ป้ายแสดงสถานที่ ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการจำแนกหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญ หรือตัวแปร และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description)

ผลการศึกษา

รายชื่อถนน ตรอก ซอยในเขตเทศบาลนครลำปาง จำนวน 71 รายชื่อ สามารถวิเคราะห์ลักษณะการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากข้อมูลชื่อถนน ตรอก ซอยที่พบในเขตเทศบาลนครลำปางพบว่าระบบเทียบอักษรไทยกับอักษรโรมันไม่เป็นไปในทางเดียวกัน และไม่ตรงตามเกณฑ์หลัก การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน (2542) ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันที่พบบนป้ายชื่อถนน ตรอก และซอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง

อักษรและสระไทย	อักษรและสระโรมัน		ตัวอย่าง
	ข้อมูลชื่อถนน	หลักเกณฑ์ราชบัณฑิตย	
ก	พยัญชนะต้น	k/ g	TALAD GAO (ตลาดเก่า) RONGFAI-FA-KAO (โรงไฟฟ้าเก่า)
	พยัญชนะท้าย	k/ g	TROK กับ TROG (ตรอก)
ข	พยัญชนะต้น	kh/ k	KHELANGNAKORN (เขลางค์นคร) PAKAHM (ป่าขาม)
	พยัญชนะท้าย	-*	---
ค	พยัญชนะต้น	k	WANGKOANG (วังโค้ง)
	พยัญชนะท้าย	-*	---

ตารางที่ 1 แสดงการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันที่พบบนป้ายชื่อถนน ตรอก และซอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง

อักษรและสระไทย		อักษรและสระโรมัน		ตัวอย่าง
		ข้อมูลชื่อถนน	หลักเกณฑ์ราชบัณฑิตย	
ช	พยัญชนะต้น	ch/ sh	ch	CHANGPUAG (ข้างเผือก) SUSHADA (สุซาดา)
	พยัญชนะท้าย	ch/ j	t	UPPARAJ (อุปราช)
ต	พยัญชนะต้น	t/ th	t	PRASAANMAITRI (ประสานไมตรี) MONTHREE (มนตรี)
	พยัญชนะท้าย	t/ th	t	DUANGRAT (ดวงรัตน์) RACHABUTH (ราชบุตร)
ท/ธ	พยัญชนะต้น	th/ t	th	TAKRAOWNOI (ท่าคราวน้อย) THANANGLOI (ท่านางลอย)
	พยัญชนะท้าย	-*	t	---
ผ/พ	พยัญชนะต้น	p	ph	WAD TONPUNG (วัดตันผึ่ง) KAMPANGMUAN (กำแพงเมือง)
	พยัญชนะท้าย	-*	p	---
สระ	อะ	a/ u	a	KLONG CHOLPRATHARN (คลองชลประทาน) SUNKONG (สันโค้ง)
	อา	a/ aa/ ar/ au	a	PAKAHM (ป่าขาม) PRASAANMAITRI (ประสานไมตรี) WANG KWUA (วังขวา)
	อี	i/ ee	i	PRASAANMAITRI (ประสานไมตรี) MONTHREE (มนตรี)
	อุ	u/ oo	u	RACHABUTH (ราชบุตร) LOOGSUA (ลูกเสือ)
	เอ	e/ ae	e	KHELANGNAKORN (เขารังนคร) CHAREONPRATHAET (เจริญประเทศ)
	เอือ	ua	uea	WANGNUA (วังเหนือ)
	โ	oa	o	WANGKOANG (วังโค้ง)
	ออ	aw	o	SUANDAWG (สวนดอก)

หมายเหตุ * ไม่ปรากฏการใช้ในข้อมูลชื่อถนน ตรอก และซอยในเขตเทศบาลนครลำปาง

จากตารางแสดงให้เห็นว่าป้ายชื่อถนน ตรอก และซอยในเขตเทศบาลนครลำปาง มีการใช้ตัวสะกดไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดระบบเทียบอักษรทำให้ป้ายชื่อไม่ได้เขียนใน

แนวทางเดียวกัน และไม่ตรงตามเกณฑ์หลักการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน

ด้วยเหตุที่การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันอย่างไม่มีระบบจึงทำให้การใช้อักษรโรมันที่ปรากฏบนป้ายชื่อมีวิธีการสะกดที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิธีการทับศัพท์

ราชบัณฑิตยสถานกำหนดว่าการถอดคำทับศัพท์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 คำทับศัพท์ที่เป็นวิสา- มานยนาม ให้เขียนตามภาษาเดิม เช่น บริษัท เฟิร์สคลาส จำกัด เป็น “First Class Co. Ltd.”

1.2 คำศัพท์ที่เป็น ส่วนหนึ่งของวิสามานยนาม และไม่ประสงค์จะแปลชื่อ วิสามานยนามนั้นให้เขียนทับศัพท์เป็นอักษรโรมันตามการออกเสียงในภาษาไทย เช่น สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ เป็น “Sathaban Theknoloyi Kankaset Mae Cho”

จากข้อมูลพบว่าชื่อถนน ตรอก และชอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง ปรากฏใช้การทับศัพท์ 2 ชื่อ คือ ถนนไฮเวย์ลำปาง-งาว (THANON LAMPANG-NGO HIGHWAY) และถนนไฮเวย์ลำปาง-เชียงใหม่ (THANON LAMPANG-CHIENGMAI HIGHWAY) ส่วนถนนสายวัฒนธรรม (CULTURAL STREET) และถนนคนเดินกาดกongs (KAD KONG TA WALKING STREET) เป็นการใช้อักษรอังกฤษด้วยการแปลความหมาย จึงเป็นเรื่องที่ควรตกลงกันว่าในการเขียนป้ายชื่อจะใช้ตามการสะกดในภาษาเดิม หรือสะกดตามการออกเสียงในภาษาไทย

นอกจากนี้ยังพบว่า การเลือกใช้คำภาษาอังกฤษที่มีรูปต่างกันแทนคำที่มีความหมายคล้ายกัน คือ คำว่า “ROAD” และ “STREET” แทนการถอดเสียงอักษรไทยเป็นอักษรโรมันในคำว่า “ถนน” (THANON) เช่นที่ปรากฏในชื่อถนนเจริญเมือง “JARERNMUANG ROAD” และถนนกำแพงเมือง “KAMPANGMUANG ROAD”

2. วิธีการถอดตัวอักษรไทยโรมันเป็นอักษรโรมัน

การถอดตัวอักษรไทยโรมันเป็นอักษรโรมันที่พบใช้ในชื่อถนน ตรอก และชอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง มีรูปแบบการใช้ที่หลากหลาย และไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง ซึ่งทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

2.1 รายชื่อถนน ตรอก และชอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง มีการเลือกใช้คำต่างกัน แทนที่คำที่มีความหมายเหมือนกัน คือ คำว่า “ถนน” โดยพบใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน 3 คำ ได้แก่ THANON ROAD และ STREET

2.2 การใช้ตัวสะกดไม่สม่ำเสมอ ทั้งการสะกดพยัญชนะ และสระ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดระบบเทียบอักษรทำให้ป้ายชื่อไม่ได้เขียนในแนวทางเดียวกัน ดังตัวอย่าง

1) การสะกดเสียงสระอา

ถนนประตุม้า

THANON PRATUMA

THANON PRATOO MAH

ถนนนากัวม

THANON NAGUAM

THANON NAH GUAM

2) การสะกดเสียงสระโ

ถนนท่ามะโ

THANON THAMAO THANON

THAMAOH

3) การสะกดเสียงพยัญชนะต้น “ป” ในคำว่า “ปาไม้”

ถนนปาไม้

PAH MAI

และถนนปาไม้เขต

PHAMAIKHED

4) การสะกดคำว่า “เฉลิม” ใน

ถนนเฉลิมพระเกียรติ

THANON CHALERMPRAKIAT

และชอยเฉลิมพระเกียรติ

SOI SUANCHALIMPFAKIRT

5) การสะกดเสียงสระโอและเสียงพยัญชนะท้าย ในคำว่า “โค้ง”

ถนนวังโค้ง W A N G -
KOANG

และถนนสันโค้ง SUNKONG

2.3 ชื่อถนน ตรอก และซอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง บางชื่อไม่ใช้อักษรในบางเสียงที่เป็นตัวสะกด ทั้งนี้ชื่อเฉพาะจะมีการออกเสียงและการสะกด ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าของชื่อ หรือคนที่ตั้งชื่อนั้น ๆ เช่น

ถนนจันทร์สุรินทร์ สามารถออกเสียงได้ 2 แบบ คือ จัน-ทะ-ระ-สุ-ริน หรือ จัน-ทะ-สุ-ริน ป้ายที่พบสะกดว่า JANTSURIN ออกเสียงว่า จัน-สุ-ริน จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าชื่อที่ปรากฏบนป้ายไม่ได้สะกดเสียงพยัญชนะท้ายหรืออักษรตัวสะกดตามเกณฑ์การออกเสียงคำในภาษาไทยอักษร T ไม่มีสระจึงไม่สามารถออกเสียงได้

หรือชื่อถนนราชวงศ์ พบว่าป้ายมีการเขียน 2 แบบ คือ

“THANON RACHAWONG” และ
“THANON RAJAWONG”

จากตัวอย่างชื่อถนน ตรอก และซอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง แสดงให้เห็นว่าการใช้อักษรโรมันที่แตกต่างกันอาจเกิดจากการสะกดของเจ้าของชื่อ ในขณะที่อีกป้ายอาจจะสะกดตามเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน

2.4 ชื่อถนน ตรอก และซอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง ไม่มีเกณฑ์การแบ่งคำที่แน่นอนตามเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถานได้กำหนดการแยกคำในการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันว่าให้เขียนแยกเป็นคำ ๆ ยกเว้นคำประสม ซึ่งถือว่าเป็นคำเดียวกัน และวิสามานยนามที่เป็นชื่อบุคคลให้เขียนติดกัน ตัวอย่างชื่อที่พบ ได้แก่

“ถนน” ปรากฏมีการเขียนใน 2 แบบ คือ
THA NON และ THANON

“ถนนแม่ทะ” ปรากฏมีการเขียนใน 2 แบบ คือ MAE-TA และ MAETHA

“ถนนนาแก้ว” ปรากฏมีการเขียนใน 2 แบบ คือ NAGUAM และ NAH GUAM

จากตัวอย่างการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันในคำว่า “ถนน” เป็นคำเดี่ยวไม่ควรที่จะเขียนแยกคำ ในขณะที่ชื่อ “ถนนแม่ทะ” และ “ถนนนาแก้ว” เป็นชื่อถนนที่เกิดจากการประสมคำ ดังนั้น การเขียนอักษรโรมันจึงควรแยกคำ

2.5 การแยกพยางค์ด้วยการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ (-) จากข้อมูลพบว่าชื่อถนนบางชื่อเมื่อเขียนด้วยอักษรโรมัน นักท่องเที่ยวหรือคนต่างถิ่นที่ไม่คุ้นเคยอาจออกเสียงผิดได้ เช่น

ถนนท่ามะโอ “THANON THAMAO” อาจออกเสียงเป็น “ถนนท่าเหมา” หรือ “ถนนท่าเมา”

จากเกณฑ์การใช้เครื่องหมายยัติภังค์ในการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันของราชบัณฑิตยสถาน กำหนดว่ากรณีที่มีคำหลายพยางค์ อักษรตัวสุดท้ายของพยางค์หน้ากับอักษรตัวแรกของพยางค์ที่ตามมา อาจทำให้อ่านยากหรืออ่านผิดได้ ให้ใช้เครื่องหมายยัติภังค์เพื่อแยกพยางค์ ดังนั้น “ถนนท่ามะโอ” ควรจะเขียนว่า “THANON THAMA-O”

อภิปรายผล

สุพรรณิ ปิ่นมณี (2555) กล่าวว่า การถอดตัวอักษรไม่ควรทำตามอำเภอใจ ควรอ้างอิงประกาศของราชบัณฑิตยสถานเพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกัน ถอดได้เหมือนกันในทุก ๆ ที่ ทุก ๆ คำ เมื่อยึดหลักเดียวกัน การถอดตัวอักษรก็ย่อมตรงกันเสมอ ในขณะที่พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล (2558) กล่าวถึงการถ่ายอักษรเป็นภาษาไทยว่าเสียงบางเสียงในภาษาอังกฤษไม่มีในเสียงพยัญชนะไทย เนื่องจากตารางเทียบเสียงพยัญชนะของราชบัณฑิตยสถานนั้น ใช้หลักทางสัทศาสตร์ โดยใช้ h เป็นตัวสัญลักษณ์เพื่อแสดงลักษณะเสียงที่มีกลุ่มลมพุงตามออกมาในขณะออกเสียง จึงใช้ h ประกอบหลัง

อักษร k p t ได้แก่ ก = k, ข ข ค ค ฃ = kh, ป = p, ผ พ ภ = ph, ต = t, ฐ ฑ ฒ ถ ท ธ = th แต่อย่างไรก็ตามในภาษาอังกฤษ อักษร ph ออกเสียง [f] และ th ออกเสียง [θ] หรือ [Δ] ซึ่งไม่มีในเสียงพยัญชนะไทย การถ่ายเสียงด้วยหลักเกณฑ์นี้จึงเกิดความสับสนในการออกเสียงของผู้ที่ใช้ระบบการออกเสียงภาษาอังกฤษ เช่น “phloy” ระบบภาษาอังกฤษออกเสียงเป็น “ฟลอย” ไม่ใช่ “พลอย” ทั้งนี้ในภาษาอังกฤษพยัญชนะ p สามารถออกเสียงได้ 2 เสียง คือ [p] เช่น spam = สแปม และ [ph] เช่น pan = แพน ดังนั้น คำว่า “ฟลอย” = “ploy” ก็สามารถออกเสียงว่า “พลอย” ซึ่งเป็นเสียงที่ใกล้เคียงกับภาษาไทย เช่นเดียวกับพยัญชนะ t ในภาษาอังกฤษสามารถออกเสียงได้ 2 เสียง คือ [t] เช่น “steel” = “สตีล” และ [th] เช่น “tone” = “โตน” การใช้หลักการถ่ายพยัญชนะ ฐ ฑ ฒ ถ ท ธ ด้วย th จึงเกิดความสับสนในการออกเสียง เช่น “ทอง” = “thong” จะออกเสียงพยัญชนะต้น [θ] ซึ่งเป็นเสียงที่ไม่มีในภาษาไทย แต่เมื่อเขียนว่า “tong” จะออกเสียงคล้ายกับ “ทอง” ในภาษาไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจน์ อรุณมานะกุล (2548) ซึ่งศึกษาการสร้างระบบถอดอักษรจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ และจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยโดยอัตโนมัติ โดยยึดตามเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นโรมันแบบถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ. 2542 และหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษปี พ.ศ. 2532 งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการถอดอักษรไทยเป็นโรมัน โดยอัตโนมัติเป็นเรื่องยาก เพราะ ความกำกวมในการอ่าน นอกจากจะเกิดจากความกำกวมของการแยกพยางค์แล้ว ยังเกิดจากความกำกวมในการแยกคำด้วย ระบบการถอดตัวอักษรไทยเป็นโรมันที่พัฒนาขึ้นจึงอาศัยความเข้าใจนี้เป็นพื้นฐานการพัฒนาปัญหาการถอดอักษรไทยเป็นโรมัน และการแยกคำภาษาไทยจึงถึงแก้ไขไปพร้อมกัน โดยอาศัยคลังข้อความที่แยกพยางค์แล้ว และคลังคำพร้อมคำอ่านเป็นข้อมูลฝึกสอนให้กับระบบ

การถอดตัวอักษรไทยโรมันเป็นอักษรโรมันที่พบใช้ในชื่อถนนฯ นั้น มีรูปแบบการใช้ที่หลากหลาย และไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง ทำให้การใช้ตัวสะกดไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดระบบเทียบอักษรทำให้ป้ายชื่อไม่ได้เขียนในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ชื่อถนน ตรอก และซอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง บางชื่อไม่สะกดบางเสียงที่เป็นตัวสะกด ทั้งนี้ชื่อเฉพาะจะมีการออกเสียง และ การสะกด ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าของชื่อ หรือคนที่ตั้งชื่อนั้น ๆ โดยสามารถสรุปข้อสังเกตป้ายชื่อถนน ตรอก และซอย ในเขตเทศบาลนครลำปาง ที่ใช้ตัวอักษรโรมันต่างกันอาจเกิดจากดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์การถอดเสียงฯ ของราชบัณฑิตยสถานที่ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความสับสน
2. การขาดความรู้เรื่องการเทียบอักษรไทยกับอักษรโรมัน และการเทียบเสียงจากการออกเสียง จึงพบว่าชื่อถนนบางชื่อเมื่อสะกดด้วยอักษรโรมันแล้วออกเสียงได้ไม่ครบตามตัวสะกดในภาษาไทย เช่น “ถนนพงพระเนตรช้าง” ออกเสียงว่า ปง-พระ-เนด-ช้าง ป้ายที่พบสะกดว่า “PONG-PRANECHANG” ออกเสียงว่าปง-พระ-เน-ช้าง ซึ่งคำว่า “เนตร” มีเสียงตัวสะกดแม่กด แต่ในป้ายไม่ปรากฏ
3. ความเคยชินของผู้ใช้ภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า “เก่า” ในชื่อ ถนนตลาดเก่า มีการสะกด 2 แบบ ได้แก่ “THANON TLARD-KAO” “THANON TALAD GAO” โดยใช้ตัวอักษรต่างกัน โดยการใช้อักษร “K” เป็นการสะกดตามหลักเกณฑ์การถอดเสียงฯ ของราชบัณฑิตยสถาน ในขณะที่การใช้อักษร “G” เป็นการถอดเสียงตามการเทียบจากลักษณะการออกเสียง (เสียงกัก เกิดจากฐานเพดานอ่อน และลิ้นส่วนหลัง)

4. ชื่อถนนบางชื่อเป็นชื่อเฉพาะ การสะกดจึงไม่ตรงตามเกณฑ์ หรือวิถีปฏิบัติ เช่น ถนนวชิราวุธดำเนิน “THANON VAJIRAVUDH DAMNOEN” ลักษณะการสะกดจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การถอดเสียงฯ ของราชบัณฑิตยสถาน เนื่องจากเป็น คำวิสามานยนาม

5. ความไม่รอบคอบของผู้เขียนป้าย ทำให้พบการสะกดผิด และบางป้ายให้บอกชื่อถนนเส้นเดียวกัน แต่สะกดต่างกัน เช่น ถนนราชวงศ์ “THANON RACHAWONG” และ “THANON RAJAWONG”

6. การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ป้ายชื่อบางป้ายที่อ้างถึงถนนเส้นเดียวกัน แต่สะกดแตกต่างกัน จากข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยในวันที่ 17 พฤษภาคม 2560 ณ ห้องประชุมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง พบว่าหน่วยงานเทศบาลนครลำปางเกี่ยวข้องกับการจัดทำป้ายในปัจจุบันมีอยู่ 2 ส่วนได้แก่ สำนักงานช่างและงานส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครลำปาง ทั้งสองหน่วยงานมี การกำหนดชื่อภาษาอังกฤษต่างกัน กล่าวคือ สำนักงานช่างใช้การสะกดภาษาอังกฤษตามที่หน่วยงานต้นทางกำกับมาให้ ในขณะที่งานส่งเสริมการท่องเที่ยวใช้วิธีการหาบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางภาษาช่วยในการแปล หรือสะกดชื่อ รวมถึงการให้ผู้รับเหมาก่อสร้างป้ายว่าจัดหาและว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญเอง จึงทำให้การสะกดอักษรบนป้ายที่ปรากฏไม่มีลักษณะตามมาตรฐานเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

ซึ่งป้ายบอกทาง หรือชื่อสถานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารให้ชาวต่างชาติเข้าใจ ผลจากการทำแบบสอบถามชาวต่างชาติต่อความเข้าใจป้ายบอกทาง ได้ข้อมูลตรงกันว่าควรจะใช้วิธีทับศัพท์ในการเขียนป้ายบอกทางที่เป็นคำหลัก เช่น ใช้ว่า “ROAD” แทน “THANON” จะทำให้เข้าใจได้มากกว่า ดังนั้นการถอดเสียงอักษรไทยเป็นอักษรโรมันจึงต้องพิจารณาจากความเหมาะสมตามบริบทการใช้งาน และควรกำหนดรูปแบบให้เป็นระบบเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

การถอดอักษรโรมันที่ปรากฏบนป้ายบอกทางในเขตเทศบาลนครลำปางมี ความหลากหลายอันเนื่องมาจาก การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ขาดความเข้าใจแนวทางการเลือกใช้ และการทำงานที่แยกส่วนขาดแนวการใช้งานร่วมกัน เพื่อสร้างแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกัน การกำหนดแนวทางจากความร่วมมือ และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเทศบาลนครลำปาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมทางหลวง และหน่วยงานภาคเอกชน จะนำไปสู่สื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปาง ประจำปีงบประมาณ 2560

เอกสารอ้างอิง

- นิตยา กาญจนวรรณ. (2542). *ปัญหาการใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล. (2558). *การแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2542). *หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ฤทัย พานิชและคณะ. (2560). *การตั้งชื่อถนนในเขตเทศบาลนครลำปาง*. รายงานผลการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2548). *ระบบการถอดอักษรระหว่างภาษาไทย และภาษาอังกฤษ: แนวทางและการพัฒนา*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุพรรณิ ปิ่นมณี. (2555). *แปลผิดแปลถูก : คัมภีร์การแปลยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.

หมอแคนอีสาน : เทคนิค วิธีการและความสำเร็จในการเป่าแคน

Isan Khaen Player : Technique, Method, and Success in Playing Khaen

สิทธิศักดิ์ จำปาแดง¹, อภิสิทธิ์ เบื้องบน², กล้า ศรีเพชร³, ไกรฤกษ์ สัพโส⁴

Sitthisak Champadaeng¹, Apisit Buengbon², Kla Sriphet³, Kailurk Sapso⁴

Received: 8 June 2018

Revised: 24 August 2018

Accepted: 10 September 2018

บทคัดย่อ

แคนเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมและเป็นเอกลักษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ งานวิจัยนี้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อศึกษา 1) การพัฒนาต้นสู่ความเป็นหมอแคน 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมอแคน ขอบเขตของการวิจัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เลือกศึกษาเฉพาะกรณีศิลปินหมอแคนจำนวน 11 คน นำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบเชิงคุณภาพตามประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย นำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า หมอแคนเป็นนักดนตรีที่มีทักษะจึงสามารถสร้างความงามของน้ำเสียงอย่างอัศจรรย์โดยอาศัย เทคนิควิธีการที่ซับซ้อนต้องอาศัยความพยายามสูงจึงจะสามารถสร้างทำนองที่มีความไพเราะได้ การที่จะเป็นหมอแคนที่ดีควรมีคุณสมบัติ อันประกอบไปด้วย ความขยันขันแข็งในการฝึกซ้อม หมั่นศึกษาหาความรู้จากหมอแคนที่มีชื่อเสียง มีความละเอียดลออในการฟังและการบรรเลง หมั่นดูแลรักษาระบบกลไกของแคน ลดทิวีเป็นคนถ่อมตน ไม่ถือตัวว่าเป็นคนเก่ง ลายแคนเป็นศิลปะอิสระที่ไร้ขอบเขต ความไพเราะมีได้อยู่การที่เล่นเพียงอย่างเดียวจะต้องเกี่ยวกับผู้ฟังเป็นผู้ให้ความคิดเห็น ไม่ควรตำหนิติเตียนผู้ที่มีฝีมือต่อยกว่า เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้ตรงต่อเวลา เมื่อมีโอกาสถ่ายทอดความรู้เคารพผู้อื่น เคารพในสิทธิส่วนบุคคล หมอแคนต้องรู้หน้าที่ของตนเอง ควรเป็นผู้มองโลกในแง่ดีรู้จักให้อภัยผู้อื่น จะต้องเคารพเครื่องดนตรี เคารพครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ โดยสรุป เทคนิคที่ศิลปินค้นพบสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาทักษะสำหรับผู้ที่สนใจในการฝึกซ้อมดนตรี

คำสำคัญ : หมอแคนอีสาน, เทคนิค, วิธีการ, การเป่าแคน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² นิสิตปริญญาโท สาขาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ นิสิตปริญญาโท คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

⁴ นิสิตปริญญาตรี สาขาดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor, Faculty of Cultural Sciences Mahasarakham University

² Master of Music Education College of Music Mahasarakham University

³ Master of Cultural Science Faculty of Cultural Sciences Mahasarakham University

⁴ B.M Bachelor of Music College of Music Mahasarakham University

Abstract

Khaen is a popular instrument and a symbol of Northeastern Thailand. The objectives of this research project were to study: 1) the development of a Mor Khaen 2) success factors in using a Mor Khaen. The research area was in the Isan region. The samples providing information were 11 persons. Data were analyzed, and the findings were presented in descriptive analysis. Result: The research found that Mor Khaen, or the musicians who practice Khaen until it is perfected, are amazed how it makes people recall their past. Khaen blowing is considered important because its technique and sophisticated physical requirements require significant effort to create the beautiful rhythm. To become a good Khaen blower, one should practice and attempt to learn from famous Khaen blowers who are meticulous in both listening and blowing and keep a modest and humble personality. Khaen rhythm is an independent art and seamless. The beauty of playing the Khaen is not only being the solo instrument on stage, but pleasing the audience as well. The Khaen player should teach others, have respect for others, and respect for each other's individual rights.

Keywords : Isan Khaen Player, Technique, Method, Playing Khaen

บทนำ

เครื่องดนตรีประเภทแคนเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีลักษณะใกล้เคียงหลายประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม กัมพูชา ลาวและไทย เครื่องดนตรีไม้ประเภทเป่าที่ประดิษฐ์ขึ้นอย่างซับซ้อน แคนเป็นเครื่องดนตรีมีการพัฒนาไกลก่อนข้างสูงทั้งกรรมวิธีการผลิตและการบรรเลง ด้วยเหตุอย่างน้อยสองประการที่กล่าวแล้ว แคนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายในอดีต ทั้ง ราชสำนักตลอดจนสามัญชนทั่วไป เครื่องดนตรีตระกูลแคนในบริเวณประเทศไทยและประเทศลาวก็แพร่หลายเช่นกันเนื่องจากมีความเกี่ยวพันทางวัฒนธรรม ประการหนึ่งถึงแม้ว่าจะมีแพร่หลายในที่อื่นก็ตาม แต่แคนที่ผลิตในดินแดนอีสานถือว่ามีคุณภาพดี รวมทั้งลายหรือเพลงที่ใช้บรรเลงเช่นกัน นักดนตรีได้ฝึกหัดเรียบเรียงจนเกิดความไพเราะน่าอัศจรรย์มีผู้สนใจจดจำต่อกันมาตราบจนถึงปัจจุบัน (สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, อาชา พาลี, 2557 : คำนำ)

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ดนตรีแคนได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการขัดเกลาอารมณ์ร่วมกับการขับลำที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรม ตลอดจนขนบประเพณีในการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ทำให้เป็นแบบฉบับในการประพฤติตนที่ดีงาม ทำนองแคนมีส่วนโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงในด้านนี้ แคนมีบทบาทการเป็นรากฐานของการแสดงกลุ่มหมอลำหมอลำแคน ระดับเสียงและเพลงหรือที่เรียกว่า “ลาย” ได้กลายเป็นแม่บทของระบบเสียงและทำนองของดนตรีชั้นอื่น ๆ ในอีสาน ด้านเศรษฐกิจจากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า แคน เข้าไปมีบทบาทต่อดำเนินชีวิตของชาวอีสานเกือบทุกด้าน (สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, 2552 : 4) การเป่าแคนจึงนับว่ามีความสำคัญเพราะเป็นเทคนิควิธีการที่ซับซ้อนต้องอาศัยความพยายามสูงจึงจะสามารถสร้างทำนองที่มีความไพเราะได้ แคนมีอิทธิพลต่อชาวไทยอีสานอดีตมีบทบาททั้งประเพณี พิธีกรรมและบันเทิง

โดยเฉพาะเป่าประกอบหมอลำที่เจริญรุ่งเรืองควบคู่กับสังคมอีสาน ทำให้ศิลปินได้พัฒนาลายแคนที่เป็นระบบ ผู้ที่เป่าแคนจึงแบ่งออกเป็นกลุ่มคือ กลุ่มมือสมัครเล่นเป่าสนุกสถาน เช่น เป่าลงช่วงเกี่ยวสวน เล่นรื่นเริงตามงานเทศกาล กลุ่มมืออาชีพเป็นที่ฝึกหัดอย่างจริงจังโดยส่วนใหญ่จะฝึกจากครูสังเกตฝึกฝนตนเองจนเชี่ยวชาญเป่าได้หลายลาย ชาวอีสานจึงเรียกว่า หมอแคน

การเรียนเป่าแคนสมัยก่อน ผู้เรียนต้องใช้วิธีฟัง สังเกตและจดจำ ไม่มีการเรียนเป็นที่ชัดเจน ผู้สนใจต้องไปหาฟัง สังเกต จดจำ ซักถามจากผู้ชำนาญที่ละเอียดถี่ถ้วน และผู้ฝึกหัดจะต้องมีแคนเป็นส่วนตัวไว้ฝึกเวลาว่าง โดยนำเอาทำนองที่ตนจำได้มาลองเป่าปะติดปะต่อกันเข้าเป็นทำนองของตนเอง จะเห็นได้ว่าเพลงแคนทั้งหลายแม้จะเป็นลายเดียวกันถ้าต่างคนต่างเป่าจะมีทำนองผิดแผกกันไป ปัจจุบันการเรียนการสอนเป่าแคนเปลี่ยนเป็นแบบทางการ ทั้งยังอาจใช้ตัวโน้ตเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน แต่เพลงพื้นบ้านที่เรียกว่า “ลายแคน” นั้นยังมีน้อย เพราะการถอดทำนองจากเทปเป็นโน้ตยากกว่าเพลง ทั้งทำนองลายแคนไม่มีทำนองตายตัวเพียงแต่ลายแคนประกอบขึ้นด้วยกลุ่มเสียง (วลี) กลุ่มละ 2 - 3 เสียงคล้ายกับหน่วยของทำนองเพลงสากลที่เรียกว่า “โมทีฟ” ทำนองลายแคนก็เกิดจากการประดิษฐ์สร้างสรรค์ “โมทีฟ” เหล่านี้ออกไปต่าง ๆ นานา แล้วนำมาเชื่อมโยงต่อกันให้ไพเราะเหมาะสม (เจริญชัยชนไพโรจน์, 2527 : 1 - 2) แคนจึงเป็นเครื่องดนตรีที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมของชาวอีสานอย่างแท้จริง

การฝึกเป่าแคนจะต้องมีวิธีการตามลำดับขั้น ฝึกเป่าแคน การเลือกแคน การเข้าใจทำนอง การฝึกเป่าโดยการצלล์มและการนับเพื่อให้เกิดเสียงรวมทั้งท่าทางเมื่อเกิดความชำนาญ (สุกิจพลประดม, 2536 : บทคัดย่อ) เครื่องดนตรีตระกูลแคนที่ปรากฏในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีวิวัฒนาการหลายพันปี สำหรับแคนในอีสานรูปทรง ระบบเสียง และ

ทำนองบางอย่างคล้าย สปป.ลาว และเวียดนามตอนบน ซึ่งเกี่ยวเนื่องเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภาคอีสานในอดีตค่านิยมเป่าแคนอย่างแพร่หลายทั่วไป ซึ่งใช้ในประเพณีพิธีกรรมหรือเกือบทุกโอกาสของงานรื่นเริง ทำนองที่เรียกว่า ลาย โดยแบ่งออกเป็น ลายที่เกิดจากระดับเสียง ลายที่เกิดจากเลียนแบบทำนองลำ ลายที่เกิดจากจินตนาการของหมอแคน และลายที่เกิดจากการเลียนแบบเพลงที่เป็นอิทธิพลภายนอก ลายแคนของอีสานไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเกิดขึ้นช่วงใดแต่คงพัฒนาควบคู่กับการลำทำนองต่าง ๆ ที่นิยมอย่างกว้างขวางในภูมิภาคนี้ จึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่ผู้คนร่วมสมัยเดียวกันมีความซาบซึ้งและเข้าใจถึงสุนทรียรสต่างจดจำและเข้าใจทำนอง จึงเป็นการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะผู้ฝึกเป่าแคนบางคนจึงไม่จำเป็นต้องเรียนอย่างจริงจังก็สามารถเป่าได้ คำว่า หมอ โดยนัยจึงหมายความว่า ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือชำนาญ ดังนั้นผู้เป่าแคนจึงแยกได้สองระดับคือ ผู้ที่เป่าแคนทั่วไป เป็นผู้ชื่นชอบและฝึกเป่าได้บ้างไม่ถึงกับชำนาญสามารถบรรเลงในงานรื่นเริง ประเภทที่สองคือผู้ที่รักและตั้งใจฝึกฝน พัฒนาฝีมือตนเองจนชำนาญแตกฉานสามารถเป่าได้หลายทำนองทั้งเป่าประกอบลำและเป่าเดี่ยว นับเป็นอาชีพเสริมจึงถือว่าเป็นหมอแคน

สำหรับหมอแคนอีสานได้กระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งหากยึดตามลักษณะทำนองแบ่งแยกออกเป็น สำเนียงอุบล นิยมแพร่หลายในจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดใกล้เคียง และสำเนียงขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง ทั้งนี้ให้เข้าใจว่าทำนองที่หมอแคนสร้างขึ้นมานั้นส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับสำเนียงการลำของแต่ละท้องถิ่น การที่จะเป็นหมอแคนได้นั้นจะอาศัยเวลา ความวิริยะอุตสาหะ ความจำ ความฉลาด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และหมอแคนส่วนใหญ่พบว่ามีความอนุเคราะห์ เกื้อกูลมีความประสงค์ให้ความรู้ถ่ายทอดแก่ศิษย์ตลอดจนผู้ที่สนใจ จึงนับว่าเป็นผู้สืบสานและสืบศิลปะการเป่าแคนอย่างแท้จริง

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาเทคนิค วิธีการ ที่เป็นความรู้ของศิลปินที่ยังไม่มีข้อสรุป และผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเป่าแคนของสถานศึกษาที่มีหลักสูตรดนตรีพื้นบ้านตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อศึกษา

1. การพัฒนาต้นสู่ความเป็นหมอแคน
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมอแคน

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องหมอแคนอีสาน : เทคนิค วิธีการและความสำเร็จในการเป่าแคน ได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วย
 - 1.1) เนื้อหาศึกษาประวัติและผลศิลปินหมอแคนที่มีชื่อเสียงที่ได้รับการยอมรับในวงหมอลำหมอแคนตลอดจนเป็นผู้ที่มีบทบาททุกทิศตนในการพัฒนาศิลปะการเป่าแคนและการแสดงพื้นบ้านอีสาน
 - 1.2) วิธีวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยแบบกรณีศึกษา
 - 1.3 ระยะเวลาวันเริ่มต้นโครงการ 30 ธันวาคม 2558 วันสิ้นสุดโครงการ 30 กันยายน 2559
 - 1.4) พื้นที่วิจัยได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเลือกจำเพาะเจาะจงศึกษาเฉพาะกรณีศิลปินหมอแคน
 - 1.5) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มศิลปินหมอแคนจำนวน 11 คนที่มีชื่อเสียงที่ได้รับการยอมรับในวงหมอลำหมอแคน ประกอบด้วย 1) หมอแคนสมบัติ สิมหล้า 2) หมอแคนบัวลา ลุนบัวบาน 3) หมอแคนเคน สมจินดา 4) หมอแคนอำพันธ์ ม้าย่อง 5) หมอแคนสังเวียน ไปไหน 6) หมอแคนสมหวัง เอวอ่อน

- 7) หมอแคนทองคำ ไทยกล้า 8) หมอแคนหนูกัน ศรีเชียงใหม่ 9) หมอแคนสมร ลมบน 10) หมอแคนบัวทอง ผาจง และ 11) หมอแคนทองจันทร์ ศรีชัย

2. วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

- 2.1) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สมุดบันทึก กล้องบันทึกภาพนิ่ง กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว 2.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติและผลศิลปินหมอแคนที่มีชื่อเสียงที่ได้รับการยอมรับในวงหมอลำหมอแคนตลอดจนผลงานบันทึกเทปคลาสเซท ซีดี วีซีดี ที่บันทึกไว้ 2.3) การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบประวัติผลใช้เทคนิคการแบบสามเส้า และการสังเคราะห์เทคนิคการเป่าแคน โดยตามประเด็นที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัย 2.4 การนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลงานของศิลปินหมอแคนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในด้านการพัฒนาต้นสู่ความเป็นหมอแคนและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมอแคนผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาต้นสู่ความเป็นหมอแคน

การเป่าแคนเป็นศิลปะชั้นสูง โดยอาศัยการปฏิบัติซ้ำหลายรอบจึงเกิดเป็นทักษะ หลังจากนั้นหมอแคนผู้ชำนาญจะอาศัยการจินตนาการขณะบทเพลงประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นรากฐานสู่การดันปฏิภาณ (Improvisation) หรือที่เรียกว่าผูกกลายแคนให้สละสลวยน่าฟัง หมอแคนที่พัฒนาต้นจนเกิดผลสำเร็จมีองค์ประกอบหลายด้านคือ

1. ความมีอุดมการณ์ที่มุ่งมั่น จากการศึกษาประวัติหมอแคนดังกล่าวเป็นผู้ที่หลงใหลในเสียงแคน เพราะครั้งอดีตบรรพบุรุษอีสานนิยมฟัง

ลำและฟิ่งแคนเป็นหลัก เกี่ยวกับวิถีชีวิต ด้านบันเทิง ประเพณี พิธีกรรม อย่างน้อยที่สุดผู้ชายกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำหมอแคนจะต้องเคยฝึกตั้งแต่เมื่อสมัครเล่นคือ เป่าเพื่อลงช่วงเกี่ยวสาว ส่วนผู้ที่ จะยึดเป็นอาชีพเริ่มจากการเป่าแบบประสานเสียงง่าย ๆ ไปสู่ความซับซ้อนสัมพันธ์ทั้งการใช้ลมและการนับนิ้ว หมอแคนส่วนใหญ่ที่พบจะเพิ่มเติมความรู้ขึ้นเรื่อย ๆ ทยอยแคนที่มีทำนองใกล้เคียงในยุคนั้นคงมีสาเหตุเมื่อครั้ง พ.ศ. 2482 ห้าง ต.เง็กชวณหันมาบันทึกแผ่นเสียงและเผยแพร่จำหน่ายเสียงลำ เสียงแคน สื่อพื้นบ้านหลังช่วงนี้เริ่มแพร่หลายและเข้าถึงประชาชนชาวอีสานมากขึ้นตามลำดับ จวบจนถึงยุคเทปคลาสเซ็ทและซีดี เหตุนี้ทำให้หมอแคนที่มีชื่อเสียงได้บันทึกเสียงจำหน่ายด้วย ผู้ที่มุ่งมั่นจึงได้มีโอกาสเพิ่มเติมความรู้มากขึ้น

2. การมีครูผู้สอนที่ดี สังคมอีสานในเรื่องศิษย์กับครูมีการเคารพนับถืออย่างมากดังจะเห็นได้จากมีคำพูดต่อกันว่า “พ่อแม่ครูบาอาจารย์” การเคารพจึงมีการยกครู มีเครื่องบูชาครูเรียกว่า “คาย” มีคาถาสำหรับบูชา ช่วยในการจดจำ ป้องกันอุปสรรค มนต์เสน่ห์ คาถา เหล่านี้อาจเรียกรวม ๆ ว่า “อ้อ” “คายอ้อ” เพราะหมอแคนส่วนใหญ่ได้ฝึกฝนเป็นการส่วนตัวกับครู ครูจึงได้มอบวิชาอันเป็นความเชื่อให้ด้วยพร้อมทั้งมีข้อห้ามเรียกว่า “ข้อคะลำ” การประพฤติในฐานะ ครูกับศิษย์จึงให้คำแนะนำ พร่ำสอนเอาใจใส่ดูแลในรายละเอียดของการฝึกเป่าแคนเป็นพิเศษทำให้เรียนรู้และพัฒนาฝีมือการเป่าแคนได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องหลังจากที่มีสื่อแผ่นเสียง เทปคาสเซ็ท หมอแคนได้มีโอกาสเพิ่มเรียนรู้เพิ่มเติม ด้วยความที่มีใจรักบวกกับพรสวรรค์ที่มีอยู่ ทำให้สามารถสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะของตนจนเป็นเอกลักษณ์

3. ความขยันหมั่นเพียร หมอแคนแต่ละคนมีความชื่นชอบในเสียงแคนมาแต่เด็กโดยผ่านบริบททางสังคมที่เป็นสมัยนิยมเสียงลำเสียงแคนในขณะนั้น เมื่อมีความใส่ใจจึงแสวงหาต่อมาได้รับ

การถ่ายทอดและปลูกฝังเพื่อให้เป็นหมอแคนที่ดี ทำให้ทุกคนมีความมุ่งมั่น ฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ นอกจากความขยันในการเป่าแคนแล้วยังสนใจค้นคว้าหาความรู้และพัฒนาตนเองในด้านการเป่าแคนตลอดเวลา

4. ความมีวินัย มีความรับผิดชอบสูง และมีวินัยในการเป็นหมอแคนที่ดี การฝึกซ้อมแต่ละครั้งจะใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 1-2 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ถ้าหากซ้อมเพื่อการประกวดจะใช้เวลาค่อนข้างมากใช้เวลาช่วงกลางคืนในการฝึกฝนฝีมือค้นหากลเม็ดเคล็ดลับเพื่อสะกดผู้ฟัง หรือฝึกตอนเช้ามีดเพราะสมองปลอดโปร่ง โดยขณะฝึกซ้อมอย่างมีสมาธิคิดค้นปฏิภาณหรือที่เรียกว่า การผูกสายแคน นอกจากนี้ต้องมี สัจจะ ถ้ารับปากหรือรับงานการเป่าแคนไว้แล้ว โดยไม่ได้ทำหนังสือสัญญา ไม่ว่าจะเป็นการรับปากกับหมอลำ หรือเจ้าภาพต้องไปตามนั้นเพื่อไม่ให้เสียงาน อันเป็นคุณธรรมส่วนตัวที่มีในหมอแคนแต่ละคน

5. หมอแคนเป็นผู้มนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยปกติหมอแคนเป็นผู้ที่มีอุปนิสัยที่ดี อารมณ์ดี เกี่ยวข้องกับการรับงานงานแสดง นอกจากนี้เป็นผู้ที่ร่าเริงแจ่มใส ชอบความสนุกสนานสามารถสร้างความสุขให้กับผู้ชนผู้ฟัง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมอแคน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในความของหมอแคนประกอบด้วย

1. การตั้งเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง การตั้งเป้าหมายจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเล่นระดับสูงได้เร็วกว่าการเล่นโดยไร้จุดหมาย เนื่องจากการฝึกแคนสมัยก่อนมิได้ฝึกตามโน้ต หรือฟังเสียงจากสื่อ หากแต่เป็นการเรียนแบบครูพักลักจำ เมื่ออยู่ครูกับครูอาจเป่าหรือแนะนำเทคนิคพิเศษบางประการแต่ส่วนใหญ่จะฝึกตนได้จากการเก็บเล็กผสมน้อยค่อยเป็นค่อยไป หลังจากนั้นจึงวางแผนการฝึกเพื่อบรรลุเป้าหมาย

นั้น ต้องตัดสินใจว่าจะฝึกหนักจนลายแคนที่เป่าได้ คุณภาพตามคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้รู้

2. การฝึกอย่างถูกต้อง เบื้องต้นครูเป็นผู้ชี้แนวทางหลักการที่ควรจะเป็น หมอมแคนในอดีตไม่มีเวลาที่ชัดเจนอาศัยเวลาว่างจากงาน ตอนกลางคืนหรือตอนเช้ามีเวลาในการฝึกแคนแต่ละวันทำต่อเนื่องหลายชั่วโมงไม่ได้เพราะต้องทำงานอย่างอื่นควบคู่กัน หมอมแคนที่ประสบผลสำเร็จมีแผนงานที่เตรียมไว้ ขั้นตอนไปเป็นการก้าวไปที่ละขั้นเพื่อให้ถึงเป้าหมาย หมอมแคนส่วนใหญ่จะฝึกลายพื้นฐานที่เป็นแม่บทได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายส้อย และลายไปซ้าย และเมื่อฝึกอย่างถูกต้องตามวิธี จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความประหม่าจนผิดพลาดสามารถนำเป่าประกอบลำได้จริง

3. การมีสมาธิ ความตั้งใจและอดทน นับได้ว่าการเป่าแคนขั้นสูงยากต้องใช้เวลานานการเรียนแคนนี้คือการฝึกฝนที่ต้องอาศัยทั้งความตั้งใจและสมาธิเพื่อบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ทักษะการใช้นิ้วและลม เพราะการเป่าแคนขั้นสูงต้องคอยประดิษฐ์ ประดับประดาแต่ละเสียงที่ออกมาแต่จะถึงขั้นนี้ได้ต้องอาศัยการฝึกซ้อมอย่างมาก

4. การเข้าถึงอารมณ์เพลง สมัยก่อนไม่เป็นเรื่องยากเพราะเสียงลำเสียงแคนเป็นที่นิยมทั่วไป หมอมแคนได้รับฟังในบริบท เสียงแคนเป่าคลอและเลียนแบบเนื่อกลอนลำในวรรณกรรมที่เสกสรรด้วยภาษาที่ซาบซึ้งกินใจ ตลอดจนความสนุกสนานครื้นเครง เป็นสำเนียงที่เข้าใจของคนในวัฒนธรรมเดียวกัน กล่าวได้ว่าแคนคือเครื่องมือที่ใช้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก การเข้าถึงอารมณ์ที่ถ่ายทอดความสุขความเศร้าร้ายจึงใช้สื่อสารกับผู้บรรเลงถึงผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

5. รู้จักเรียนรู้การแก้ไขปัญหา ในบรรดาดนตรีพื้นบ้านอีสานแคนเป็นเครื่องดนตรีที่เรียนยากและเล่นยากที่สุดชนิดหนึ่ง เพราะมี 3 อย่างที่ต้องทำไปพร้อม ๆ กัน คือ 1) การเป่าเข้าและดูดออก 2) การนับนิ้วทั้งคู่ แยก และนับกลุ่มเสียง หรือแบบคอร์ดตามหลักสากล ศัพท์เฉพาะเรียกว่า

“เสียงกล่อมและก่าย” 3) การจินตนาการประดิษฐ์ทำนองขณะเล่น ซึ่งหมอมแคนระดับเชี่ยวชาญจะต้องมีทั้งสามอย่างพร้อมกันขณะบรรเลง เป็นการใช้สมองควบคุมระบบประสาทการทำงานของร่างกาย เมื่อเสียงเปล่งออกมาไม่เกิดความไพเราะต้องรู้จักปรับปรุงจากจดจำท่อนเพลงที่ไพเราะมาหลอมรวมให้เป็นลักษณะเด่นเฉพาะตน

6. รู้จักเลือกแคนที่มีคุณภาพดี โดยทั่วไปแคนที่ผลิตขึ้นมาใหม่จะมีน้ำเสียงที่ไพเราะเพราะปรับเสียงใหม่ยังไม่ผ่านการใช้งาน หมอมแคนส่วนใหญ่จะเลือกจากช่างที่ตนเองเคยใช้เนื่องจากความชำนาญของหมอมแคนที่ทำการศึกษาให้ความคิดเห็นต่างกันแต่ส่วนที่ตรงกันตลอดจนวิธีการเก็บรักษา ดังนี้

6.1 ลิ่นแคนวัสดุที่นำมาทำลิ่นแคนจะมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ เงิน ทองแดง และทองเหลือง ดังนั้นคุณสมบัติของเงินจะสั้นสะเทือนได้ดีกว่าทองแดง คุณสมบัติของทองแดงก็จะสั้นสะเทือนได้ดีกว่าทองเหลือง แคนลิ่นเงินจึงต้องมีราคาแพงกว่า แคนลิ่นทองแดงและแคนลิ่นทองเหลืองก็จะมีราคาต่ำสุด ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวประเมินจากช่างแคนเพียง 1 คนที่ทำลิ่นแคนจากโลหะ 3 ประเภท ช่างทำแคนแต่ละคนจะตั้งราคาแคนของตนเองตามความสามารถหรือตามคุณภาพของแคนนอกจากพิจารณากันที่ลิ่นแคนแล้ว คุณสมบัติอื่น ๆ ก็ควรจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมอีก เช่น เป่าแล้วไม่เป่ลือลม ไม่มีเสียงบอด หรือติดขัด เมื่อเป่าแรง ๆ เป็นเวลานาน ๆ คุณภาพเสียงก็ยังคงที่ ลิ่นแคนจะไม่ติดขัดหรือหักงอ ในสมัยก่อนจะต้องวัดความแข็งแรงของลิ่นแคนด้วยการเป่าประกอบหมอลำกลอนตั้งแต่เวลาประมาณ 3 ทุ่มไปจนสว่างของอีกวันใหม่ โดยที่ลิ่นแคนยังคงสภาพดีไม่หักงอ จึงจะนับได้ว่าแคนมีคุณภาพ ลิ่นแคนชนิดนี้จะต้องผ่านขบวนการหลอมโลหะตี ตัด สับ ขูด จนได้เสียงที่เกลี้ยงเกลาเหมาะสม หากลิ่นแคนไม่ผ่านขบวนการหลอมแล้วก็จะมีคุณภาพที่ต่ำมาก เสียงแคนก็จะเพี้ยนได้เร็วด้วย

6.2 ไม้กู่แคนและเต้าแคนอาจจะมีอุปสรรคอยู่บ้างแต่เป็นเรื่องเล็กน้อย โดยปกติกู่แคนที่ใหญ่และยาวจะให้น้ำเสียงที่กังวานกว่ากู่แคนที่เล็กและมีปล้องสั้น แต่ช่างที่มีฝีมือก็สามารถปรับแต่งที่ลิ้นแคนให้มีเสียงที่กังวานได้

6.3 ขี้สูดหรือชันโรง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งเพราะจะต้องทำหน้าที่อุดรูรั่วบริเวณเต้าแคนที่ไม้กู่แคนไหลออกไป เพื่อให้ลมที่เป่าและดูดผ่านเข้าไปในเต้าแคนทั้งหมด โดยไม่เล็ดลอดออกสู่อื่นใด เหนืออื่นสิ่งใดสำคัญที่สุดคือขึ้นกับฝีมือของช่างทำแคนเช่นกัน

6.4 รู้จักการเก็บรักษาแคน หอมแคน รู้จักเก็บรักษาโดยตัดถุงผ้าตามขนาดความกว้างยาวของแคนทำสายรัดไว้ปลายด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อป้องกันแมลงและฝุ่น ปัจจุบันเริ่มมีถุงหนังติดซิปปั้นแคนเป็นเครื่องดนตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ มีความเปราะบางของกู่แคนและมีความยืดหยุ่นของขี้สูดสูงมาก เมื่อมีอากาศร้อนขี้สูดจะละลาย แต่ถ้าอากาศเย็นขี้สูดจะหดตัว ขี้สูดนอกจากมีหน้าที่ในการอุดรูรั่วแล้ว ยังสามารถนำมาติดรูหนีบ (รูด้านข้างของแคน) เพื่อให้เกิดเสียงประสานในขณะบรรเลงได้ด้วย นอกจากนี้ขี้สูดยังมีคุณสมบัติดับกลิ่นความอับชื้นจากน้ำลายของผู้เป่าได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในอุณหภูมิที่สูงจะสามารถดับกลิ่นน้ำลายได้มากกว่าในอุณหภูมิต่ำ แต่ก็ควรระวังไม่ให้แคนตากแดดหรืออยู่ในใกล้ความร้อนนานจนเกินไปเพราะจะทำให้ขี้สูดเปื่อยได้ ความชื้นเป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่งของแคน เพราะจะทำให้ขี้สูดและเต้าแคนเกิดเชื้อรา วิธีแก้ไขที่ง่ายก็คือใช้ผ้าชุบน้ำเช็ด ล้างน้ำแล้วเช็ดให้แห้ง และนำไปผึ่งแดด เพื่อให้ขี้สูดอ่อนตัวส่งกลิ่นออกมารักษาสภาพภายในเต้าแคน

7. เทคนิคการเป่าแคน การที่จะทำให้สำเนียงแคนมีความไพเราะจะต้องอาศัยหลักการดังนี้การฝึกเป่าแคนขั้นสูงการเรียนเป่าแคนขั้นสูงต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร เป็นนักฟัง นักจินตนาการ เพราะหอมแคนที่เป่าได้ไพเราะจะต้องมี

ปฏิภาณไหวพริบดี เนื้อหาที่จะนำเสนอต่อไปนี้จะเป็นแนวทางได้บ้างหากต้องการบรรลุเป้าหมายต้องใช้ควบคู่กับการปฏิบัติรวมทั้งปรึกษาศิลปินหอมแคน ดังนี้

7.1 การติดสูด หมายถึง การทำให้เสียงเสพประสานหลักของแต่ละลาย ดังอยู่ตลอดเวลาไม่ขาดหายในช่วงขณะที่เป่า ทำให้เสียงแคนไพเราะกลมกลืน วิธีการคือ นำเอาขี้สูดที่ติดอยู่เต้าแคนไปปิดรูหนีบเสียงเสพประสานที่ต้องการใช้ ซึ่งการติดสูดนี้ได้ยึดหลักที่ว่า ใช้เสียงต่ำสุด ในแต่ละระดับเสียง สำหรับแต่ละกลุ่มลายเป็นหลัก ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นระดับเสียงเดียวกัน แต่ถ้าหากต่างกลุ่มลายเดียวกันเสียงทุ้มต่ำที่ใช้เป็นหลักในการติดสูดก็จะแตกต่างกันดังนี้

7.1.1 ลายสุดสะแนนติดสูดที่เสียง ซอล (เสพซ่าย) เป็นเสียงประสานหลักทำให้เสียงแคนในขณะเป่าไม่ขาดหายไปและเสียง ซอล เป็นเสียงที่ทุ้มต่ำที่สุด ซึ่งสังเกตได้จากครั้งที่เสียงหอมล้าเปล่งออกมาเป็นคำสุดท้ายของช่วงโอลาเป็น ครั้งแรก ซึ่งเป็นเสียงที่ทุ้มต่ำที่สุดของการขับลำทางสั้นในระดับเสียงนี้จะตรงกับเสียง ซอล ดังนั้นเสียง ซอล จึงเป็นหลักในการติดสูด

7.1.2 ลายไปซ่าย ติดสูดที่เสียง โด และเสียงซอล (เสพซ่าย) เป็นเสียง เสพประสานหลัก ซึ่งเป็นเสียงทุ้มต่ำที่สุด ข้อสังเกต เหตุผลเดียวกับลาย สุดสะแนน

7.1.3 ลายส้อย ติดสูดที่เสียง เร เป็นเสียงเสพประสานหลัก เพราะเป็นเสียงที่ทุ้มต่ำที่สุดในระดับเสียงนี้ ข้อสังเกต เหตุผลเดียวกับลายสุดสะแนน

7.1.4 ลายใหญ่ ติดสูดที่เสียง ลา เป็นเสียงเสพประสานหลัก เพราะเป็นเสียงที่ทุ้มต่ำที่สุดสำหรับการเป่าในลายทางยาว ด้วยระดับเสียงนี้ ซึ่งสังเกตได้จากการขับลำของหอมล้าก็เป็นการลำทางยาว(ลำล่อง) และเสียงที่ทุ้มต่ำที่สุดคือเสียงลา ซึ่งการเป่าแคนก็ไม่ต่างจากการขับลำแต่อย่างใดเลย

7.1.5 ลายน้อย ดิดสุดที่เสียง เร เป็นเสียงประสานหลัก เพราะเป็นเสียงที่ทุ้มต่ำที่สุด สำหรับการเป่าในลายทางยาวระดับเสียงนี้ เหตุผล ในการสังเกตเสียงวิธีเดียวกับลายใหญ่

7.1.6 ลายเซ ดิดสุดที่เสียง ที่ เป็นเสียงประสานหลัก เพราะเป็นเสียงเสพประสาน ที่ต่ำที่สุดสำหรับการเป่าลายทางยาวในเสียง ระดับนี้

7.2 การใช้ลม สามารถจำแนกชนิด ของลมออกเป็น 4 ลักษณะดังนี้

7.2.1 ลมเรียบ คุณลักษณะของ ลมชนิดนี้คือ เสียงที่ถูกเปล่งออกมานั้นฟังดู ราบเรียบไม่มีลักษณะเป็นลูกคลื่น อาจจะถูกปัด ล้างด้วยสายน้ำที่เคลื่อนไหวไปอย่างสงบนิ่ง และราบเรียบนั่นเอง

7.2.2 ลมสะเทิน (กึ่งเรียบกึ่ง สะบัด) คุณลักษณะของลมชนิดนี้คือเสียงที่ถูกเปล่ง ออกมานั้นฟังดูไม่ถึงกับราบเรียบเลยทีเดียว แต่ดู ฟังอาจคล้ายกับมีคลื่นเล็ก ๆ แทรกสลับบ้างไม่ราบ เรียบจนเกินไป

7.2.3 ลมตัด เป็นลมที่มีความ ชัดเจนในการกำหนดจังหวะและเน้นจังหวะเน้นคำ และลมชนิดนี้มักจะใช้เป่าในลายเตี้ย

7.2.4 ลมสะบัด คุณลักษณะของ ลมชนิดนี้ คือ เสียงแคนที่เปล่งออกมานั้น ฟังดู คล้ายกับกระแสน้ำเคลื่อนไหวไปข้างหน้า และมีคลื่นใหญ่ น้อยสลับขึ้นลงไปกับกระแสน้ำนั้น ลมชนิดนี้เป็นลมที่มีเสน่ห์อย่างยิ่ง และเป็นลมที่ฝึก ได้ยากกว่าบรรดาลมทั้งหลายที่กล่าวมา และลม ชนิดนี้ก็เป็นลมที่ทำให้คุณภาพเสียงที่มีพลัง เข้มแข็ง สง่างาม เป็นความรู้สึกรู้สึกว่าเคลื่อนไหวอย่างสุขุม และ นุ่มนวลมากเป็นลมที่ได้รับความนิยมสูงสุดในยุค ศิลปะสูงสุดของการเป่าแคน

8. การใช้ลิ้นในการสร้างสำเนียงเสียงแคน หากผู้ฝึกเป่าแคนด้วยการสูดลม เข้า-ออก จากเต้า แคนเพียงอย่างเดียวความไพเราะเพราะเพราะพริ้งก็คงไม่ เกิดมา สำเนียงลีลา ก็คงไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้น

ลิ้นจึงเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่ใช้ในการ สร้างสรรค์สำเนียงแคน เสียงที่เป่าจะมีเสียงยาว สั้น หรือห้วน ก็ขึ้นอยู่กับการใช้ลิ้นของผู้เป่ากำหนดลม หายใจเข้า-ออก ว่ามีประสิทธิภาพเพียงใดซึ่ง ลักษณะและวิธีการใช้ลิ้นพอสรุปได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

8.1 วิธีการใช้ลิ้นขั้นพื้นฐาน การใช้ลิ้น ลักษณะนี้ทำให้ผู้เป่าไม่เหนื่อย จะช่วยให้เสียงแคน ไม่ขาดตอน ซึ่งเป็นวิธีที่ทำได้ง่าย โดยผู้ฝึกจะต้อง เริ่มต้นจากการสังเกตเสียงแคนที่ผู้ฟังได้ยินเสียงที่ ถูกต้องจะเป็นเสียงที่ไม่ขาดตอน เมื่อสังเกตแล้ว เวลาเป่าหรือระบายลมเข้า - ออกเต้าแคนให้ใช้ ปลายลิ้นตัดลมขณะที่เป่าเป็นจังหวะหลังจากที่ฝึก จนชำนาญแล้ว เสียงแคนที่เป่าออกมาจะเกิดความ ไพเราะได้สำเนียงลายแคนโดยแท้จริง

8.2 เมื่อฝึกตามข้อที่ 1 ได้แล้วให้ฝึก ท่องทำนองลายแคนตามตัวโน้ตโดยใช้ลิ้นกระดก ขึ้นลงเป็นจังหวะทำนองที่ท่อง เมื่อฝึกตามข้อ และ ข้อ 2 ได้คล่องแล้วเราก็จะใช้ลิ้นในการสร้างสำเนียง ลายแคนได้ตามที่ต้องการและเสียงแคนที่เป่า

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลในลักษณะ เนื้อหาที่พบในความสอดคล้องและความแตกต่าง จากตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยได้ 2 ประการ ประการที่หนึ่งสิ่งที่ค้นพบตามวัตถุประสงค์ ประการ ที่สององค์ความรู้ที่พบและทัศนคติในการพัฒนาการ เป่าแคน

1. ค้นพบตามวัตถุประสงค์

1.1 การพัฒนาต้นสู่ความเป็นหมอบ แคน คำนิยมทางดนตรีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอดีตส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหมอบลำ หมอบแคน ทั้งเกี่ยวข้องกับความบันเทิง ประเพณี พิธีกรรม การละเล่น เหตุนี้จึงมีจึงมีบทบาทต่อ วิถีชีวิต สำหรับหมอบแคนที่เลือกศึกษาพบว่า เป็น หมอบแคนที่ฝึกฝนมุ่งสู่อาชีพ เริ่มต้นจากการฝึกเป่า

ด้วยตนเอง แสงหาครูอาจารย์ เมื่อมีทักษะเพิ่มมากขึ้นสามารถเป่าประกอบลำได้ มีโอกาสแลกเปลี่ยนกับหมอแคนด้วยกัน ความรู้จึงเพิ่มพูนเป็นที่รู้จักแพร่หลายออกไป การพัฒนาสื่อพื้นบ้านใน พ.ศ. 2482 ห้าง ต.เง็กชวนหันมาบันทึกแผ่นเสียงและเผยแพร่จำหน่ายเสียงลำ เสียงแคน นับเป็นก้าวแรกของศิลปินพื้นบ้านอีสานที่มีโอกาสเผยแพร่ศิลปะท้องถิ่นสู่ภูมิภาคอื่นโดยเฉพาะภาคกลางซึ่งมีคนไทยเชื้อสายลาวที่ถูกกวาดต้อนและอพยพมาจากอาณาจักรล้านช้างตั้งแต่รัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 3 กระจัดกระจายในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ลพบุรี ราชบุรี เพชรบุรี กำแพงเพชร สิงห์บุรี และนครสวรรค์ เป็น ผู้คนในจังหวัดดังกล่าวได้รับสื่อพื้นบ้านนี้เช่นกัน สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือนับเป็นการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมครั้งแรกอย่างกว้างขวางต่อเนื่องจนถึงยุคเทปคลาสเซ็ท ซีดี และวีซีดี หมอลำหมอแคนที่มีความสามารถจึงถูกบันทึกเพื่อจำหน่ายบรรดาหมอแคนทั้งยุคร่วมสมัยและสมัยหลังจึงมีโอกาสได้เรียนสืบต่อมา การเกิดธุรกิจบันเทิงนี้จึงถือเป็นแพร่กระจายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับนิยามพรรณ วรรณศิริ (2540 : 93) กล่าวถึงหลักการของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมอันเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ กล่าวไว้ ดังนี้

1.1.1 ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เพราะสภาพภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดเส้นทางเดินของมนุษย์ที่จะนำวัฒนธรรมติดตัวไปเผยแพร่ ยิ่งพื้นที่ ต่าง ๆ ประเด็นเนื่องจากดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นดินแดนที่ราบสูง ในด้านการเคลื่อนย้ายผู้คนตั้งแต่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเหตุทางการเมืองระหว่างสองราชอาณาจักรครั้งรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 3 เข้าสู่บริเวณภาคกลางของไทย รวมทั้งชาวอีสานสมัยที่มีเส้นทางสัญจรจึงมีการติดไปมาหาสู่ทั้งสองภูมิภาคในเชิงวัฒนธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจึงมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมหมอลำหมอแคนในทั้งสองภูมิภาค

1.1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า รัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ.2430 รัฐบาลพิจารณาเห็นว่าจุดแรกที่สมควรจะสร้างทางรถไฟเชื่อมกับเมืองหลวงของไทยก่อนอื่นคือ นครราชสีมา ต่อมาได้ขยายเส้นทางออกไปตามลำดับผู้คนเริ่มมีการสัญจรโยกย้ายถิ่นฐานแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น มีพ.ศ. 2482 การบันทึกแผ่นเสียงสื่อพื้นบ้านกรณีหมอลำหมอแคนของนายห้าง ต.เง็กชวน เป็นลำดับแรก ๆ ที่มีการแพร่กระจายวัฒนธรรมด้านนี้อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอีสานและภาคกลาง

1.1.3 ปัจจัยทางสังคม มีการแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมและความรู้ใหม่ จากการศึกษาต่างถิ่น หรือการรู้จักแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรมและการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ซึ่งคำนิยมหมอลำหมอแคนเป็นวัฒนธรรมที่ผู้คนมีรสนิยมในกลุ่มเดียวกัน

1.1.4 ปัจจัยทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เพราะการมีถนนหรือระบบขนส่งที่ดี ทำให้มีการติดต่อสื่อสารค้าขายช่วยให้การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมหมอลำหมอแคนเป็นไปได้รวดเร็ว

1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นหมอแคนซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์คือ ความขยัน การฝึกซ้อม หมั่นศึกษาหาความรู้ มีความละเอียดในการฟังและการบรรเลง หมั่นดูแลรักษาแคนลดทิวีเป็นคนถ่อมตน เป็นผู้ที่มึนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา ความรู้เคารพผู้อื่น เคารพในสิทธิส่วนบุคคล เคารพเครื่องดนตรี และเคารพครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ ในบรรดาหมอแคนอีสานที่เลือกศึกษาพบว่าหมอแคนสมบัติ สิมหล้า เป็นผู้เป่าแคนลายโบราณได้ครบและเรียบเรียงอย่างเป็นระบบเกี่ยวข้องกับกาถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์สามารถเรียนรู้ได้เร็ว นอกจากนี้แล้วเป็นผู้ที่ฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ นำเพลงใหม่ ๆ มาประยุกต์ให้สอดคล้องกลมกลืนพอเหมาะรวมประยุกต์ให้เข้ากับดนตรีสากลได้ด้วย หมอแคนสมบัติ สิมหล้า จึง

เป็นก้าวใหม่ที่นำพาเครื่องดนตรีแคนของไทยให้เป็นที่รู้จักทั้งในไทยและต่างประเทศ ทูลทองใจ ซึ่ง รัมย์ (2552 : 187) กล่าวผู้ที่เป็นหมอแคนได้จะต้องรักและหวังจะยึดเอาเป็นอาชีพตั้งเช่นหมอแคนสมบัติ สิมหล้า เป็นผู้พิการทางด้านสายตามาตั้งแต่เด็ก ไม่มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เหมือนผู้อื่น จึงมีความพยายามที่จะเรียนรู้และหาเอกลักษณ์ให้กับตัวเองประกอบกับเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ทางด้านดนตรี มีความรักและชื่นชอบในเสียงแคนมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งหมอแคนที่มีชื่อเสียงก็มีลักษณะคล้ายกัน เช่น หมอแคนหนูกัน ศรีเชียงใหม่ หมอแคนทองคำไทยกล้า หมอแคนบัวลา ลุนบัวบาน หมอแคนสมหวัง แอวอ่อน หมอแคนบัวทอง ผาจง แคนหมออำพันธ์ ม้าย่อง และหมอแคนทองจันทร์ ศรีชัย

2. องค์ความรู้ที่พบและทัศนะในการพัฒนาการเป่าแคน

การวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจซึ่งเป็นประเด็นที่ใกล้เคียงและนอกเหนือจากการรอบวิจัยจะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. องค์ความรู้ที่พบ แคนเป็นเครื่องดนตรีหลักระบบเสียงเป็นแม่บทของเครื่องดนตรีอีสานทั่วไป มีบทบาทในด้านประเพณีความเชื่อบูชาเทพยดา ผีฟ้า พญาแถน ด้านความบันเทิงนำไปใช้เป่าประกอบลำและเพลง ผสมวงกับเครื่องดนตรีอื่นเป็นที่บันเทิงใจ การเป่าแคนมีทั้งมือสมัครเล่นและมีอาชีพทั้งนี้ขึ้นกับความตั้งใจความขยันหมั่นเพียร และโอกาสที่จะแสวงหาครูอาจารย์ที่ดี

หมอแคนมืออาชีพส่วนใหญ่แสดงความรู้ตลอดเวลาเนื่องจากติดตามไปกับหมอลำเพื่อทำการแสดงพบปะกับกับเพื่อนหมอแคน ส่วนหมอลำต้องหากลอนและเพลงใหม่นำเสนอหน้าเวทีเอาใจผู้ชม หมอลำแคนจำเป็นต้องแกะเพลงหรือในช่วงที่หมอแคนคนอื่น ๆ ขึ้นทำการแสดงบนเวทีได้จดจำสำเนียงทำนองเพื่อฝึกเป่า สอดคล้องกับ ประเสริฐ กองสุขกรรม (2556 : 83-85) กล่าวว่า หมอแคนบัวชัยศิลป์ แก้วแสนไชย ฝึกเป่าแคนโดย

วิธีการเลียนแบบครูพักลักจำสามารถเป่าแคนจนเกิดความชำนาญ นักดนตรีพื้นบ้านให้การนับถือครูที่ยังมีชีวิตอยู่และที่เสียชีวิตไปแล้ว เป็นการนับถือแบบผสมผสาน ผี พราหมณ์ พุทธ บางคนมีการเรียนคาถาอาคม เช่น มนต์เสน่ห์ มนต์ป้องกัน เรียกว่า คายอ้อ ซึ่งมีคล้ายกันกับหมอลำโดยมีการนับสืบสายต่อเนื่องกันมา สอดคล้องกับ พัลลภ เพ็ญชนะ (2554 : 125-130) ผลการวิจัยพบว่าความเป็นมาของความเชื่อเรื่องคาถาอาคมเกี่ยวกับอ้อไหว้ครูหมอลำกลอนเป็นความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ อ้อและคาถาแบ่งได้ 4 ประเภทคือ อ้อปอง คาถามหาเสน่ห์ คาถาป้องกัน และคาถาไล่

2. หมอแคนในยุคกลอนซึ่ง สาเหตุที่เกิดลำซึ่ง ราวปี พ.ศ.2529 เป็นมาเพราะเห็นแบบอย่าง

วงดนตรีลูกทุ่ง พร้อมกันนั้นเนื่องจากมีการกระตุ้นทางเศรษฐกิจเกิดการจ้างงานในวงชาวอีสานเป็นผู้ที่ชื่นชอบความสนุกสนานประกอบชอบทำบุญส่วน บุญแจกข้าว (อุทิศส่วนกุศล) บวช งานส่วนรวมคือบุญกฐิน บุญผ้าป่า บุญฉลอง กุฎี โบสถ์ วิหาร เหล่านี้จึงนิยมจ้างมหรสพ ระยะนั้นเป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับชาวอีสานจึงได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว ต่อมาผู้สนใจเรียนลำซึ่งจำนวนมากที่ตามมาควบคุมกันคือหมอแคน แต่หมอแคนในยุคนี้มีความสามารถเท่ากันกับหมอลำคือได้กลอนไหว้ครูใช้ลายสุดสะแนนเป่าประกอบ เดินกลอน (หย่าว) ใช้ลายน้อย ลาลาใช้ลายใหญ่หรือลายน้อย หลักจากที่ลำซึ่งซบเซา หมอแคนในยุคนี้บางคนได้พัฒนาความรู้ให้มาตรฐานเท่ากับหมอแคนยุคดั้งเดิม

3. การเกิดหมอแคนรุ่นใหม่ ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับ การจัดระบบการศึกษา มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงคือ

3.1 หลังจากที่มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด พ.ศ.2522 และกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2524 หรือเป็นยุคที่ว่างโป่งกลางเฟื่องฟูแพร่หลาย

เกิดหมอแคนรุ่นใหม่แต่ก็ยังไม่มีความสนใจฝึกกลายแบบดั้งเดิมเพียงเป่าลายผสมวงโปงลางลายโปงลางได้ตัดแปลงตัดทอนมาจากลายพื้นฐาน 6 ลาย คือ ลายทางสั้น ลายส้อย ลายสุดสะแนน ลายทางยาว ลายน้อย ลายเซ ลายใหญ่ นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาในอีสาน เช่น วิทยาลัยครูมหาสารคาม ต่อมามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ก่อวงแกมอีสาน วิทยาลัยครูอุบลราชธานี ต่อมามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ก่อตั้งวงโปงลางอุบล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม ก่อตั้งวงแคน แต่ไม่ได้อยู่ในฐานะหลักสูตรการสอนเป็นชมรม นิสิตนักศึกษาจบออกไปเป็นบุคลากรทางการศึกษาได้ ก่อตั้งวงดนตรีในโรงเรียน เมื่อนักเรียนมีโอกาสศึกษาต่อในสถาบันดังกล่าวได้เป็นผู้สืบสานต่อเนืองไป

3.2 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ก่อตั้งคณะศิลปกรรมต่อมาแยกเป็นวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ได้สร้างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) พ.ศ. 2541 แบ่งเป็น 3 สาขา คือ 1) ดนตรีตะวันตก 2) ดนตรีไทย 3) ดนตรีพื้นบ้านโดยเฉพาะสาขา ดนตรีพื้นบ้าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัยชนไพโรจน์ ได้เล็งเห็นความสำคัญว่าดนตรีพื้นบ้านควรจัดระบบและเปิดสอน ผู้วิจัยได้มีโอกาสสอนที่นั่นเมื่อ พ.ศ.2542 ได้เริ่มรวบรวมศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งเอกสารและบันทึกภาพเสียงเกี่ยวกับแคนจัดทำสื่อการสอน ระยะเวลาไม่มีผู้สนใจแต่เมื่อจบออกไปปรากฏว่าเป็นที่ต้องการของตลาด พ.ศ.2545 เริ่มมีผู้สนใจเรียนมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนได้ให้นิสิตเลือกเครื่องมือเอก ได้แก่ แคน พิณ โปงลาง โหวด และซอ นอกจากนี้ยังจัดเนื้อหาให้เรียนการดนตรีและแสดงอีสานทั้งหมด นับเป็นก้าวสำคัญที่ทำให้วงการหมอแคนได้หวนกลับมาอีกครั้ง สำหรับการเรียนการสอนแคนเบื้องต้นให้เรียนเป่าตามโน้ตรวมทั้งวิธีสังเกตฟังเสียง และสร้างลายแคนของตน มีการประเมินไปตามลำดับขั้น สอดคล้องกับ โยธิน พลเขต (2557 : 203-213)

ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการเรียนการสอนเป่าแคนประกอบลามี 3 ขั้นตอน คือขั้นเตรียมการขั้นดำเนินการและขั้นประเมินผล ขั้นเตรียมการคือผู้เรียนนอกระบบมีความสนใจอยากเรียนเป่าแคนครูต้องเตรียมแคนและสื่อประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียน ซึ่งต้องหาวิธีการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าและปฏิบัติได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ อาษา พาลี (2555 :199-208) กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดการเป่าแคนทำนองพื้นบ้านกระทำได้โดยการสร้างแนวปฏิบัติในการเป่าแคนซึ่งเริ่มต้นจากการฝึกเป่าโดยการอธิบายเรื่องการใช้นิ้วการใช้ลิ้นการใช้ลมและการสร้างทำนองลายแคนโดยจัดทำคู่มือในการฝึกเป่าแคนซึ่งมีการอธิบายการเป่าแคนจากลายพื้นฐาน

3.3 การมีหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความเป็นอิสระในจัดเนื้อหาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ประกอบกับมีงานศิลปวัฒนธรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำหรับนักเรียนที่รักกิจกรรมดนตรีพื้นบ้าน

3.4 การฝึกเป่าแคนที่จะพัฒนาทักษะจนเป็นหมอแคนแบบพื้นบ้าน เพราะสมัยโบราณเรียนแบบครูพักลักจำ มีการจำเสียงสำเนียง หรือบางครูสามารถบอกเป็นพยางค์หรือเป็นวรรคจะถ่ายทอดได้ดี แต่ส่วนใหญ่ที่พบจะเป่าแบบยาวจนจบลายจึงเป็นการยากต่อการฝึก ข้อสังเกตที่พบมีสองลักษณะ คือ 1) ควรสอนให้ผู้เรียนฝึกนับนิ้ว ความแบบอย่างการเรียนแบบสากลจนเกิดความคล่องแคล่ว 2) เรียนแบบอ่านท่องจำโน้ตเบื้องต้นโดยอาศัยเพลงอย่างง่าย 3) เมื่อเรียนได้เบื้องต้นไม่ควรยึดติดโน้ตมากเกินไป 4) ฝึกจำสำเนียงไพเราะจนขึ้นใจนำมาร้อยเรียงให้เป็นของตนเอง 5) ฝึกจากครูแคนที่มีเทคนิคการนับนิ้วและการใช้อย่างถูกต้อง

4. ความมีสุนทรียภาพของเพลงแคน ลายแคนหรือเพลงแคนเป็นสิ่งที่ถูกสร้างสรรค์จากจินตนาการของศิลปินโดยอาศัยเครื่องดนตรีแคน

อันมีระบบเสียงที่ลงตัวจากการบรรจงสร้างที่ทับซ้อนหลายยุคหลายสมัย สมรรถนะที่มีในเครื่องดนตรีนี้เมื่อบรรเลงจึงมีทั้งแนวประสานเสียง คอร์ด และทำนอง จึงสามารถเล่นเป่าเพลงหรือที่เรียกตามภาษาถิ่นว่า “ลาย” ซึ่งแบ่งออกเป็น 1) ลายที่แบ่งตามระบบเสียงประกอบด้วย กลุ่มลายทางสั้น ได้แก่ ลายสุดสะแนน ลายไป๋ซ้าย ลายส้อย กลุ่มลายทางยาว ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายเซ 2) ลายที่เกิดจากจินตนาการพรรณนาภาพพจน์ เช่น ลายโป่งกลาง ลายลมพัดพร้าว ลายไล่วัวขึ้นภู 3) ลายที่เกิดจากทำนองลำ เช่น ลายลำเพลิน ลายลำเต้ย 4) ลายที่เกิดจากเพลง อาจยืมทำนองมาจากเพลงไทยเดิม เพลงของชาติต่าง ๆ รวมทั้งเพลงลูกทุ่งสมัยนิยม ในการสร้างสรรค์เพลง มีความยืดหยุ่นไม่ยึดชนบตายตัว มีการดัดแปลง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ปรับเข้ากับรสนิยมของผู้คนในสมัยต่อมา ความงาม ความไพเราะ ที่มีคุณค่าต่อจิตใจจึงเป็นสุนทรียภาพที่ผู้คนในวัฒนธรรมเดียวกันมีความซาบซึ้งและเข้าใจร่วมกัน สอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ยศ สันติสมบัติ (2540 : 50) กล่าวว่า สุนทรียภาพหรือสุนทรียะนั้น นักวิชาการได้สรุปเป็นภาพรวมว่า สุนทรียภาพหมายถึง ความงาม ความไพเราะ ความงามนั้นได้

อย่างซาบซึ้งตรึงใจ ความมหัศจรรย์ ความเหมาะสมของสัดส่วน การเลียนแบบธรรมชาติหรือความงาม สิ่งมหัศจรรย์ที่เหมาะสมมีความบริสุทธิ์ชัดเจนและยังให้ความรู้สึกเพลิดเพลินพอใจและมีความสุขแก่มนุษย์

โดยสรุป

การที่จะเป็นหมอแคนที่ดีควรมีคุณสมบัติอันประกอบไปด้วย ความขยันขันแข็งในการฝึกซ้อม หมั่นศึกษาหาความรู้จากหมอแคนที่มีชื่อเสียง มีความละเอียดลออในการฟังและการบรรเลง หมั่นดูแลรักษาให้เข้ากลไกของการเป่าแคน ลดทิวีเป็นคนถ่อมตัว ไม่ถือตัวว่าเป็นคนเก่ง ลายแคนเป็นศิลปะอิสระที่ไร้ขอบเขต ความไพเราะมีได้อยู่ที่การเล่นเพียงอย่าง แต่จะต้องเกี่ยวกับผู้ฟังเป็นผู้ให้ความคิดเห็น ไม่ควรตำหนิติเตียนผู้ที่มีฝีมือต่ำกว่า เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา เมื่อมีโอกาสถ่ายทอดความรู้เคารพผู้อื่น เคารพในสิทธิส่วนบุคคล หมอแคนต้องรู้หน้าที่ของตนเอง ควรเป็นผู้มองโลกในแง่ดีเสมอให้อภัยคนจะต้องเคารพเครื่องดนตรี ตลอดจนเคารพครู อาจารย์และผู้มีพระคุณ

เอกสารอ้างอิง

- เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2527). *คู่มือการเป่าแคนเบื้องต้น*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์. (2552). *ปัจจัยที่ทำให้หมอแคนประสบความสำเร็จด้านการเดี่ยวแคน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นียบพรรณ วรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาว่าด้วยระบบครอบครัวการแต่งงานและเครือญาติ*. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.
- ประเสริฐ กองสุขกรรม. *การสืบทอดศิลปะการเป่าแคนของครูบัวชัยศิลป์ แก้วแสนไชย*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาสารคาม : สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2556.
- พัลลภ เพียรชนะ. (2554). *ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมเกี่ยวกับอ้อไห้ครูหมอลำกลอน:กรณีศึกษาศิลปินหมอลำกลอนในภาคอีสาน*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาสารคาม : สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยศ สันติสมบัติ. (2540). *ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

- โยธิน พลเขต. (2557). *แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเป่าแคนประกอบลำ ในประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. ปรินญา ปร.ด. สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์มหาวิทาลัย
มหาวิทาลัยมหาสารคาม.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง และอาชาพาลี. (2557). *แคนอีสาน ศาสตร์แห่งเครื่องดนตรีมหัศจรรย์*. มหาสารคาม :
โรงพิมพ์ทักษิลา.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง และอาชาพาลี. (2552). *แคน : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู
พัฒนา วัตถุดีบุก และการทำแคนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด.มหาสารคาม
: มหาวิทาลัยมหาสารคาม.
- สุกิจ พลประถม. (2536). *การเป่าแคนแบบพื้นบ้านอีสาน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ มหาสารคาม
- อาชา พาลี. (2555). *แนวทางการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดการเป่าแคนทานองพื้นบ้านอีสาน*. ปรินญา
ศศ.ม.สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทาลัยมหาสารคาม.

ประสิทธิผลของการตอบกลับงานเขียนที่ต่างกันที่มีต่อการเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษในภาษาฐานะต่างประเทศในประเทศไทย

The Effectiveness of Different Written Corrective Feedback on Thai EFL Learners' Writing

สุวิชชาน อุ๋นอุตม¹

Suwitchan Un-udom¹

Received: 24 September 2018 Revised: 10 November 2018 Accepted: 20 December 2018

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบประสิทธิผลของการใช้การตอบกลับงานเขียนแบบตรง (Direct Written Corrective Feedback) และการตอบกลับงานเขียนแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Written Corrective Feedback) ที่มีต่อการเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในประเทศไทย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลเชิงวิธีการระหว่างการใช้การตอบกลับงานเขียนแบบตรง (Direct Written Corrective Feedback) และการตอบกลับงานเขียนแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Written Corrective Feedback) ที่มีต่อการเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาผู้เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามจำนวน 60 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) นักศึกษาถูกแบ่งเป็นสองกลุ่มที่ได้รับการตอบกลับงานเขียนภาษาอังกฤษที่แตกต่างกันสองชนิด คือการตอบกลับงานเขียนแบบตรงและการตอบกลับงานเขียนแบบอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบทดสอบการเขียน การตอบกลับงานเขียน แบบประเมินการเขียน และ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test และ one way ANOVA ผลของการวิจัยพบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ได้รับการตอบกลับงานเขียนแบบตรง และการตอบกลับงานเขียนแบบอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตามผลของการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างระหว่างการใช้การตอบกลับงานเขียนที่แตกต่างกันเชิงวิธีการทั้งในด้านของแนวคิดของผู้เรียนและเวลาที่ใช้ในการตอบกลับงานเขียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลของการวิจัยเป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเขียนภาษาอังกฤษทั้งในด้านการสอนและการวิจัย

คำสำคัญ: การตอบกลับงานเขียนภาษาอังกฤษ, อิเล็กทรอนิกส์ฟีดแบ็ค, เทคโนโลยีในการสอนการเขียน

¹ อาจารย์ประจำ หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ Lecturer English Program, The Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Mahasarakham University

Abstract

The purposes of the current study were 1) to compare the effectiveness of direct written corrective feedback and electronic feedback on Thai EFL learners' writing performance, and 2) to compare procedural effectiveness of direct written corrective feedback and electronic feedback. The participants were 60 Thai EFL students in Rajabhat Maha Sarakham University selected by purposive sampling. Two groups of participants received different feedback methods of direct written corrective feedback and electronic feedback. The instruments were writing tests, feedbacks, writing rubric evaluation, and a set of questionnaire. The statistics used in data analysis were Mean Score, Standard Deviation, t-test dependent sampling, and one way ANOVA. The results of the study showed that there was no significant difference between the two methods of written feedback. However, there were significant differences between the two methods in terms of procedural implementation at the statistical level of .05. The result of the study could contribute to EFL writing development in both academic and pedagogical aspects.

Keywords: Writing feedback, Electronic feedback, Technology in the Writing Classrooms

Introduction

English writing has been established as a field in applied Linguistic since the 60s. It has been recognized among scholars in the area that in order to conduct a piece of writing, learners need to learn the different patterns of language production which they use in oral mode of communication (Silva, 1993). As a result, difficulties in teaching writing become a burden for instructors as learners need to be instructed about the rules of grammar, vocabulary, and organization of writing. Especially in the EFL context where learners have fewer opportunities to encounter English in their daily activities, the burden of writing teaching and problems in writing in the classrooms seem to be greater.

The problem is likely to occur in the Thai EFL context. Thai EFL learners seem to have

problems in writing both in accuracy and organization (Torwong, 2005). Despite the fact that Thai students learn English from the earliest level of the educational system (Ministry of Education, 2008), they still make mistakes when they write in English (Khamkhien, 2010). For instance, Kaweerea and Usaha (2008) claimed that a number of errors, including punctuation, grammar, adverb and adjective usage, together with noun and pronoun usage, occur in Thai students' writing. Likewise, Wongsbhindu (1997) stated that serious problems occur in Thai university students' grammar usage including tense use, parts of speech, and sentence components. Moreover, the problems in organization are also detected in the Thai context. According to Foley (2005), problems found in the Thai EFL context include un-organized writing. For example, Pawabunsiriwong (2008) stated that Thai

students' writing compositions are un-organized and lack components of paragraphs including topic sentence, supporting detail, and conclusion. The problems affect the quality of writing compositions.

Written corrective feedback has been considered to be one of the effective methods given in the writing classrooms. Although the method seemed to be a controversial issue in the 90s, Trustscott (1999) claimed that giving feedback could not benefit learners' writing performance. Recent studies in the area have indicated development of learners' writing performance (e.g., Bitchener et al., 2005; Sheen, 2007; Bitchener, 2008; Bitchener & Knoch, 2010). According to Peterson (2010), the benefit of feedback is the way it gives opportunities to learn from mistakes. In detail, feedback is the reaction to errors in speaking or writing which may be indicating where the errors are, providing correct forms of language, and giving explanation of error (Ellis, 2009). By this principle, students may learn what their mistakes are, and they could fix and improve their writing. However, in order to succeed in giving feedback, feedback givers need to know the dimensions of feedback giving. For example, Ferris (1999) claimed that to give students feedback on their writing task, correctors should focus on "treatable errors", which are obvious errors in grammar such as run on sentences, errors in subject-verb agreement, use of punctuation, missing articles, and verb form errors not "untreatable errors" such as the selection of words. Similarly, Ellis (1993) stated that grammar should be corrected in students' writing tasks. In addition, error

correction is a crucial factor to make feedback successful.

As a result, the center of discussion in the area moved to finding the best method to give feedback. Considering the traditional method of giving written feedback in the Thai context, limitations could be spotted. According to Tangkiengsirisin (2016), Thai, teachers mainly focus on giving direct feedback to writing compositions. These methods could not be implemented in the large writing classes for several reasons. Firstly, direct corrective feedback might not be salient enough to let students notice the comment, as space in written papers are limited. Student's unclear hand writing might make it more difficult to give feedback. Moreover, direct feedback giving is a time-consuming method. Teachers might spend hours giving feedback for large classes containing more than 30 learners. Lastly, the processes of the traditional method in traditional feedback might not be convenient for both learners and instructors. Teachers could only give feedback in classes or face to face appointments which sometimes are difficult to schedule. These traditional feedback problems should be solved by implementing an alternative feedback giving method.

Technology plays an important role in classroom language teaching. In today's world learners have access to the internet network technology, technological techniques and methods that could be beneficial. Moreover, technology could also be beneficial especially in written corrective feedback giving procedures. According to Ellis (2009), technology could be employed with feedback as electronic feedback

to support the processes of feedback giving. The current study employed Google document as a tool for solving limitation of the written corrective feedback. The purposes of the study were 1) to compare effectiveness of direct written corrective feedback and electronic feedback on Thai EFL learners' paragraph writing performance, and 2) to compare procedural effectiveness of direct written corrective feedback and electronic feedback.

Review of Literature

Types of Written Corrective feedback (WCF)

Strategies in giving written feedback affect success of feedback (Ellis, 2009). This study applied the principle of Ellis (2009) in reviewing feedback giving strategies. Direct written corrective feedback, considered as the Thai traditional method, in giving feedback and electronic, type could be seen below.

Direct WCF

Direct WCF is defined as the method that indicates learners' linguistic errors and gives the correct forms explicitly (Ellis, 2009). In case of the direct WCF, learners would have an opportunity to notice their linguistic errors and learn from the given correct forms. An example of direct corrective feedback could be seen below.

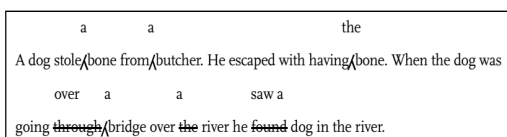

Figure 1 Direct corrective feedback
(from Ellis, 2009 P. 99)

Electronic Feedback

Electronic feedback is a method in which teachers apply technology in the feedback giving processes (Ellis, 2009). Electronic feedback could be the way to improve feedback rather than the theoretical feedback itself. Electronic feedback could be provided by such technological methods as webs, word processing software, screen capturing software, and video software.

Procedural Aspects of Written Corrective Feedback

Even though the effectiveness of written corrective feedback is no longer an issue, procedural aspects of the method have still to be considered. Nagode, Pižorn and Jurišević (2014) suggested practical aspects in giving feedback. Firstly, learner perception is an important aspect to be considered. The given feedback should be clear and comprehensible. Moreover, L2 learners seem to prefer feedback from teachers rather than their peers. Timing in feedback giving is another important issue to be discussed. Giving the most effective feedback is not only about providing details for learners. How much time is consumed using a method should be considered as it might not be applicable if the methods demand too much time on the feedback giving processes. Consequently, introducing an alternative feedback method that could fulfill both effective and procedural goals of feedback giving could contribute the area of research and pedagogical setting.

Related Studies

Direct WCF has been recognized to be one of the effective feedback giving methods

in improving learners' writing skills. Studies indicated that learners could learn from their mistakes by noticing the mistakes from direct indications provided to their composition (e.g., Bitchener et al., 2005; Sheen, 2007; Bitchener, 2008; Bitchener & Knoch, 2010). Moreover, they could also learn from differences between the corrections and their performances. For example, Bitchener and Knoch (2010) studied the effects of direct written corrective feedback on 53 ESL learners. The students received direct WCF for 10 months, and the result of the study indicated improvement of writing skills. Moreover, direct WCF has also been integrated with technological methods and has proved to be effective. For example, Abu Seileek (2013) applied track change function in Microsoft-word software to give direct feedbacks for EFL writing. The results of the study indicated improving in writing skills both in grammatical and organizational area. Likewise, Wu (2006) employed an online blog as medium of feedback providing. The result of the study also suggested development of writing performance of the participants.

This Study

The benefit of direct written corrective feedback has been approved among scholars in the area as studies could indicate the development of writing skills of learners learning with the method. However, giving direct WCF has limitation in procedural aspects. Technological tools have been applied to improve direct WCF and found to be beneficial to the development of writing. However, the previous studies employing technology with direct feedback have not indicated the benefit of the tools in terms of

procedural aspects. The current study employed Google Document as a technological tool to improve processes of giving direct WCF with the following research questions.

1) Are there different effects of direct corrective written feedback and electronic feedback on Thai EFL learners' paragraph writing performance?

2) Are there different procedural effects of direct corrective written feedback and electronic feedback on Thai EFL learners' paragraph writing performance?

Research Methodology

Sample and Population

The populations of the current study were 203 students enrolling in the 3021109 formal paragraph writing courses, first semester, 2017 academic year in Rajabhat Maha Sarakham University (RMU). 60 participants were selected by the purposive sampling method. All participants were separated into 2 groups of 30 by the systematic sampling considering from the score of pre-test. Participants were treated anonymously.

Research Instruments

Electronic feedback

Utilizing the definition of electronic feedback given by Ellis (2009), the study employed Google documents (google docs) as the medium of feedback giving. Google docs is a web-based word processing feature freely provided for google customers. The web-based software enable users to create documents in the similar ways to the Microsoft Word software. The software has "*recommendations*" function

which shows how others edit the document file.

The function was used to give electronic feedback. The example of electronic feedback giving could be seen below.

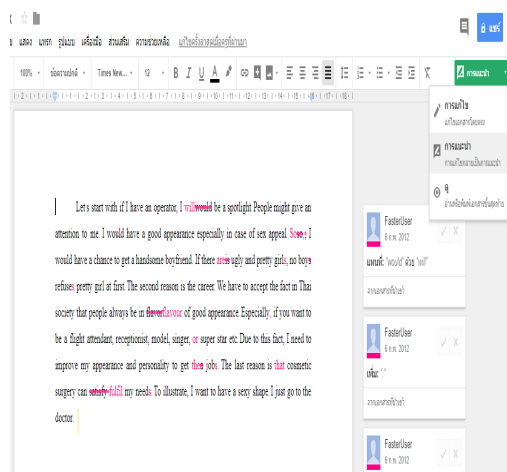

Figure 2 Electronic feedback method

The electronic feedback was operationalized by asking students to submit all written performances in the Google Drive form. Feedback givers could open the file in google docs. Feedback would automatically appear in the original uploaded file.

Pre-post-test

Pre and post-test is applied in this study in order to investigate the outcome of both feedback types. Moreover, the Pretest was also used to classify students in to groups. The topics were “Plastic Surgery and Thai Society” in pretest and “Living Together before Getting Married” for posttest.

Rubric checklist

The checklist is designed to be a holistic rubric scoring of the full score of 5 (Mertler, 2001). The criteria included the uses of tenses, punctuations, subject verb agreements, sentence structures, coherence, and unity. The criteria were listed from the most serious problems in the Thai EFL writing context reviewed by literatures (Wongshindu, 1997; Torwong, 2005; Kaweera & Usaha, 2008). The checklist was employed to rate paragraph writing prior to the experiment by co-raters and found strong coefficient ($\alpha = 0.736$).

Questionnaire

The questionnaire was employed to the study in order to investigate learner perception toward receiving feedback from the different methods. The questionnaire was designed to be in 5 Likert scale. The questions were related to the clearness of feedback, comprehensibility of feedback, and preference toward feedback. The questionnaire question items were tested and found strong coefficient ($\alpha = 0.871$).

Timer

Timer was employed to investigate time consuming of each feedback method. The procedural aspect could be used to identify practical aspect of each feedback.

Data collection and Data Analysis

Table 1 Data collection and data analysis

Processes	Data Collection	Statistics
Pretest	Students took pre-test. The score of the test was used to group students.	\bar{x} , S.D, and t-test (dependent sampling)
Feedback	Group 1 received electronic feedback, and group 2 received direct WCF. Both group revised their paragraph and submitted their work again.	\bar{x} , S.D (time consuming)
Posttest	Students took posttest. The scores of students were compared. Students fill the questionnaire.	\bar{x} , S.D t-test (dependent sampling), and one-way ANOVA

Results

Participants Grouping

Table 1 The Result from Pretest

Test	N	\bar{x}	S.D	Sig
Pretest group 1	30	22.72	3.23	.154
Pretest group 2	30	22.76	3.05	

After tasking pretest, the participants were categorized into two groups by consideration of their scores. The comparison of groups' score show no significant difference between the participants of 2 groups ($p=.154$). Consequently, it could be assumed that the participants of two

different groups started from having writing skills at the comparative level.

Effectiveness of the feedback methods

Table 2 In group Comparison

	N	\bar{x}	S.D	Sig
Pretest group 1	30	22.72	3.23	0.00**
Posttest group 1	30	28.32	2.51	
Pretest group 2	30	22.76	3.05	0.00**
Posttest group2	30	27.40	2.43	

The result of the study showed that both feedback methods could benefit the participants' paragraph writing performance since significant differences could be found between both the participants' pre and posttest in the group 1 ($p=.00$) and the participants' pre and posttests in the group 2 at the statistical level of .05. ($p=.00$).

Table 3 Between group comparison

	N	\bar{x}	S.D	Sig
Posttest group 1	30	28.32	2.51	.136
Posttest group 2	30	27.40	2.43	

The result of the study showed that there was no significant difference between the students receiving different methods of feedback ($p=.136$). Therefore, there was no difference between employing the two different feedback methods in terms of students' writing development.

Procedural effectiveness of the feedback methods

	Electronic feedback	Direct WCF	Sig
Students' perception	4.65	4.32	0.023
Time consuming	6.45	8.48	0.015

The result of the study showed that learners receiving electronic feedback showed satisfaction toward the method at very high level (\bar{x} = 4.65) while learners receiving direct WCF reported satisfaction at high level (\bar{x} = 4.32). Comparatively, there was a significant difference between the two methods at the statistical level of .05 (p =.023). Similarly, the Mean Score of time spent in electronic feedback was at 6.45 minutes while for the direct WCF was of 8.48. Moreover, there was a significant difference between times spent in giving feedbacks of the different methods at the statistical level of .05 (p =.015).

Discussions

The Effectiveness of Feedbacks

According to the results of the study, students seem to have better performance when they were given feedback in both electronic and direct WCF. The results of the study provided evidence to support direct corrective feedback as it was in agreement with previous studies in the area (e.g., Bitchener et al., 2005; Sheen, 2007; Bitchener, 2008; Bitchener & Knoch, 2010). Theoretically, learners could notice the mistakes they made compared to the given feedback. According to Schmidt (1990), language could be acquired when learners notice the grammar mistakes. The given feedback highlighted grammatical mistakes and made it salient for learners to notice and learn from the given correct forms of grammar.

Benefits of technology on feedback giving

The result of the study showed that electronic feedback could benefit the

participants' writing performance at the same level as the direct WCF did. However, electronic feedback seemed to be more effective in terms of procedural aspects as learners preferred the method, and less time was spent in the processes of feedback giving. The result of the study could be evidence showing how technology could benefit language learning in a procedural way. According to Weideman (2014), even though it is difficult to provide theoretical support to technology in terms of students' learning behaviors, the innovation could improve instructional aspects for example it could make teaching methods to be less time consuming, attractive, and more appropriate for learners of the current era.

Moreover, the participants' preference toward electronic feedback could suggest learning behaviors of learners in the current situation. Basically, direct WCF and electronic feedback are the same method. Changing medium from papers to a technological tool resulted in the greater satisfaction of learners. This might be a consequence that learners could check the feedback via their mobile phones all the time. The result of the study could show an example of how network technology has impact on the situation of language learning.

Conclusion

The research questions could be answered as 1) there is no difference between using direct written corrective feedback on papers and electronic medias in terms of developing Thai EFL writing performance, and 2) the electronic feedback was the better

method considering its contribution of reduced time and learners' perception to direct WCF. The results of the study could contribute to EFL writing development as it introduced an effective feedback method that consumed less time and responded to learning environment in the current era. Further studies could employ more

technological tools in order to improve the method of electronic feedback. Moreover, the current study investigated only direct WCF. Other feedback methods could be integrated with technology in order to solve problems in the EFL writing classroom.

References

- AbuSeileek, A. (2013). Using peer computer-mediated corrective feedback to support EFL learners' writing. *Language Learning & Technology*, 18(1), 76-95.
- Bitchener, J. (2008). Evidence in support of written corrective feedback. *Journal of Second Language Writing*, 17, 102-118.
- Bitchener, J., & Knoch, U. (2008a). The value of written corrective feedback for migrant and international students. *Language Teaching Research Journal*, 12(3), 409-431.
- Bitchener, J., & Knoch, U. (2010a). The contribution of written corrective feedback to language development: A ten month investigation. *Applied Linguistics*, 31(2), 193-214.
- Bitchener, J., Young, S., & Cameron, D. (2005). The effect of different types of corrective feedback on ESL student writing. *Journal of Second Language Writing*, 14, 191-205.
- Ellis, R. (2009). Corrective feedback and teacher development. *L2 Journal*, 1(1), 3-18.
- Ferris, D. (1999). The case for grammar correction in L2 writing classes: A response to Truscott (1996). *Journal of Second Language Writing*. 8(1), 1-11.
- Kaweera, C., & Usaha, S. (2008). The impact of different types of teacher written feedback on EFL university students' writing. *KKU Research Journal (Graduate Studies)*, 8(2), 83-94.
- Khamkhien, A. (2010). Teaching English speaking and English speaking tests in the Thai context: A reflection from Thai perspective. *English Language Teaching*, 3(1), 184- 190.
- Mertler, C. A. (2001). Designing scoring rubrics for your classroom. Retrieved December, 25, 2010, from <http://pareonline.net/getvn.asp?v=7&n=25>
- Ministry of Education (2008). Basic education core curriculum. Retrieved February 2, 2013 from http://www.curriculum51.net/viewpage.php?t_id=64
- Nagode, G., Pižorn, K., & Jurišević, M. (2014). The role of written corrective feedback in developing writing in L2. *English Language and Literature Teaching*, 11(2), 89-98.
- Pawabunsiriwong, K. (2008). *University student's writing strategies*. Unpublished master's thesis, Graduate School, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand.

- Peterson, S., S. (2010). Improving students' writing using feedback as a teaching tool. Retrieved July 23, 2013 from http://www.edu.gov.on.ca/eng/literacynumeracy/inspire/research/WW_Improving_Student_Writing.pdf
- Schmidt, R. (1990). The role of consciousness in second language learning. *Applied Linguistics*, 11, 17-46.
- Sheen, Y. (2007). The Effect of Focused Written Corrective Feedback and language Aptitude on ESL Learners' Acquisition of Articles. *TESOL Quarterly*, 41(2), 255-283.
- Silva, T. (1993). Toward and understanding of the distinct nature of L2 writing. *TESOL Quarterly*, 27(4), 657-677.
- Tangkiengsirisin, S. (2016). Thai students' perceptions on the direct Vs. indirect written corrective feedback: A Thai university context. *Arab World English Journal*, 7(3), 161-176.
- Torwong, P. (2005). Trends and issues in the teaching of EFL writing : Where shall we go?. *Humanities & Social Science (Khon Kaen University)*, 22 (3), 115-122.
- Truscott, J. 1999. The case for "grammar correction in L2 writing classes": A response to Ferris. *Journal of Second Language Writing*, 8 (2), 111-22.
- Weideman, A. (2014). Innovation and reciprocity in applied linguistics. *Journal of Literacy Criticism, Comparative Linguistics, and Literacy Studies*, 35(1), 40-49.
- Wonsbhindu, J. (1997). *Thai graduate students' errors in written English*. Bangkok: The National Institute of Development Administration.
- Wu, W. (2006). The effect of blog peer review and teacher feedback on the revisions of EFL writers. *Journal of Education and Foreign Languages and Literature*, 3, 125-139.

การพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการข้อมูลเกษตรกรของศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (สุรินทร์) Information System Development for Agriculturist Data Management of Queen Sirikit Sericulture Center (Surin)

อรุณี มะฎารัก¹, ปาวินี อาสน์สุวรรณ¹
Arune Madaruk¹, Pawinee Assuwan¹

Received: 10 August 2018

Revised: 22 October 2018

Accepted: 19 November 2018

บทคัดย่อ

งานวิจัยได้ดำเนินการพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (สุรินทร์) โดยเฉพาะในส่วนของการบันทึกข้อมูลเพื่อจัดเก็บในฐานข้อมูล ข้อมูลที่ทำการบันทึกมีสองส่วนได้แก่ ข้อมูลเดิมที่ถูกเก็บไว้ในไฟล์สเปรดชีตและข้อมูลใหม่จากแบบสำรวจข้อมูลเกษตรกรประจำปี ดังนั้นการพัฒนาาระบบสารสนเทศจึงได้ออกแบบเพื่อรองรับการจัดเก็บข้อมูลที่เกิดจากสองส่วนดังกล่าว งานวิจัยได้ออกแบบฐานข้อมูลเพื่อรองรับข้อมูลที่นำเข้ามาจากไฟล์สเปรดชีตโดยได้กำหนดฟิลด์สำคัญและกำหนดรหัสข้อมูลให้ตรงกับข้อมูลในไฟล์สเปรดชีต นอกจากนี้ได้จัดรูปแบบของไฟล์โดยการแบ่งข้อมูลออกเป็นหลายชีต ๆ ละ 250 แถวข้อมูลเพื่อความเร็วในการดึงข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล ผลการพัฒนาะบบสามารถนำข้อมูลเดิมที่จัดเก็บในไฟล์สเปรดชีตเข้าสู่ฐานข้อมูลได้ เมื่อทำการตรวจสอบพบว่าทุกแถวทุกคอลัมน์สามารถจัดเก็บในฐานข้อมูลได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ได้ทดลองบันทึกข้อมูลใหม่จากแบบสำรวจข้อมูลเกษตรกร ผลปรากฏว่าข้อมูลถูกบันทึกลงในฐานข้อมูลต่อจากข้อมูลเดิมที่นำเข้ามาจากไฟล์ และสามารถนำไปใช้สำหรับการประมวลผลเพื่อรายงานข้อมูลในรูปแบบของกราฟ แผนที่ และข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากกระบวนการพัฒนาะบบดังกล่าว สามารถลดขั้นตอนและระยะเวลาในการบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ นอกจากนี้ยังลดข้อผิดพลาดของข้อมูลได้ด้วย

คำสำคัญ : การนำเข้าข้อมูล, ระบบสารสนเทศ, ฐานข้อมูล, โปรแกรมสเปรดชีต

¹ อาจารย์ประจำ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี email: aruneekku@gmail.com

¹ Lecturer, Department of Management Information System, Faculty of Management Science; Ubon Ratchathani University. email: aruneekku@gmail.com

Abstract

A study was undertaken to investigate the information system used for agriculturist data management at The Queen Sirikit Sericulture Center (Surin) particularly the part of the system used for data storage in the database. The stored data was composed of two parts consisting of an original data source recorded as a spread sheet file and a new data source derived from an annual survey of agriculturists' information. The system would be developed as a database in order to store the two types of data sources. In the database, data was inputted from the spread sheet file, with significant data fields and correct encoding. The file consisted of several sheets with 250 data rows for each sheet allowing faster data entry to the database. The findings indicated that the original data, stored as a spread sheet file, could be saved in the database with accurate data rows and columns (fields). When testing recording of the agriculturists' information, the data was saved next to the original information that could be efficiently applied for data processing and data presentation as graphs, maps, and data texts. Significantly, the established database could simplify work processes, shorten data recording times, and diminish data entry errors with an enhancement of the data integrity.

Keywords: Data importing, Information System, Database, Spread Sheet Software

บทนำ

การพัฒนาาระบบสารสนเทศขึ้นมาใหม่เพื่อใช้สำหรับการดำเนินงานกิจกรรมขององค์กรนั้นจะมีข้อมูลเดิมที่องค์กรจัดเก็บไว้ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของไฟล์ ฐานข้อมูล หรืออื่น ๆ เพื่อใช้สำหรับการดำเนินงานขององค์กร การบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบสารสนเทศเป็นกระบวนการแรกที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้สำหรับการประมวลผลและการรายงานสารสนเทศ ดังนั้นการสร้างเครื่องมือสำหรับการนำเข้าข้อมูลเดิมให้มีประสิทธิภาพ ต้องใช้เวลาน้อยกว่าการบันทึกข้อมูลเข้าไปใหม่ผ่านระบบที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ลดขั้นตอนการทำงาน ลดจำนวนคนในการทำงาน รวมไปถึงจนถึงลดข้อผิดพลาดในการบันทึกข้อมูลได้

ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดสุรินทร์ มีการสำรวจข้อมูลเกษตรกรที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อส่งให้กับกรมหม่อนไหมในแต่ละปี

โดยมีการเก็บให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์สปริตชีท ซึ่งข้อมูลที่บันทึกจะอยู่ในรูปของรหัสตัวเลขที่ได้ ออกแบบไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกันทุกจังหวัด เช่นข้อมูลของ ตำบล อำเภอ จังหวัด จะอยู่ในรูปของรหัสที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานเดียวกันไว้ อาทิ รหัส 32 คือจังหวัดสุรินทร์ 3201 คืออำเภอเมือง 320101 คือตำบลในเมือง เป็นต้น

เนื่องจากรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลในไฟล์สปริตชีท มีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของแถวและคอลัมน์ซึ่งคล้ายกันกับการจัดเก็บข้อมูลในฐานข้อมูลที่มีการจัดเก็บในรูปแบบแถวและคอลัมน์เช่นเดียวกันบ่อยครั้งที่มีการนำสปริตชีทไปใช้ในการจัดเก็บข้อมูลแทนการบันทึกในฐานข้อมูลเนื่องจากสามารถประมวลผลให้อยู่ในรูปแบบของกราฟิกได้ (Bendre, M., Sun, B., Zhang, D., Zhou, X., Chang, K. C. C., & Parameswaran, A., 2015) การเก็บข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์สปริตชีท มีข้อดีคือ ผู้บันทึกข้อมูลแม้มีทักษะการใช้งาน

คอมพิวเตอร์ในระดับเบื้องต้นก็สามารถเรียนรู้การใช้งานโปรแกรมสปริตซ์ท์ได้อย่างรวดเร็ว การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในไฟล์สปริตซ์ท์เพียงไฟล์เดียวนั้นทำให้ง่ายต่อการสำรองและโอนย้ายข้อมูล แต่มีข้อเสียคือ สืบค้นได้ยากและต้องใช้ทักษะในการเขียนฟังก์ชันเพื่อการรายงานให้ได้สารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการ ด้วยข้อจำกัดที่ว่าผู้ใช้จะต้องจดจำรหัสที่มีอยู่จำนวนมาก ดังนั้นการพัฒนาระบบสารสนเทศขึ้นมาใหม่จึงเป็นการแก้ไขปัญหาลงในส่วนของจัดการข้อมูลเดิมที่จัดเก็บไว้ในไฟล์สปริตซ์ท์ การบันทึกข้อมูล และการรายงานสารสนเทศให้ทันสมัย รวดเร็ว ตรงตามความต้องการของผู้บริหาร ผู้วิจัยจึงได้คิดพัฒนาระบบสารสนเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการข้อมูลเกษตรกรรมผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยใช้วิธีการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบใหม่โดยผู้ใช้ไม่ต้องทำการคีย์ข้อมูลเข้าสู่ระบบที่ละรายการสามารถทำได้โดยการนำไฟล์สปริตซ์ท์ที่เตรียมพร้อมไว้แล้วนำเข้า (import) ผ่านระบบสารสนเทศและจัดเก็บในฐานข้อมูล จากผลการวิจัยสามารถสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในส่วนการจัดเก็บข้อมูล และการรายงานผลสารสนเทศตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาและจัดการข้อมูลเกษตรกรรมผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม งานวิจัยจึงเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการและช่วยเหลือเกษตรกรจำนวน 3 หน่วยงาน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยหม่อนไหมฯ จำนวน 4 ท่าน เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3 กรมพัฒนาที่ดิน จำนวน 1 ท่าน เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 ท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาประกอบการวิเคราะห์และพัฒนาระบบ

สารสนเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ เครื่องมือสำหรับการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือสำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศ และเครื่องมือสำหรับการสำรวจความพึงพอใจ รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือสำหรับการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็นการสัมภาษณ์ก่อนการพัฒนา และแบบสัมภาษณ์ระหว่างการพัฒนา

1.1 แบบสัมภาษณ์ก่อนการพัฒนา ผู้วิจัยได้จัดทำ layout ของระบบเพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์ รายละเอียดข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ก่อนการพัฒนาประกอบด้วย ความสอดคล้องในการใช้งาน องค์กรประกอบของเมนูและสี การแสดงรายงานและสารสนเทศ

1.2 แบบสัมภาษณ์ระหว่างการพัฒนา ผู้วิจัยได้นำระบบที่พัฒนาขึ้นนำเสนอต่อที่ประชุมของศูนย์หม่อนไหมฯ รายละเอียดข้อคำถามประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อุปสรรคการนำระบบสารสนเทศไปใช้งาน และแนวทางการนำระบบสารสนเทศไปใช้งานจริง

2. เครื่องมือสำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศ ผู้วิจัยได้ออกแบบให้ระบบสามารถทำงานผ่านออนไลน์ได้ เพื่อความสะดวกในการใช้งานและสอดคล้องกับกระบวนการสำรวจข้อมูล การบันทึก และการรายงานผลต่อหน่วยงานหลักของศูนย์ฯ ดังนั้นจึงมีเครื่องมือสำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศดังนี้

2.1 ภาษาที่นำมาใช้ในการพัฒนาระบบ ได้แก่ PHP5, JavaScript, HTML5 และ CSS3

2.2 Browser ที่ใช้คือ Chrome, Firefox

2.3 Interface Responsive design

รองรับได้ดังนี้ Lab top, PC computer

2.4 ระบบการจัดการฐานข้อมูล MySQL เวอร์ชันไม่เสียค่าใช้จ่าย

2.5 เครื่องมือนำเสนอสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ ได้แก่ Google Map API

2.6 เว็บเซิร์ฟเวอร์ ได้แก่ apache

3. เครื่องมือสำหรับการประเมินระบบ

3.1 แบบสอบถามความพึงพอใจคือ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อระบบสารสนเทศ โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale ของลิเคิร์ท แบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง 5
มาก	หมายถึง 4
ปานกลาง	หมายถึง 3
น้อย	หมายถึง 2
น้อยที่สุด	หมายถึง 1

โดยถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบสารสนเทศ ด้านการบันทึกข้อมูล การจัดเก็บ และการแสดงผล รวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อองค์กรได้นำไปใช้ในส่วนของการวิเคราะห์ผลความพึงพอใจได้ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best W. John, 1977) ดังต่อไปนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง มากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง มาก
2.50 – 3.49	หมายถึง ปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง น้อย

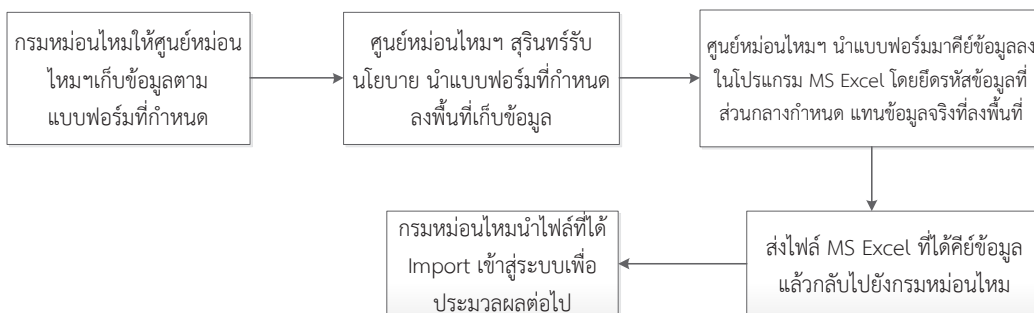
1.00 – 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

3.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์

นักวิชาการเกษตรที่ทำงานด้านการจัดเก็บข้อมูลเกษตรกร โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการนำระบบไปใช้งาน ความสอดคล้องกับแนวทางการจัดเก็บข้อมูลของเกษตรกร ข้อจำกัด และการปรับปรุงฐานข้อมูลเมื่อมีการนำระบบไปใช้งานจริง

ผลการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศที่ทำงานเฉพาะด้านให้แก่ศูนย์หม่อนไหมฯ ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลจึงเน้นการศึกษากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกลุ่มบริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยี ผลการรวบรวมและศึกษาข้อมูลพบว่า ด้านการจัดเก็บข้อมูลเกษตรกรยังใช้การบันทึกในโปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซลตามรูปแบบที่กรมหม่อนไหมกำหนด โดยกำหนดเป็นรหัสตัวเลขแทนการบันทึกข้อความได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับ หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ภาค การประกอบอาชีพ โดยผู้รับผิดชอบจะดำเนินการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสำรวจลงในโปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซลเมื่อบันทึกเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงจัดส่งไฟล์ไปยังกรมหม่อนไหมตามรอบระยะเวลาที่กำหนด ขั้นตอนกระบวนการทำงานของระบบเดิมสามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการของระบบเดิม

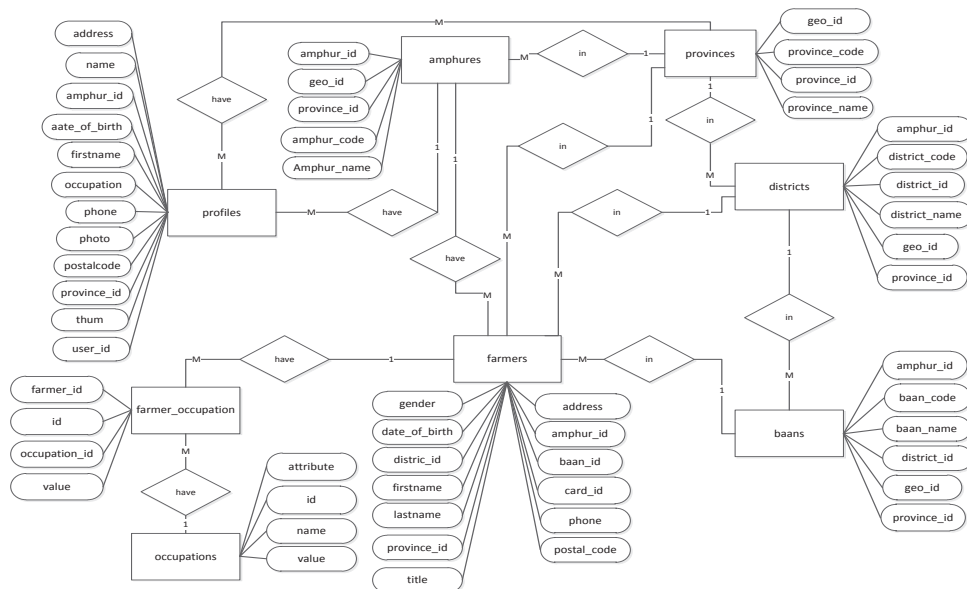
จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์หม่อนไหมฯ พบว่าต้องการเครื่องมือด้านเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการบันทึกข้อมูลเกษตรกร แต่ควรกระตบการทำงานเดิมน้อยที่สุด ดังนั้นการพัฒนาาระบบสารสนเทศจึงได้ออกแบบให้สอดคล้องกับการทำงานเดิมของเจ้าหน้าที่ โดยรายละเอียดผลการศึกษาในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อการออกแบบระบบสารสนเทศก่อนนำไปพัฒนาพบว่า layout ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้พิจารณาแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศนั้นสอดคล้องกับแนวทางการทำงานของกลุ่มเป้าหมาย คือ สอดคล้องกับลักษณะกระบวนการทำงานในปัจจุบัน เมื่อมีระบบสารสนเทศแล้วหน่วยงานต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานใหม่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ระบบที่พัฒนาขึ้นยังออกแบบให้มีการนำเสนอในรูปแบบของกราฟิก ซึ่งในการทำงานแบบเดิมไม่มีรูปแบบการรายงานที่สรุปผลข้อมูลเกษตรกรให้เห็นได้ชัดเจน

ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อระบบสารสนเทศระหว่างการพัฒนา

พบว่าระบบสารสนเทศสามารถบันทึกข้อมูลเกษตรกรได้ทั้งแบบนำเข้าข้อมูลจากไฟล์สปริตชีทและการบันทึกผ่านระบบโดยตรง มีการรายงานผลสารสนเทศได้แบบทันทีทันใด เมื่อระบบพัฒนาเสร็จเรียบร้อยแนวทางการนำไปใช้จริงนั้นยังมีอุปสรรคด้านผู้ปฏิบัติงานและงบประมาณที่ต้องจ้างบุคลากรที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมื่อนำซอฟต์แวร์ไปใช้งานจริง ได้แก่ ค่าเช่าโฮสติ้ง (hosting) ค่าเช่าโดเมน (domain) รวมถึงค่าบำรุงรักษาซอฟต์แวร์ นอกจากนี้บุคลากรส่วนน้อยที่มีทักษะการใช้งานซอฟต์แวร์ได้อย่างคล่องแคล่วและมีภาระงานเดิมค่อนข้างมาก ดังนั้นงบประมาณด้านกำลังคนและงบประมาณเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นข้อจำกัดที่ศูนย์หม่อนไหมฯ ยังชะลอการนำระบบสารสนเทศไปใช้งานตามวัตถุประสงค์

ผลการพัฒนาระบบสารสนเทศสามารถอธิบายได้ 2 ส่วนได้แก่ ผลการออกแบบฐานข้อมูลและผลการเขียนโปรแกรมเพื่อรองรับการบันทึกข้อมูลเกษตรกร รายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการออกแบบฐานข้อมูลแสดงในรูปแบบของ ER-model

ผลการออกแบบฐานข้อมูล

ภาพที่ 2 เป็นการออกแบบฐานข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลเกษตรกรในรูปแบบของ ER-model (Batini, C., Ceri, S., & Navathe, S. B., 1992) แบ่งออกเป็นทั้งหมด 7 เอนทิตีดังนี้

1. Provinces คือ เอนทิตีสำหรับเก็บข้อมูลจังหวัดในประเทศไทย
2. Amphures คือ เอนทิตีสำหรับเก็บข้อมูลอำเภอของแต่ละจังหวัด
3. Districts คือ เอนทิตีสำหรับเก็บข้อมูลตำบลของแต่ละอำเภอ
4. Banns คือ เอนทิตีสำหรับเก็บข้อมูลหมู่บ้านของแต่ละตำบล

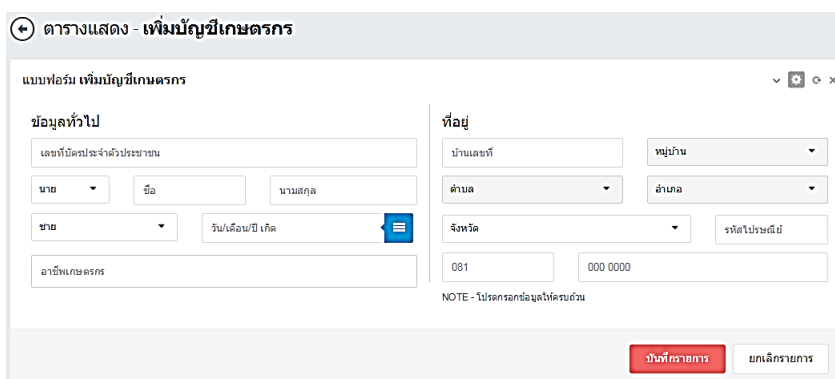
5. Profiles คือ เอนทิตีสำหรับเก็บข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ใช้งาน

6. Farmers คือ เอนทิตีสำหรับเก็บข้อมูลรายละเอียดของเกษตรกร

7. Farmer_occupation คือ เอนทิตีสำหรับเก็บข้อมูลอาชีพของเกษตรกร

ผลการเขียนโปรแกรมเพื่อรองรับการบันทึกข้อมูลเกษตรกร

ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถเพิ่มบัญชีเกษตรกรโดยการบันทึกผ่านระบบสารสนเทศแบบออนไลน์แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงเครื่องมือสำหรับการเพิ่มบัญชีเกษตรกร

ข้อมูลที่จำเป็นต้องกรอกได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนบุคคล ข้อมูลด้านอาชีพ และข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เจ้าหน้าที่จะเป็นคนคีย์ข้อมูลดังกล่าวผ่าน

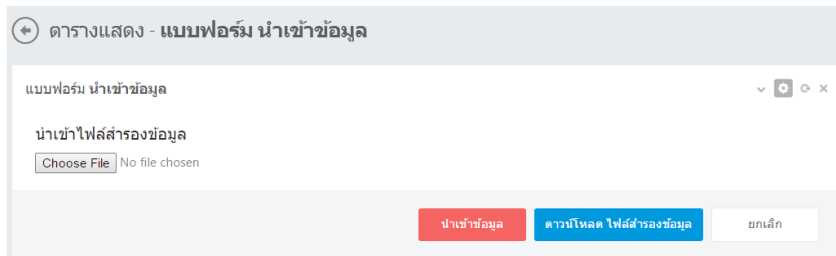
ระบบเพื่อจัดเก็บในฐานข้อมูล ดังนั้นระบบจึงสามารถรายงานผลสรุปข้อมูลได้ในทันทีทันใด ลักษณะการรายงานสารสนเทศแสดงได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงรายงานสารสนเทศในรูปแบบของกราฟ

จากภาพที่ 4 แสดงรูปแบบการรายงานสารสนเทศเกี่ยวกับอาชีพของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยกราฟสามารถแสดงผลได้หลายมิติ เช่น อาชีพ อำเภอ ร้อยละของแต่ละอาชีพในแต่ละอำเภอ เป็นต้น ในส่วนของการเพิ่มบัญชีเกษตรกรโดยการนำเข้าข้อมูลไฟล์สปริตซ์ท ระบบ

สารสนเทศรองรับการทำงานได้ดีโดยผู้ใช้ทำการเลือกไฟล์ที่ต้องการนำเข้าข้อมูลและคลิกปุ่มนำเข้าข้อมูลดังภาพที่ 5 แต่จะต้องมีการเตรียมไฟล์สปริตซ์ทให้สอดคล้องกับการออกแบบฐานข้อมูลดังภาพที่ 6 ให้เรียบร้อยก่อนดำเนินการ

ภาพที่ 5 แสดงเครื่องมือสำหรับการนำเข้าข้อมูลด้วยไฟล์สปริตซ์ท

จากภาพที่ 5 ระบบมีเครื่องมือสำหรับการนำเข้าไฟล์ข้อมูล ซึ่งผู้ใช้งานเพียงจัดเตรียมไฟล์ดังภาพที่ 6 สามารถเลือกปุ่ม Choose File จาก

นั้นเลือกไฟล์ที่ต้องการและกดปุ่มนำเข้าข้อมูล ข้อมูลจากไฟล์จะถูกจัดเก็บในฐานข้อมูลโดยอัตโนมัติ

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
1	no	idcard	baan	district	amphur	province	title	gender	firstname	surname	birthdate	address	postalcode	phone
2	1	3320101660245		321603	3216	32 นาง	หญิง	จำเริญ	โพธิ์แก้ว		30 ม.7			
3	2	3320101660768		321603	3216	32 นาง	หญิง	บงอร	โพธิ์แก้ว		46 ม.7			
4	3	3320100329561		321603	3216	32 นาง	หญิง	เสริญ	โพธิ์แก้ว		66 ม.7			
5	4	3320101663139		321603	3216	32 นาง	หญิง	สุดา	โพธิ์แก้ว		4 ม.7			
6	5	3320101663155		321603	3216	32 นาง	หญิง	อำไพ	โพธิ์แก้ว		78 ม.7			
7	6	3320101660687		321603	3216	32 นาง	หญิง	วันเพ็ญ	โพธิ์แก้ว		35 ม.7			

ภาพที่ 6 ลักษณะการเตรียมไฟล์เพื่อการนำเข้าข้อมูล

จากภาพที่ 6 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการเตรียมคอลัมน์เพื่อเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับฟิลด์ในฐานข้อมูลที่ได้สร้างไว้แล้ว จากภาพมีการกำหนดลำดับข้อมูล รหัสบัตรประจำตัวประชาชน รหัสหมู่บ้าน รหัสตำบล รหัสอำเภอ รหัสจังหวัด และข้อมูลเกษตรกร คอลัมน์ใดยังมีข้อมูลจะปล่อยให้ cell เหล่านั้นว่างโดยไม่เติมสัญลักษณ์ใดๆ ทั้งสิ้น ข้อมูลภายในไฟล์จะถูกแบ่งออกเป็นหลายชีท ๆ ละ 250 แถวเพื่อความรวดเร็วในการอ่านข้อมูล (McGrath, R. E., 2014)

กระบวนการทำงานของระบบ เมื่อระบบได้รับการยืนยันจากผู้ใช้งานจะทำการอัปโหลดไฟล์ที่ถูกเลือกไว้แล้ว โดยจะดำเนินการอัปโหลดไฟล์ไปเก็บไว้ยังเซิร์ฟเวอร์ก่อนเพื่อลดภาระการประมวลผลระหว่างเครือข่ายลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงหลีกเลี่ยงการอ่านไฟล์ขนาดใหญ่ด้วยวิธีการ stream เพื่อไม่ให้ข้อมูลที่จะประมวลผลนั้นเสียหายระหว่างดำเนินการ ตัวอย่าง source code สำหรับการอัปโหลดไฟล์และอ่านข้อมูลจากไฟล์เพื่อบันทึกลงไปในฐานข้อมูลแสดงได้ดังภาพที่ 7

```

if (Input::hasFile('upload')) {
    $file          = Input::file('upload');
    $destinationPath = 'imports';
    $extension     = $file->getClientOriginalExtension();

    if (in_array($extension, ['xls', 'csv'])){
        $filename      = Str::random(20) . '.' . $extension;
        $uploadSuccess = $file->move($destinationPath, $filename);
    }
}
}

```

ภาพที่ 7 source code สำหรับการอัปโหลดไฟล์

จากภาพที่ 7 ผู้วิจัยได้กำหนดให้ไฟล์ที่จะทำการอัปโหลดเป็นชนิดไฟล์สปริตซีท คือไฟล์ที่มีนามสกุล xls หรือ csv อย่างใดอย่างหนึ่งถ้าเป็นนามสกุลไฟล์นอกเหนือจากที่กำหนดระบบจะไม่ยอมให้ทำการอัปโหลด โดยพิจารณาได้จากคำสั่ง Extension ระบบจะตรวจสอบว่านามสกุลไฟล์ตรงกันกับที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ จากการทดสอบข้อมูลที่เกิดจากการนำเข้าข้อมูลและการคีย์ผ่านระบบ

พบว่าข้อมูลสามารถจัดเก็บได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่องกันไปอย่างเป็นระบบไม่ทับซ้อนหรือทำให้ข้อมูลเดิมหายไปสามารถนำไปประมวลผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นยังสามารถนำข้อมูลออกจากฐานข้อมูล (export) ให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์สปริตซีทได้ดังภาพที่ 8

เกษตรกรผู้เลี้ยงไหม														
ที่	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ราย	แปลงหม่อน (ไร่)			ผลิตไหมร้อยออน (แผ่น)		ผลิตรังไหม (กก.)		ผลิตเส้นไหม (กก.)		ราย
					รวม	เฉลี่ย	รวม	เฉลี่ย	รวม	เฉลี่ย	รวม	เฉลี่ย		
1	เมืองสุรินทร์	26	1	3	40.91	31.96	0.00	0.00	500.00	38.46	1,000.00	38.46	2	
2	ชุมพลบุรี	9	0	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0	

ภาพที่ 8 การนำออกข้อมูลในรูปแบบของไฟล์สปริตซีท

จากภาพที่ 8 ข้อมูลที่ถูกนำออกจากฐานข้อมูลนั้นถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์สปริตซีท และเรียบเรียงคอลัมน์ให้สอดคล้องกับไฟล์และแบบฟอร์มที่นักวิชาการเกษตรใช้สำหรับเก็บข้อมูลเกษตรกร เพื่อความสะดวกในการส่งข้อมูลต่อไปยังกรมหม่อนไหม และใช้สำหรับการนำข้อมูลในฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้งานได้ในอนาคต

ผลสำรวจความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อระบบสารสนเทศที่ได้พัฒนาขึ้น โดยผู้ตอบแบบสอบถามนั้นเป็นนักวิชาการเกษตรและพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลของเกษตรกรรจำนวน 4 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง

26 - 30 ปี ร้อยละ 50 และ 36 – 40 ปี ร้อยละ 50.0 เดียวกัน ผลการสำรวจความพึงพอใจแสดงได้
เท่ากัน การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50 ดังตารางที่ 1
และสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.0 เช่น

ตารางที่ 1 ผลสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อระบบสารสนเทศ

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. มีการตรวจสอบการเข้าใช้งานระบบโดยให้ใส่รหัสผู้ใช้ และรหัสผ่าน	4.5	0.6	มากที่สุด
2. สามารถบันทึก และแก้ไขข้อมูลเกษตรกร โดยแยกตามพื้นที่ในระดับหมู่บ้าน	4.0	0.8	มาก
3. แสดงรายงานข้อมูลรายละเอียดของเกษตรกรพื้นที่การเพาะปลูกเหมือนกันในรูปแบบของแผนที่รายละเอียด อธิบาย และกราฟ	4.5	0.6	มากที่สุด
4. เข้าถึงระบบได้ตลอด 24 ชั่วโมงผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา	4.5	0.6	มากที่สุด
5. มีเครื่องมือนำเข้าข้อมูล (Import) ในรูปแบบไฟล์ข้อมูลเพื่อง่ายต่อการจัดการข้อมูล	4.5	0.6	มากที่สุด
6. มีเครื่องมือสำหรับการสำรองข้อมูล เพื่อความปลอดภัยในระบบเกิดข้อผิดพลาด	4.3	0.5	มาก
7. ระบบง่ายต่อการเรียนรู้ และการใช้งาน	4.8	0.5	มากที่สุด
8. สามารถใช้งานได้หลากหลายอุปกรณ์ อาทิ มือถือสมาร์ตโฟน คอมพิวเตอร์และโน้ตบุ๊ก	5.0	0.0	มากที่สุด
9. ระบบสารสนเทศจะช่วยลดระยะเวลา ทรัพยากรกระดาษ และบุคคล ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกษตรกร ของศูนย์ฯ ในอนาคต	4.8	0.5	มากที่สุด
10. ควรสนับสนุนให้นำระบบนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดเก็บข้อมูลของเกษตรกรของศูนย์ฯ เหมือนใหม่ฯ	4.8	0.5	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อระบบสารสนเทศที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อระบบที่สามารถใช้ได้กับอุปกรณ์ได้หลากหลายชนิดมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 รองลงมาได้แก่ ระบบใช้งานง่าย ลดระยะเวลาการทำงาน ลดปริมาณกระดาษ รวมไปถึงจนถึงสนับสนุนให้นำระบบมาใช้งานกับศูนย์เหมือนใหม่ฯ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.8 เท่ากัน แต่ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการบันทึกแก้ไขข้อมูลเกษตรกรในระดับหมู่บ้านที่ยังมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0 เนื่องจากในทางปฏิบัติการบันทึกข้อมูลระดับหมู่บ้านทำได้ยาก เจ้าหน้าที่ต้องนำอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ลงพื้นที่ทำการบันทึกข้อมูลแปลงเหมือนตามรูปร่างพื้นที่ปลูก แม้อุปกรณ์จะรองรับการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เมื่อทำไปปฏิบัติจริงยังมีอุปสรรคเรื่องการลงพื้นที่ เนื่องจากจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักวิชาการเกษตร จำนวน 2 คน คนที่หนึ่งมีตำแหน่งเป็นนักวิชาการเกษตร ชำนาญการ มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับ งานอนุรักษ์และคุ้มครองหม่อนไหม งานบริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีหม่อนไหม งานวิจัยและพัฒนาหม่อนไหม ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำระบบไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงาน สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. แนวทางการนำไปใช้งานให้ เป็นรูปธรรมภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณทั้งด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ รวมไปถึงจนถึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี เนื่องจากในปัจจุบันศูนย์เหมือนใหม่ฯ ยังขาดบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ นักวิชาการเกษตรจึงได้ใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งบางครั้งทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงาน การนำระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงานจะทำให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. รูปแบบการลงพื้นที่และการบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูลเกษตรกรจะดำเนินการตามรอบระยะเวลาที่กรมหม่อนไหมกำหนด และใช้แบบฟอร์มตามกรมหม่อนไหมออกแบบไว้เท่านั้นเพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ ดังนั้นศูนย์หม่อนไหมฯ จึงเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสำรวจข้อมูลเท่านั้น ระบบสารสนเทศสามารถรองรับกิจกรรมการสำรวจข้อมูลที่กำหนดได้เป็นอย่างดี แต่มีข้อจำกัดเมื่อกรมหม่อนไหมมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลในแบบฟอร์มจะส่งผลกระทบต่อระบบสารสนเทศทันที ดังนั้นจึงเป็นข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารองค์กร แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ จะต้องมีส่วนดูแลระบบที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำ เพื่อปรับปรุงระบบให้เป็นไปตามนโยบายในแต่ละปีงบประมาณ นอกจากนี้ในปัจจุบันกรมหม่อนไหมได้เริ่มให้ศูนย์หม่อนไหมเก็บข้อมูลเกษตรกรในระบบ smart farmer เพื่อรวบรวมข้อมูลเกษตรกรไว้ในฐานข้อมูลส่วนกลาง ซึ่งข้อมูลจะมีความซ้ำซ้อนกันบางส่วน เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านพื้นที่เพาะปลูก ดังนั้นถ้ามีการเชื่อมโยงข้อมูลกันระหว่างระบบที่พัฒนาขึ้นและระบบ smart farmer จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คนที่สองมีตำแหน่งเป็นนักวิชาการเกษตร มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับ การผลิตไหมไหมพันธุ์ดีให้เกษตรกร ดำเนินโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ สำหรับการจัดเก็บข้อมูลเกษตรกร ระบบสารสนเทศมีการสร้างเครื่องมือเพื่อบันทึกข้อมูลพื้นฐานไว้เป็นอย่างดี ทั้งอาชีพ ที่อยู่ และ พิกัดแปลงหม่อนไหม แต่เนื่องจากการให้การสนับสนุนด้านวิชาการรวมไปจนถึงงบประมาณแก่เกษตรกรนั้นจะต้องนำข้อมูลการเข้าร่วมอบรมโครงการที่ศูนย์หม่อนไหมฯ จัดขึ้นมาวิเคราะห์ร่วมด้วย ดังนั้นถ้ามีการพัฒนาระบบบันทึกข้อมูลผู้เข้าร่วมอบรมโครงการอบรมด้านวิชาการแก่เกษตรกรของศูนย์หม่อนไหมฯ จะทำให้การสืบค้นข้อมูลเพื่อ

นำมาประกอบการวิเคราะห์ให้การสนับสนุนพื้นที่เพาะปลูกหม่อนและอื่น ๆ ทำได้ง่ายยิ่งขึ้น

วิจารณ์และสรุปผล

การรวบรวมข้อมูล ศูนย์หม่อนไหมฯ เป็นหน่วยงานราชการที่ขึ้นตรงต่อกรมหม่อนไหม การดำเนินงานจึงเป็นไปตามนโยบายที่ต้นสังกัดวางแผนไว้ ดังนั้นการสำรวจข้อมูลเกษตรกร การรายงานผลต่าง ๆ จึงเป็นไปตามรอบระยะเวลาที่ส่วนกลางได้กำหนดไว้ แต่เนื่องจากศูนย์หม่อนไหมฯ ไม่ได้เป็นเพียงหน่วยงานเดียวที่เก็บข้อมูลเกษตรกรสำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์ได้เก็บข้อมูลเกษตรกรเช่นเดียวกัน โดยทั้งสองหน่วยงานมีการเก็บข้อมูลการใช้พื้นที่นาหรือที่ทำกินของเกษตรกรไปปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ปลูกหม่อน ปลูกข้าวโพด ปลูกผัก แต่ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกันเนื่องจากเกษตรกรให้ข้อมูลไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง สาเหตุเกิดจากนโยบายการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งนั้น เป็นเหตุผลหลักในการให้ข้อมูล เช่น ถ้าเกี่ยวข้องกับ การขอเช่ารายได้ในพื้นที่ทำกิน เกษตรกรจะให้ข้อมูลพื้นที่หรือชนิดพืชที่ปลูกมากกว่าความเป็นจริง ถ้าเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีจะให้ข้อมูลพื้นที่ทำกินน้อยกว่า ดังนั้นข้อมูลจึงไม่สามารถอ้างอิงกันได้ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3 กรมพัฒนาที่ดินไม่ได้เก็บข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเป็นหน่วยงานให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกในแต่ละพื้นที่เท่านั้น นอกจากเจ้าหน้าที่ศูนย์หม่อนไหมจะทำการเก็บข้อมูลเกษตรกรเพื่อส่งให้กับกรมหม่อนไหมแล้วจะต้องทำการบันทึกข้อมูลในแอปพลิเคชันที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดเช่น ระบบ smart farmer โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และระบบ TAMIS พัฒนาโดย สวทช. ใช้สำหรับจัดเก็บข้อมูลเกษตรกร ทั้งข้อมูลการเพาะปลูก พิกัด และขนาดพื้นที่ทำกิน ซึ่งทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการเก็บข้อมูล ดังนั้นระบบที่พัฒนาขึ้นไม่ได้ทำการเชื่อมโยงฐานข้อมูล

ร่วมกับระบบ TAMIS จึงสามารถใช้ได้เฉพาะจัดการข้อมูลเกษตรกรในศูนย์หม่อนไหมเท่านั้น

กระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศ

มีการวางแผนการทำงานก่อนเริ่มต้นพัฒนาระบบ โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งก่อนและระหว่างการพัฒนา ระบบ รวมถึงเมื่อพัฒนาระบบเสร็จเรียบร้อยแล้วมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เพื่อให้ทราบแนวทางการพัฒนาต่อไป ซึ่งการพัฒนาแบบสารสนเทศได้ยึดหลักของ SDLC (system development life cycle) (Radack, S., 2003) เนื่องจากเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นมาเฉพาะและเริ่มจากการสำรวจความต้องการของผู้ใช้โดยผู้วิจัยเอง จึงไม่สามารถนำเว็บไซต์ที่สามารถจัดการเนื้อหาสำเร็จรูป หรือ CMS (Content Management System) (Bergstedt, S., Wiegrefte, S., Wittmann, J., & Moller, D., 2003) มาใช้งานได้ ดังนั้นหลักการของ SDLC ที่นำมาใช้สำหรับการพัฒนาระบบสารสนเทศในครั้งนี้จึงเริ่มจากการวางแผนเพื่อสำรวจความต้องการ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบแล้วนำไปพัฒนาให้ตรงตามต้องการ เพื่อพัฒนาเสร็จแล้วมีการทดสอบระบบ และสุดท้ายเป็นขั้นตอนของการวางแผนเพื่อนำไปใช้งาน ระบบที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้จึงตรงตามความต้องการของผู้ใช้และสามารถใช้งานได้จริง โดยเฉพาะในส่วนของการนำเข้าข้อมูลจากไฟล์สปริตซีท นอกจากจะทำให้เกิดความรวดเร็วในการทำงานแล้ว ยังสามารถลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากการคีย์ข้อมูล และลดจำนวนบุคลากรทำหน้าที่ในการคีย์

ข้อมูลได้ด้วย แต่จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในไฟล์ให้เรียบร้อยก่อนนำเข้าสู่ระบบสารสนเทศ

อุปสรรคการนำไปใช้งาน ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ ผู้บริหารและพนักงานมีความพึงพอใจและเห็นว่าสามารถสนับสนุนการทำงานด้านการเก็บข้อมูลได้ แต่เนื่องจากเป็นระบบออนไลน์จึงมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเช่า hosting และ domain name จึงเป็นอุปสรรคที่จะนำไปใช้งานได้จริง เนื่องจากศูนย์หม่อนไหมฯ ไม่มีงบประมาณรองรับ นอกจากนั้นยังไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีโดยตรง จึงยังไม่มีผู้รับผิดชอบหลักที่จะมารับผิดชอบระบบที่พัฒนาขึ้น ดังนั้นด้วย 2 ปัจจัยหลักได้แก่ เรื่องงบประมาณและบุคลากร จึงส่งผลให้ระบบที่พัฒนาขึ้นนั้นจึงยังเป็นแนวทางการนำไปใช้และเป็นข้อเสนอเพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์หม่อนไหมฯ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านวิชาการและอื่น ๆ ตลอดจนการดำเนินโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- Batini, C., Ceri, S., & Navathe, S. B. (1992). *Conceptual database design: an Entity-relationship approach (Vol. 116)*. Redwood City, CA: Benjamin/Cummings. 30-46
- Bergstedt, S., Wiegrefte, S., Wittmann, J., & Moller, D. (2003). *Content management systems and e-learning systems-a symbiosis?*. Proceedings of Proceedings 3rd IEEE International Conference on Advanced Technologies; 9-11 July 2003. Athens, Greece. 155-159

- Bendre, M., Sun, B., Zhang, D., Zhou, X., Chang, K. C. C., & Parameswaran, A. (2015). *DataSpread: Unifying databases and spreadsheets*. Proceedings of the VLDB Endowment, 8(12), 2000-2003.
- Best, John W. (1977). *Research in education 3rd ed*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc. 179-215
- McGrath, R. E. (2014). *Creating and verifying data sets with excel*. SAGE Publications. 69-70
- Radack, S. (2003). *The System Development life cycle*. iTL Bulletins, National Institute of Standards and Technology. December 2003. 1-4

การสร้างความสนใจในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม

Attention Creation in Classroom by Augmented Reality

พัชรินทร์ บุญสมธป¹

Patcharin Boonsomthop¹

Received: 8 August 2018

Revised: 25 October 2018

Accepted: 13 November 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยชั้นเรียนนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาเมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 16 คน ใช้แบบวิจัยกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง ผลการศึกษา พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ 82.86/82.46 2) นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.36

คำสำคัญ: ความสนใจในชั้นเรียน, การจัดการเรียนรู้, ประสิทธิภาพ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, เทคโนโลยีความจริงเสริม

Abstract

This study aimed 1) to develop learning activities by Augmented Reality (AR) average scheme 80/80, 2) to compare student's learning achievement before and after learning by AR and 3) to explore student satisfaction levels when using AR. The sample were 16 students in 3rd Bachelor of Communication Arts, the measurement was One-Group Pretest-Posttest Design. The study found that, 1) an average efficiency of learning by AR was 82.86/82.46. 2) The significance level of 0.05, the post learning achievement by AR were better than the pre-learning. 3) The overall student satisfaction toward learning management was at the highest level (average 4.36.)

Keywords: An attention in Classroom, Learning Management, Efficiency, Learning Achievement, Augmented Reality

¹ อาจารย์หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี โทร. 095-998-8954

¹ Bachelor of Communication Arts's Lecturer, Management Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University. Tel. 095-995-8954, E-mail: auiindy@gmail.com

บทนำ

เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ถือเป็นการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทางปฏิบัติ แก่มวลมนุษย (โอเคเนชั่น, 2560) เทคโนโลยีจึงมีความสำคัญและมีบทบาทอย่างมากต่อสังคมไทย โดยเฉพาะต่อคนรุ่นปัจจุบัน ทั้งวัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน วัยหลังเกษียณ ต่างมีวิถีชีวิตผูกติดกับเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจากเทคโนโลยีทางกายภาพได้ผสมเข้ากับการใช้ชีวิตของทุกคน จนไม่สามารถแยกออกจากการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองยุคใหม่เล็งลูกด้วยเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่มากขึ้น หลายครอบครัวปล่อยให้เครื่องยนต์กลไกเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกแทน ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทยุ อุปกรณ์การเล่นอันทันสมัยนานาชนิด (กมลทิพย์ แก้วพรหม, 2560) สังคมยุคใหม่ทันสมัยและสะดวกสบายขึ้น แต่กลับมีปฏิสัมพันธ์ทางเห็นมากขึ้น สอดคล้องกับ สุภาพร เทพยสุวรรณ (2560) ที่กล่าวว่า เทคโนโลยีทำให้เด็กส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ เบื่อง่าย หงุดหงิดง่าย ไม่มีสมาธิขณะเรียน ทำให้สมองเด็กไม่เกิดการพัฒนา ก่อให้ระบบประสาทมีปัญหา ส่งผลให้ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กช้าลงเมื่อเทียบกับพัฒนาการตามเกณฑ์เด็กปกติ อีกทั้งการที่เด็กที่ได้รับการกระตุ้นทางสายตาจากการนำเสนอเนื้อหาผ่านเทคโนโลยีต่างๆ ทั้งภาพและเสียงตลอดเวลา จะรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียน เมื่อต้องกลับมาอยู่ในสภาพความเป็นจริงในชั้นเรียน ทำให้เด็กเรียนรู้ช้าลง รู้สึกไม่ท้าทาย ทำให้ระดับความสามารถของสมองค่อยๆ ลดลง ผลคือ การเรียนรู้ด้านวิชาการต่างๆ ในชั้นเรียน กลายเป็นสิ่งที่ยากและไม่สนุกสำหรับเด็กยุคใหม่อีกต่อไป

จากสภาพปัญหาข้างต้น เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยได้ประสบระหว่างทำการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์

กราฟิกและการออกแบบ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งจัดการเรียนการสอนที่ห้องคอมพิวเตอร์ นักศึกษาแต่ละคนสามารถเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ตได้ จึงทำให้อยู่ครั้งนักศึกษานั่งฟังการบรรยายแต่สายตาจ้องมองหรือให้ความสนใจเรื่องราวนั้น ๆ จากหน้าจอคอมพิวเตอร์มากกว่าเนื้อหาในบทเรียน บ้างสนใจเนื้อหาสาระในอินเทอร์เน็ตมากกว่าอาจารย์ผู้สอน บางรายหันหน้าให้ความสนใจกับสมาร์ทโฟนของตนเองมากกว่าเนื้อหาในบทเรียน โดยจะให้ความสนใจหรือตั้งใจฟังเมื่อมีคะแนน หรือมีการมอบหมายงานให้ทำ จึงทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า ผู้สอนต้องบรรยายซ้ำหลายรอบ ใช้เสียงดังมากกว่าเดิมเพื่อให้เนื้อหาเข้าถึงนักศึกษาที่กำลังสนใจเรื่องราวนั้นๆ ขณะอยู่ในชั้นเรียน

Augmented Reality เป็นหนึ่งใน 23 เทคโนโลยีที่น่าจับตามองและกำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถผสมผสานโลกความจริง (real world) กับโลกเสมือน (virtual world) เข้าด้วยกัน ผู้คนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีความจริงเสริมได้ไม่ยาก เพียงมีสมาร์ทโฟนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ และดาวน์โหลดแอปพลิเคชันที่รองรับเทคโนโลยีดังกล่าว ก็สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้ (รัชดา เจียสกุล, 2560)

ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง “การสร้าง ความสนใจในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม” โดยทดลองใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ที่รองรับเทคโนโลยีความจริงเสริมมาผนวกและสอดแทรกเข้ากับเนื้อหาในบทเรียน เพื่อให้ให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาให้ได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 ด้วย

เทคโนโลยีความจริงเสริมที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 เมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

เทคโนโลยีความจริงเสริม หมายถึง แอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ หรือระบบปฏิบัติการไอโอเอสบนสมาร์ตโฟน ที่มีความสามารถในการสร้าง ผลิต และใช้งานได้เสมือนจริง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีคุณลักษณะหรือความสามารถในการใช้งานที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละแอปพลิเคชัน ได้แก่ Plickers, PixLive Player และ Aurasma Studio เป็นต้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมโดยคำนึงถึงสมรรถนะหรือความสามารถของเทคโนโลยีความจริงเสริมที่นำมาใช้สร้างความสนใจในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 โดยการเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการประเมินกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม กับคะแนนที่ได้จากการสอบครั้งสุดท้ายหลังจากเรียนจบเรื่องนั้น หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแต่ละหัวข้อ ซึ่งกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 (บุญเรือง ศรีเหรียญ, 2560, น. 135)

ความพึงพอใจ หมายถึง ความชอบ หรือความรู้สึกที่พึงพอใจหรือไม่พอใจที่เกิดขึ้นในจิตใจของนักศึกษาที่มีต่อการสร้างความสนใจในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 ต่อเทคโนโลยีความจริงเสริม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสนใจในการเรียนวิชา BCS121 การเขียนโปรแกรม 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาควิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะสารสนเทศศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการเสริมแรง” ของพิมพ์วิสาข์ ดิงเคลือบ (2552) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการเสริมแรงในการเรียนเพื่อพัฒนาความสนใจในการเรียน โดยการเสริมแรงทางบวกและทางลบ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบวิธีการเสริมแรงที่เหมาะสม และ 3) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรม การเล่นเกมอินเทอร์เน็ทของนักศึกษาระหว่างเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า เมื่อใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก (เพิ่มคะแนน) จะกระตุ้นให้นักศึกษาเล่นเกมอินเทอร์เน็ทระหว่างเรียนน้อยลง นักศึกษาสนใจเรียนมากขึ้น และสามารถทำแบบฝึกหัดได้ ส่งผลต่อคะแนนที่สูงขึ้นของนักศึกษา

พรทิพย์ ปริญญาทิติ (2558) ได้วิจัยเรื่อง “ผลของการใช้บทเรียน Augmented Reality Code เรื่อง คำศัพท์ภาษาจีนพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคoding Augmented Reality Code เรื่อง คำศัพท์ภาษาจีนเบื้องต้นให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน AR Code 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนฯ 4) เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาจีนพื้นฐาน และ 5) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียน AR Code กลุ่ม

ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คนผลการวิจัยสรุปว่า 1) บทเรียน AR Code มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าเท่ากับ 80.97/86.67 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า บทเรียน AR Code ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น 3) ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนตอบบทเรียน AR Code พบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจบทเรียน AR Code ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 81.00 และค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์หลังเรียน 2 สัปดาห์มีค่าเท่ากับ 24.30 และ 5) ความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่มีต่อบทเรียน AR Code พบว่า นักเรียน ชอบ ภาพสีสันสวยงาม มีความคมชัด การ์ตูนสวย เสียงชัดเจน น่าอ่าน นักเรียนมีสีหน้ายิ้มแย้ม มีความสุข ตื่นเต้น จำศัพท์ได้เร็ว แบบทดสอบสนุก และนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

เชียรทศ ประพฤติชอบ (2560) ศึกษาเรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ต่อสื่อธรรมชาติในรูปแบบโลกเสมือนผสมผสานโลกจริง” วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อธรรมชาติรูปแบบโลกเสมือนผสมผสานโลกจริง และศึกษาการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น โดยพัฒนาจากโปรแกรม Pixlive Maker ผ่านการพัฒนาระบบ (SDLC) และศึกษาการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีการใช้ประโยชน์สื่อธรรมชาติรูปแบบโลกเสมือนผสมผสานโลกจริงระดับปานกลาง โดยใช้ประโยชน์เพื่อใช้ประกอบการสวดมนต์มากที่สุด รองลงมาคือ ใช้สร้างบรรยากาศการฝึกสมาธิและภาวนาจิต 2) นักศึกษามีความพึงพอใจสื่อ

ธรรมชาติในรูปแบบโลกเสมือนผสมผสานโลกจริงในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจ ด้านเทคนิคที่ใช้ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้งานอุปกรณ์ และด้านโครงสร้างของสื่อ ตามลำดับ

วิธีการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 แผนกวิชาการสื่อสารสื่อใหม่และมัลติมีเดียดีไซน์ หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จำนวน 16 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและทดสอบหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) (บุญเรือง ศรีเหรียญ, 2560, น. 69-70) เนื่องจากมีนักศึกษาเรียนเพียงห้องเดียว โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และตอบแบบสอบถามด้วยตนเองเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ได้รับจากการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมในแต่ละแอปพลิเคชันที่ใช้เป็นสื่อกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มี 4 เครื่องมือ ได้แก่

- 1) แบบประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีความจริงเสริม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมิน
- 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1
- 3) แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 เมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้สร้างความสนใจในชั้นเรียน
- 4) แบบประเมินประสิทธิภาพแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 เมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมิน

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาหลักการ แนวคิดการใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดหัวข้อให้นักศึกษาเรียนรู้ฝึกปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงาน

3) กำหนดรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความน่าสนใจในการเรียนโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม ดังนี้

3.1) กำหนดสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) ใน มคอ. 3

3.2) จัดห้องปฏิบัติการและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม ได้แก่ การเช็คชื่อด้วยป้ายรหัสการ์ด AR การตอบคำถามด้วยการ์ด AR จากแอปพลิเคชัน Plicker รวมถึงการสร้างชิ้นงาน AR จากแอปพลิเคชัน Pixlive Player และ Aurasma เป็นต้น ดังแสดงตัวอย่างตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมโดยการสร้างชิ้นงาน AR จากแอปพลิเคชัน Pixlive Player

4) สร้างแบบประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีความจริงเสริมให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ด้านสื่อ และด้านเทคโนโลยี จำนวน 3 คน เป็นผู้ตรวจประเมิน ซึ่งมีการประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชันเทคโนโลยีความจริงเสริมทั้ง 3 แอป

พลิเคชัน (Plicker, Aurasma และ Pixlive Player)

แบ่งการประเมินแต่ละแอปพลิเคชัน ออกเป็น 4 ด้าน ด้านละ 4 ข้อ จำนวนทั้งสิ้น 48 ข้อ ได้แก่

4.1) ด้านฟังก์ชันการทำงาน 4.2) ด้านการนำเสนอเนื้อหาสาระบทเรียน 4.3) ด้านการสร้างความสนใจ และ 4.4) ด้านการประยุกต์ใช้งาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

มากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
น้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน

นำคะแนนการประสิทธิภาพของเทคโนโลยี

ความจริงเสริมแต่ละแอปพลิเคชัน จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมารวมกันเพื่อหาระดับเฉลี่ยของประสิทธิภาพโดยรวม และประสิทธิภาพแต่ละแอปพลิเคชัน ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายที่สร้างตามมาตรวัดของเร็นนีส เอ. ลิเคิร์ต (Likert, 1961) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 เท่ากับ มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 เท่ากับ มีประสิทธิภาพมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 เท่ากับ มีประสิทธิภาพปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 เท่ากับ มีประสิทธิภาพน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 เท่ากับ มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

5) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนและหลังการใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม

6) สร้างแบบทดสอบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 เมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้สร้างความสนใจในชั้นเรียน เป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (rating scale) แบ่งออกเป็น 7 ด้าน

ด้านละ 4 - 5 ข้อ จำนวนทั้งสิ้น 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

มากที่สุด ได้ 5 คะแนน

มาก ได้ 4 คะแนน

ปานกลาง ได้ 3 คะแนน

น้อย ได้ 2 คะแนน

น้อยที่สุด ได้ 1 คะแนน

นำคะแนนระดับความพึงพอใจของนักศึกษาทั้งหมดมารวมกันเพื่อหาระดับเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจแต่ละด้านและความพึงพอใจโดยรวมซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายที่สร้างตามมาตรฐานของเร็นลิส เอ. ลิเคิร์ต (Likert, 1961) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 เท่ากับ พึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 เท่ากับ พึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 เท่ากับ พึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 เท่ากับ พึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 เท่ากับ พึงพอใจน้อยที่สุด

7) สร้างแบบประเมินประสิทธิภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 เมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้สร้างความสนใจในชั้นเรียน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถิติ ด้านการศึกษา และด้านนิเทศศาสตร์ จำนวน 3 คน เป็นผู้ตรวจประเมิน

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการศึกษาความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อบกพร่องของคำถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความชัดเจนของคำถาม ความเหมาะสมของคำถามที่ใช้ และความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มที่มีคุณสมบัติตรง

กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นด้านความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเท่ากับ .986

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลังเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1) แจกรหัสการ์ด (code) ที่พิมพ์บนกระดาษแข็งจากแอปพลิเคชัน Plickers ซึ่งผู้วิจัยลงรหัสชื่อและเลขประจำตัวของนักศึกษาแต่ละคน เพื่อให้นักศึกษาเก็บไว้ใช้สำหรับเช็คชื่อและตอบคำถามเมื่อเข้าชั้นเรียนเป็นรายบุคคล โดยเริ่มใช้ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 2 เป็นต้นไป

2) ใช้รหัสการ์ดจากแอปพลิเคชัน Plickers เก็บข้อมูลก่อนเรียน

3) ให้นักศึกษาตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมในแต่ละแอปพลิเคชัน ประกอบด้วย Plickers, Pixlive Player และ Aurasma

4) ให้นักศึกษาติดตั้งแอปพลิเคชัน Pixlive Player และ Aurasma บนโทรศัพท์มือถือของตนเอง ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 5 เป็นต้นไป เพื่อใช้ในการสร้างชิ้นงาน AR เรียนรู้เนื้อหาเรื่อง การออกแบบสื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวโดยใช้สื่อใหม่ (AR) จากทั้ง 2 แอปพลิเคชัน

5) หลังเรียนจบรายวิชาให้นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1

6) ให้นักศึกษาทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการสร้างความสนใจในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม

7) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์มาตรฐาน E1/E2 (บุญเรือง ศรีเหรียญ, 2560, น. 134) เป็นเกณฑ์การเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการประเมินในกระบวนการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม กับคะแนนที่ได้จากการสอบครั้งสุดท้ายหลัง

จากเรียนจบเรื่องนั้น หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แต่ละหัวข้อ ซึ่งกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม-พฤศจิกายน 2560 นำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 16 ชุด มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการลงรหัสและนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยชั้นเรียนครั้งนี้ ใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล โดยระบุค่าข้อมูลเป็นร้อยละ ความถี่ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับ

คุณลักษณะของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ สำหรับค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสร้างความรู้ในชั้นเรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมใช้ t-test (มาลินี คำเครือและณัฐรัตน์ ไคนุ่นภา, 2556, น. 26-27)

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันเทคโนโลยีความจริงเสริมจากผู้เชี่ยวชาญ แสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อประสิทธิภาพของเทคโนโลยีความจริงเสริม

ประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันเทคโนโลยีความจริงเสริม	 Pickers		 PixLive Player		 Aurasma	
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.
1. ด้านฟังก์ชันการทำงาน	4.58 (มากที่สุด)	0.381	3.58 (มาก)	0.577	4.58 (มากที่สุด)	0.144
2. ด้านการนำเสนอเนื้อหา/สาระ/บทเรียน	3.58 (มาก)	1.664	4.33 (มากที่สุด)	0.520	4.75 (มากที่สุด)	0.250
3. ด้านการสร้างความสนใจ	4.33 (มากที่สุด)	0.763	4.75 (มากที่สุด)	0.250	4.92 (มากที่สุด)	0.144
4. ด้านการประยุกต์ใช้งาน	4.41 (มากที่สุด)	0.577	4.58 (มากที่สุด)	0.144	4.83 (มากที่สุด)	0.144
โดยรวม	4.23 (มากที่สุด)	0.804	4.31 (มากที่สุด)	0.312	4.77 (มากที่สุด)	0.095
โดยรวมทุกแอปพลิเคชัน	$\bar{x} = 4.43$ (มากที่สุด) S.D. = 0.385					

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของเทคโนโลยีความจริงเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.43 เมื่อพิจารณาเทคโนโลยีความจริงเสริมแต่ละแอปพลิเคชัน พบว่า แอปพลิเคชันที่

ผู้ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดได้แก่แอปพลิเคชัน Aurasma ด้วยค่าเฉลี่ย 4.77 รองลงมาแอปพลิเคชัน Pixlive Player ค่าเฉลี่ย 4.31 และแอปพลิเคชัน Pickers ค่าเฉลี่ย 4.21 ตามลำดับ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บคะแนนจากการวัดสภาพจริง เช่น กระบวนการคิด วิเคราะห์ อภิปราย การทำงานกลุ่ม การจัดทำรายงาน การนำเสนอผลงาน การทดสอบย่อย เป็นต้น รวมคะแนนเต็ม 70* คะแนน หลังจากสอนจบ ได้ทำการทดสอบครั้งสุดท้าย โดยให้คะแนนเต็ม 30 คะแนน และตั้งเกณฑ์มาตรฐานไว้ที่ 80/80 ซึ่งคะแนนเก็บที่วัดจากสภาพจริงและคะแนนสอบครั้งสุดท้ายแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเก็บระหว่างเรียน คะแนนสอบครั้งสุดท้าย และประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 หลังจากการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม

รหัส นศ.	คะแนนที่ได้ (เต็ม 70)*	คะแนนที่ได้ (เต็ม 30)
01	60.8	28.25
04	61.1	26.25
06	52.3	25.25
07	58.5	25.25
08	58.2	25.25
09	54.3	26.50
10	53.5	25.40
11	55.1	24.00
12	58.8	25.25
13	62.8	24.50
14	58.6	23.50
15	60.8	26.25
16	56.3	23.50
17	58.1	23.50
20	58.8	22.00
24	60.0	21.50
	$\bar{x} = 58.0$	$\bar{x} = 24.74$

$$E_1 = \frac{58.0 \times 100}{70} = 82.86$$

70

$$E_2 = \frac{24.74 \times 100}{30} = 82.46$$

30

*คะแนนเก็บระหว่างเรียน เข้าเรียน 10, แบบทดสอบย่อย 10, นำเสนอผลงาน 10, รายงาน 10, งานกลุ่ม 20, การคิด/วิเคราะห์/อภิปราย 10 รวม 70 คะแนน

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม ในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ 82.86/82.46 ซึ่งมีค่ามากกว่า 80/80 แสดงว่าการสอนโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เมื่อใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างมีสมมติฐานว่านักศึกษาที่เรียนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ตั้งผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เมื่อใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

รหัส นศ.	คะแนน ก่อนเรียน	คะแนน หลังเรียน	ผลต่างคะแนนก่อน เรียนและหลังเรียน
01	8	17	9
04	8	16	8
06	5	15	10
07	7	16	9
08	5	16	11
09	6	17	11
10	3	16	13
11	5	14	9
12	5	18	13
13	7	18	11
14	3	15	12
15	5	15	10
16	6	15	9
17	8	17	9
20	6	15	9
24	7	18	11
รวม	94	258	164
\bar{x}	5.88	16.13	
S.D.	1.586	1.258	
%	29.40	80.65	

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียน เท่ากับ 5.88 คิดเป็นร้อยละ 29.40 และค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 16.125 คิดเป็นร้อยละ 80.65

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อใช้

เทคโนโลยีความจริงเสริม ระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงผลการวิเคราะห์ ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เมื่อใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เมื่อใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม

ผลสัมฤทธิ์	N	\bar{x}	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	16	5.88	1.586		
หลังเรียน	16	16.13	1.258	-26.841	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เมื่อใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 5.88 คะแนน หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 16.13 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐาน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการสร้างความรู้รายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมแสดงผลการวิเคราะห์ ข้อมูลตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 เมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้

ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
การใช้สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมประกอบการเรียนรู้			
1) สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมช่วยให้เข้าใจบทเรียนเนื้อหาหัวข้อต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น	4.31	0.704	มากที่สุด
2) สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมสามารถกระตุ้นความสนใจเนื้อหาในรายวิชาได้	4.38	0.719	มากที่สุด
3) สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และผู้เรียนมีอิสระทางความคิด	4.19	0.750	มาก
4) สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมช่วยให้รายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น	4.44	0.727	มากที่สุด
โดยรวม	4.32	0.623	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 เมื่อนำเทคโนโลยีความจริงเสริมมาใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมช่วยให้รายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบ 1 มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.44), สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมสามารถกระตุ้นความสนใจเนื้อหาในรายวิชาได้ (ค่าเฉลี่ย 4.38), สื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมช่วยให้เข้าใจบทเรียนเนื้อหา หัวข้อต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.31) และสื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีอิสระทางความคิด (ค่าเฉลี่ย 4.19)

สรุปและอภิปรายผล

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าเทคโนโลยีความจริงเสริมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.43 โดยแอปพลิเคชันที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ แอปพลิเคชัน Aurasma (ค่าเฉลี่ย 4.77)

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ 82.86/82.46 ซึ่งมีค่ามากกว่า 80/80 แสดงว่าการสอนโดยใช้เทคโนโลยีความจริงเสริมมีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนได้ เป็นไปทิศทางเดียวกับงานวิจัยของพรทิพย์ ปริญญาพิศ (2558) เรื่อง “ผลของการใช้บทเรียน Augmented Reality Code เรื่อง คำศัพท์ภาษาจีนพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบทเรียน AR Code ที่พัฒนาเรื่องคำศัพท์ภาษาจีนพื้นฐาน ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด โดยผลการวิจัย พบว่า บทเรียน AR Code มีค่าเท่ากับ

80.97/86.67 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36

เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งถือว่าผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากสื่อเทคโนโลยีความจริงเสริมสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนได้ สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความอยากรู้อยากเห็นเกิดขึ้นขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ และสามารถสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้กับผู้เรียนในความสามารถที่ผู้เรียนมี (ณัฐพรพงศ์ ชูชัย, 2561) เห็นได้จากเมื่อนักศึกษาเห็นตัวอย่างที่ผู้วิจัยสอนผ่านแอปพลิเคชันแล้ว สามารถฝึกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษามีศักยภาพในการสร้างเทคโนโลยีความจริงเสริมด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมด มาใช้ในการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้ จึงทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสนใจในการเรียนวิชา BCS121 การเขียนโปรแกรม 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาควิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะสารสนเทศศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการเสริมแรง” ของพิมพ์วิสาข์ ดิ่งเคลือบ (2552) ที่พบว่า เมื่อใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก (เพิ่มคะแนน) จะกระตุ้นให้นักศึกษาเล่นอินเทอร์เน็ตระหว่างเรียนน้อยลง และนักศึกษาสนใจเรียนมากขึ้น และเมื่อนักศึกษาเข้าใจเนื้อหา จึงสามารถทำแบบฝึกหัดได้ ส่งผลต่อคะแนนที่สูงขึ้นของนักศึกษา

สำหรับผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับ

ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 จากคะแนนเต็ม 5 เนื่องจากผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน ทั้งที่เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ในอนาคต ไม่ใช่การเรียนเพื่อให้ได้เกรด สอบผ่าน หรือเพื่อสำเร็จการศึกษาเท่านั้นแต่ยังสามารถนำไปใช้ต่อยอดในการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตประจำวันได้อีกด้วย นอกจากนี้ ณัฐพลวงศ์ ชูทัย (2561) ยังกล่าวถึงการสร้างความสนใจว่าเมื่อผู้สอนสามารถสนองความต้องการเบื้องต้นของผู้เรียน โดยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความอบอุ่น ไม่ทำให้ผู้เรียนแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน ครูผู้สอนให้ความสนใจและให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในห้องเรียนอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะผู้เรียนจะมีความสามารถสูงหรือความสามารถต่ำ และมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานที่ทำทลายความสามารถ โดยงานนั้นจะต้องไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป เป็นไปทิศทางเดียวกับการศึกษางานวิจัยของเฮียร์ทส ประพฤติชอบ (2560) เรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ต่อสื่อธรรมมะในรูปแบบโลกเสมือนผลงานโลกจริง” ที่พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อสื่อธรรมมะในรูปแบบโลกเสมือนผลงานโลกจริงอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจ ด้านเทคนิคที่ใช้ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้งานอุปกรณ์ และด้านโครงสร้างของสื่อ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1) ควรเคลือบรหัสการ์ด (Code) หรือพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์แบบเลเซอร์เพื่อป้องกันความชื้นหรือฝนตกทำให้กระดาษเปียกเมื่อนักศึกษานำรหัสการ์ดมาเรียนในแต่ละครั้ง

2) ผู้สอนควรเก็บรหัสการ์ด (Code) หลังเลิกเรียนทุกครั้ง เพื่อป้องกันนักศึกษาลืมนำมาหรือทำหาย

3) ผู้สอนควรเตรียมโมเดลสามมิติ หรือไฟล์เสียง ไฟล์เอกสารให้แก่นักศึกษาเพื่อประหยัดเวลาในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรนำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมไปใช้กับนักศึกษาในรายวิชาอื่นๆ เพื่อให้นักวิจัยมีความหลากหลาย

2) ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

3) ควรแบ่งกลุ่มทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระหว่างกลุ่มที่จัดให้มีการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมและไม่ได้จัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริมเพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลการวิจัยอย่างชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นเรียนนี้คงสำเร็จไม่ได้ หากผู้วิจัยไม่ได้รับการสนับสนุนที่ดีจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่สนับสนุนทุนวิจัย รวมถึงความอนุเคราะห์ช่วยเหลืออย่างดี จากคณาจารย์ในหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต และนักศึกษารายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก และการออกแบบ 1 ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ แก้วพรหม. (2560). *เด็กกับครอบครัวไทยในปัจจุบัน*. ค้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2560. ค้นจาก <http://www.jvkk.go.th/jvkkfirst/story/health/52.htm>
- เขียรทศ ประพุดติชอบ. (2560). *การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ต่อสื่อธรรมะในรูปแบบโลกเสมือนผสมผสานโลกจริง*. Provincial University Library Network Journal, 4(2), 19-27.
- ณัฐพงษ์ ชูชัย. (2561). *หน่วยที่ 3 การจูงใจ*. ค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2560. ค้นจาก <https://nuttapong.wikispaces.com/หน่วยที่+3+การจูงใจ>
- บุญเรือง ศรีเหรียญ. (2560). *สไลด์ประกอบการบรรยาย การออกแบบการวิจัยเชิงทดลองและการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์จัดการเรียนรู้ทางการวิจัย (วช.).
- พิมพ์วิสาข์ ดิ่งเคลือบ. (2552). *การพัฒนาความสนใจในการเรียนวิชา BCS121 การเขียนโปรแกรม 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาควิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะสารสนเทศศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการเสริมแรง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- พรทิพย์ ปริญญาทิติ. (2558). *ผลของการใช้บทเรียน Augmented Reality Code เรื่อง คำศัพท์ภาษาจีน พื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*
- มาลินี คำเครือ และณัฐรัตน์ ไคนุ่นภา. (2556). *การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถามหมวกความคิดหกใบ (six thinking hats) ในรายวิชาการวิจัยทางธุรกิจ*. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- รัชดา เจียสกุล. (2560). *23 เทคโนโลยีที่น่าจับตามองยุค 4.0*. ค้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2560. ค้นจาก <https://www.prachachat.net/economy/news-101015>
- สุภาพร เทพยสุวรรณ. (2560). *ระวิงภัยร้ายที่กำลังระบาดอยู่ในเด็กยุคปัจจุบัน*. ค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2560. ค้นจาก <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9600000046101>
- โอเคเนชั่น. (2560). *ความหมายของเทคโนโลยี*. ค้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2560. ค้นจาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/kang1989/2008/06/30/entry-3>
- Likert, A. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย

(Instructions for the Authors)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่งานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความทั่วไป บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิชาการ และบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind หรือ Triple Blind ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการเป็นงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาผลงานใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ
2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New
3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย **ไม่ควรเกิน 12 หน้า**
4. **การส่งผลงาน online** สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ www.journal.msu.ac.th
5. หากจัดรูปแบบไม่ถูกต้อง ทางวารสารจะไม่รับพิจารณาผลงาน

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. **บทความวิจัย**
 - 1.1 **ชื่อเรื่อง (title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้หน้าชื่อเรื่องภาษา

ไทยขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

1.5 บทนำ (introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่ามาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการศึกษา (results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน ใต้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 วิจารณ์และสรุปผล (discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

1.11 เอกสารอ้างอิง (references) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

2. บทความทั่วไป

2.1 ชื่อเรื่อง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ผู้แต่ง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- 2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.4 คำสำคัญ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.5 บทนำ
- 2.6 เนื้อหา
- 2.7 บทสรุป
- 2.8 เอกสารอ้างอิง
- 3. บทวิจารณ์หนังสือ
 - 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
 - 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
 - 3.3 บทวิจารณ์

เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิง (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนทั้ง 6 คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “ และคณะ” หรือ “et al”

ตัวอย่าง

อมรรัตน์ จงสวัสดิ์ตั้งสกุล, ลัดดา เหมาะะสุวรรณ. (2002). Evidenced based maillard reeaction : focusing on parenteral nutrition. *วารสารโภชนบำบัด*. 13(1) : 3-11

Vega KJ, Pina I, Krevaky B. (1996). Heart transplantation is associated is with an increase risk for pancreatobiliary diseases. *Ann Intern Med*. 124(11) : 980-3

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ตัวอย่าง

วิญญู มิตรานันท์. (2538). *พยาธิกายวิภาค*. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์ . 629-78.

Ringsven MK, Bond D.(1996). *Gerontology and leadership skills for nureses*. 2nd ed. Albany (NY) : Delmar Publishers. 100-25.

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือ ผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ณัฐนันท์ สิ้นชัยพานิช, วราภรณ์ จรรยาประเสริฐ, ยุพิน รุ่งเวชวุฒิวินทยา, มนต์ชูลี นิติน, สาธิต พุทธิพิพัฒน์ขจร. (2542). เกสัชกรพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง. รายงานการประชุมวิชาการเกสัชกรรม ประจำปี 2542 ของเกสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ; 24-26 มีนาคม 2542. กรุงเทพมหานคร : เกสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย. 89-105.

Kimmura J. Shibasaki H, editors. (1996). *Proceeding of 10yh International Congress of EMG and/ Clinical Neurophysiology* ; 15-16 Oct 1995; Kyoto Japan. Amsterdam: Elsevier. 80-90.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

ตัวอย่าง

อัมพร ณรงค์สันติ.(2541). *การใช้ยาเจนตั้มยซินวันละครั้งเปรียบเทียบกับวันละสองครั้งในทารกแรกเกิดไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกสัชศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kaplan SJ. (1995). *Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization* [dissertayon]. St. Louis (MO):Washington Univ.

ตัวอย่าง

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ตัวอย่าง

Lee G. (1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000 admissions annually. *The Washington Post* Jun 21.5.

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่ : ได้มาจาก ชื่อ website

ตัวอย่าง

Morse SS. (1995). Factors in the emergence of infectious disease. *Emerg Infect Dis* [cited 1996 Jun 5] ; 1(1): Available from:URL// [www. Cdc.gov/ncidod/Eid.htm](http://www.Cdc.gov/ncidod/Eid.htm)

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โปรดกรอรายละเอียดในใบสมัคร ดังต่อไปนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ – นามสกุล

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์

โทรสาร E – mail

หน่วยงานสถานที่ทำงาน

ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์โทรสาร

มีประสงค์ให้ออกใบเสร็จในนาม (โปรดระบุ).....

- สมัครเป็นสมาชิกรายปี 6 ฉบับ ค่าสมาชิก 240 บาท
- สมัครเป็นสมาชิกสองปี 12 ฉบับ ค่าสมาชิก 480 บาท

ส่งจ่ายผ่านเลขที่บัญชี 983-9-26661-6 ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(เงินรายได้) สาขาท่าขอนยาง มหาสารคาม

ทั้งนี้ขอให้ส่งหลักฐานการสมัคร(ใบสมัครนี้)และสำเนาการชำระเงินได้ที่ humanmsu@gmail.com
หรือ ส่งเป็นเอกสารทางไปรษณีย์มาที่ งานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองส่งเสริม
การวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม 44150

